

CONFESSIO

AMBROSIANÆ

LIBER QVARTVS,

IN DECEM CAPITA

DISTRIBVTVS.

CAPVT PRIMVM

De Purgatorio.

Orare, & offerre sacrificium corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi pro defunctis, Ambrosij aetate vsu receptum fuisse.

DA TE manibus (Valentiniani Imperatoris) sancta mysteria. Pio requiem eius poscimus affectu. Date sacramenta ecclesia mysteria. Animam pia matris oblationibus prosequamur. Extollite populi mecum manus in sancta, ut eo saltem munere vicem eius meritis rependamus. Nec ego tumulum eius floribus aspergam, sed spiritum eius Christi odore perfundam. Spargant alij plenis lilia calathis, nobis lilium est Christus.

Hortatur populum ut pro anima Valentini supplicent Deo.

Et paullo post:

Beati ambo, si quid mea orationes valebunt. Nulla dies vos silentio praeteribit. Nulla inhonoratos vos mea transibit oratio. Nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione transcurreret. Omnibus vos oblationibus frequentabo. *Tom. 3. in oratione suae de obitu Valentini Imperatoris.*

Perpetuam felicitatem se absque precibus suis precibus Gratiano & Valentiniano mortuis impetraturis confidit.

Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo animam, (Satyri) tibi hostiam meam offero, cape propitius ac ferenus fraternum munus, sacrificium Sacerdotis, haec mei iam liba praemitto. *Tom. 3. in oratione suae de obitu fratris.*

Pro anima fratris Satyri saepe offert Deo sacrificium.

*Honorius assi-
tit altari dum
patri Theodo-
sio iusta persol-
ueret.*

Eius ergo principis (Theodosij) & proxime con-
clamauimus obitum, & nunc quadragesimum cele-
bramus, assistente sacris altaribus Honorio princi-
pe: quia sicut sanctus Ioseph patri suo Iacob qua-
draginta diebus humationis officia detulit, ita &
hic Theodosio patri iusta persoluit. *Et post pauca:*

*Perfectâ res-
quem Theo-
dosio precatur*

Conteror corde, quia ereptus est vir qualem vix
possumus inuenire. Sed tamen tu solus Domine in-
uocandus es, tu rogandus, vt eum in filijs represen-
tes. Tu Domine custodiens etiam paruulos in hac
humilitate, saluos facis sperantes in te. Da requiem
perfectâ seruo tuo Theodosio, requiem quam præ-
parasti sanctis tuis. Illò conuertatur anima eius, vn-
de descendit, vbi mortis aculeum sentire non possit,
vbi cognoscat mortem hanc non hominis finem esse,
sed culpæ. *Quod enim mortuus est, peccato mortuus
est, vt iam peccato locus esse non possit. R. Eser-
get autem, vt perfectior renouato munere vita repa-
retur. Dilexi & ideo prosequor eum vsque ad regio-
nem viuorum, nec deserâ, donec fletu & precibus in-
ducam virum quò sua merita vocant, in montê Do-
mini sanctum, vbi perennis vita, vbi corruptelæ nul-
la contagio, nullus gemitus, nullus dolor, nulla con-
fortia mortuorum, vera regio viuentium, *vbi mor-
tale hoc induat immortalitatem, & corruptibile hoc
induat incorruptionem. Magna requies, quæ votum
impleat diligentis, pulcherrima promissio. *Tom. 3. in
oratione de exitu, vita, ac virtutibus Theodosij Imperatoris.*

*Rom. 6.

*Precibus et la-
crymis se ani-
mam demor-
tui Theodosij
inducturû pol-
licetur in mon-
tem sanctum
Domini.
1. Cor. 15.

*Orat pro spiri-
tibus fidelium
defunctorum.*

Rogamus etiâ te sancte Pater pro spiri-
tibus fidelium defunctorum, vt sit illis salus æterna ac perpetua
sanitas, gaudium & refrigerium sempiternum, hoc
magnum pietatis sacramentum. Domine Deus me-
us sit illis hodie magnum & plenum gaudium de te
pane viuo & vero, qui de cælo descendisti, & das vi-
tam mundo de carne sancta & benedicta, agni vide-
licet immaculati qui tollis peccatum mundi. Et po-
tari de fonte pietatis tuæ, qui per lanceam militis de
latere emanauit crucifixi Domini nostri, vt consola-
ti ex-

ti exsultent in laude & gloria tua sancta. Peto Domine clementiam tuam, vt descendat super hunc panem & calicem istum plenitudo diuinitatis tuæ. Descendat etiam Domine illa sancti Spiritus tui inuisibilis forma & incōprehensibilis maietas, sicut quondam in patrum hostias descendebat, qui & oblationes nostras corpus & sanguinem tuum efficiat, & me indignum Sacerdotem tuum doceat tantum tractare mysterium, ita vt placide ac benigne sacrificium suscipias de manibus meis ad salutem omnium tuorum quam mortuorum. Tom. 4. preccatione prima

Sacrificiū corporis & sanguinis Christi offerretur pro salute tam uiuorum quam mortuorum.

Pro mortuorum salute assidue & solite Deo supplicare, quod Catholici, quia caritatis studium requirit libenter facimus, Caluinus in Epistola ad Franciscum Galliarum Regem scribit, Christiane Lector, Ambrosium nostrum improbare, dum lib. 1. de Abraham patriarcha cap. 9. consuluit, vt officio humanitatis erga mortuos in sepultura defuncti, sineremus eos quiescere. Verum quomodo potuit Ambrosius improbare, quod ipse nō priuatim modo, sed & publice toto orbe spectante fecit, & alios, vt idem facerent, hortatus est? In oratione enim funebri Valentiniāni A. monet Sacerdotes vt animam matris oblationibus prosequantur. Ad populum vero inquit: Extollite populi mecum manus in sancta, vt eo saltem munere vicem eius meritis rependamus. De seipso scribit: Beati ambo, si quid mee orationes valebunt. Nulla dies vos silentio prateribit. Nulla in honoratos vos mea transibit oratio. Nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione transcurrat. Omnibus vos oblationibus frequētabo. Idem officium carissimo suo fratri Satyro, & qui Valentiniāno successit, Theodosio Maiori A. impendit, vt paullo ante ostensum est. Quare ni Ambrosium secus fecisse, vt forte populo placeret, quam senserit, & postea docuerit calumniari velis (quam improbitatem in tātum virum cadere potuisse, nemo, nisi extreme improbus & sceleratus, affirmabit) malitiose agnoscas necesse est à Caluino, istius loci, quem citat, sententiam corrumpi. At consuluit tamen inquis, vt officio humanitatis erga

tuorum.

mortuos in sepultura defuncti, sineremus eos quiescere. Quid si tibi illud liberaliter demus, quod tamen falso ponis (apud Ambrosium enim ea quæ usurpas verba non existant) quid inde conficies? An quicquam illud contra Orthodoxos et eorum pro mortuis orandi consuetudinem faciat? Nihil sane. Mortuos enim quiescere patimur. Nam dum pro vita sancti oramus, dum pro ijs sacra facimus, non turbamus eos, verum pio affectu, ut Ambrosij verbis utar, ijs requiem poseimus. Sed ut quæ vera loci huius, qui nobis opponitur, intelligentia sit, indicare possum, sic ad verbum Ambrosius loquitur: Locus qui sequitur, habet mortem vxoris, fletum mariti, sepultura officium: quibus maritalis affectus probatur. Surrexit, inquit Scriptura, Abraham à mortuo, docemur, ut nò diutius inhereamus mortuis, sed quantum satis officij deferamus. Hactenus Ambrosius. Quis nò iudicabit, modo absque affectu & præiudicio hæc legat, cum non de precibus pro salute mortuorum ad Deum adhibendū, sed de immoderato lætū et fletu loquitur? Quid enim inhere mortuo est aliud, quàm molestissime alicuius mortem ferre? Siquidem qui vehementer amicorum morte cruciantur, ij sepe à funere & sepulcro non patiuntur se diuelli, ac die noctūque isti adherent, ac tantum non humari cum ijsdem optant. Huiusmodi acerbum nimis & irrisum lætū Ambrosius prohibet, & exemplo Abrahami consulit, ut nostrorum ex hac vita decessum non feramus grauius quàm deceat. Is enim dum vxoris obitum, quantum satis erat luxisset, surrexit à mortuo. De fletu itaque & lætū nimio, non de precibus assiduis Ambrosij verba accipienda sunt.

CAPVT SECVNDVM

De Sanctis & eorum prærogatiua.

I. Animas Sanctorum, etiam nunc, ante extremi iudicij diem, regnare cum Christo.

Ego malim de vestro merito melius iudicetis, ut non inter cœtus ferarum, sed inter Angelorum consortia vos credatis futuros, & animos
Animi vbi ex hac vita disce- ex hoc iam vitæ anfractu & terreni corporis collu-
 uione

atione discedere, & ad illa concilia superna contē-
dere. Et sic sanctorum sit peruenire, laudem dicere
Deo, quam cit harizantes illos dicere prophetica le-
ctione comperimus, quia magna & mirabilia opera
tua Domine Deus omnipotēs, iustæ & veræ via tuæ
rex gentium, quis non timebit & magnificabit no-
men tuum? quia solus sanctus es, quia omnes gentes
venient & adorabunt ante te. Videre quoque tuas
Iesu nuptias, in quibus de terrenis ad cœlestia cō-
cinentibus omnium gaudijs sponsa deducitur. * Ad

* Psal. 64.

te enim omnis caro veniet, iam non seculo obnoxia,
sed spiritui copulata, videre thalamos ornatos byssi-
no, rosis, lilijs, & coronis. Sic enim cuius aliterius or-
nantur nuptiæ, confessorum liuore, martyrum san-
guine, lilijs virginum, coronis etiam Sacerdotum?
Hoc sibi præ ceteris David sanctus optauit, vt hæc
spectaret & cerneret. Denique ait: * Vnam petiui à

*Quid felices
anima mortuorum contem-
plentur.*

* Psal. 26.

Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Do-
mini omnes dies vitæ meæ, & videam voluntatem
Domini. Iuuat hoc credere, sperare delectat. Certe
nō credidisse pœna est, sperasse gratia. Quod si in hoc
erro, quia Angelis me post mortē sociari malo quàm
bestijs, libenter in hoc erro, neque vinqum hac me
opinione dum viuo, fraudari patiar. Quid enim mi-
hi superest solatij, quàm quod me citius ad te frater
spero venturum, nec digressus tui inter nos lōga di-
uortia fore, tuis intercessionibus mihi hoc posse cō-
ferri, vt citius desiderantem tui aduoces? Quis enim
est qui non sibi debeat istud optare præ ceteris, * vt
corruptibile hoc induat incorruptelam, & mortale
hoc induat immortalitatem, vt qui nunc morti cor-
poris fragilitate succumbimus, supra naturam sici,
mortem iam timere nequeamus. Tom. 3. in oratione de
fide resurrectionis.

* 1. Cor. 15.

Speramus quod Theodosius plenus timoris Dei, Theodosius li-
beris suis apud Christum præberis suis apud
sul assistat, si Dominus propitius sit rebus humanis. Deum præsul
Bonum est misericors homo, qui dum alijs subue-
nit,

assistit.

Christus maluit, sibi cōsulit, & in alieno remedio vulnera sua curat. Agnoscit enim se esse hominem qui nouit ignorare, & vias Christi sequitur, qui carne suscepta maluit in hunc mundum redemptor venire quàm iudex. Vnde pulchre Psalmista dixit: * Dilexi quoniam audiet Dominus vocem orationis meæ. In quo psalmo dum legitur, velut ipsum Theodosium loquentem audimus. Dilexi, inquit. Agnosco vocē piā, cuius testimonia vocis agnosco. Et vere dilexit, qui officia diligētis impleuit, qui seruauit hostes, qui dilexit inimicos, qui ijs à quibus est appetitus ignouit, qui regi nā affectatores perire passus non est.

* Psal. 114.

Sequitur deinde post pauca:

Anima Theodosij è terris discedens obuios habuit Angelos. Ergo decedens è terris pia anima, & sancto repleta Spiritu, quasi interrogantibus ijs qui sibi occurrerent, cum sese ad sublimia & superna subigeret, dicebat: dilexi. Nihil hoc plenius, nihil expressius. Interrogabāt Angeli vel Archàngeli: Quid egisti in terris? (occultorum enim solus cognitor Deus) dicebat: dilexi. Hoc est dicere, legem impleui, Euangelium non præterui. Hoc est dicere, morti me obtuli, & tota die existimatus sum sicut ouis occisionis. * Et ideo confido, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque virtutes, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit separare nos à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Occultorū solus Deus cognitor est.

* Rom. 8.

Item post pauca:

Theodosij anima ingressa est in requiē suā. Et ideo quia humilem se præbuit Theodosius Imperator, & vbi peccatum obrepserat, veniam postulauit, conuersa est anima eius in requiem suam, sicut habet Scriptura quæ dicit: * Conuertere anima mea in requiem tuā, quia Dominus benefecit mihi. Pulchre dicitur animæ conuertere, quasi diuturno cuiusque operis sudore exercitæ vt à labore cōuertatur ad requiem. Conuertitur equus ad stabulum, vbi cursum impleuerit: nauis ad portum, vbi ad stationē fidam à fluctuum mole subducitur. Sed quid est quod ait: Ad requiem meam, nisi secundum illud intelligas quod

Requies animarum in celo est.

quod ait Dominus Iesus: Venite benedicti Patris mei, hæreditate possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: Tamquam enim possessionem hæreditariam de qua recipimus quæ promissa sunt nobis. Fidelis Deus quæ semel seruis suis preparat nõ subtrahit. Si fides nostra maneat, manet & spon- sio. Vide õ homo circa te gratiam Christi adhuc in terris quas teris, & in cælo possides. Ibi ergo sit cor tuum, vbi est possessio tua. Hęc est requies quæ iustis debetur, negatur indignis. *Tom 3 in oratione funebri de exitu, vita, ac virtutibus Theodosij Imperatoris.*

Dum semper affi. um tenere animo desidero sanctum virum, atque omnes actus eius quasi in specula positus exploro, hausi nimia indagine sollicitudin- nis amaritudinem nunciij celerioris, & quod adhuc mallem nescire, cognoui in cælestibus iam requie- scere virum sanctũ Acholium, quem in terris requi- rebamus. Quæritis quis hoc annunciauerit, cum ve-

*Acholius vir
sanctus in ca-
elo requiescit.*

stræ sanctitatis nondum venissent litteræ? Non te- neo auctorem nunciij, & vsu quidem venit, vt non li- bent er teneamus nuncium mœstitudinis, sed tamen clauso mari, occupatis terrarum barbarica infestati- one regionibus, cum deesset qui aduenire potuerit, non defuit qui nunciaret, vt mihi videatur ipse san- ctus annunciasse se nobis, eo quod iam perpetuo la- boris sui potiretur stipendio, & solutis vinculis cor- poris inter Angelorum ministeria Christo adhæ- ret, cupiens amantis sui errorẽ absoluere, ne illi lon- gævitatẽ vitæ huius deprecaremur, cui vitæ æter- næ iam præmia deferebantur. Abijt ergo, non obiit, & emigravit à nobis veteranus Christi Iesu cælo, terræque istius solum mutans, & plaudens alis atque remigijs spiritualibus dicit: *Ecce elongavi fugiens, **psal. 54*
Tom. 3. lib. Epist. 7. Epist. 59. de obitu, vita, virtutibus & con- versatione sancti viri Acholij.

*Acholius in ses
Angelorũ mi-
nisteria Chri-
sto adhæret.*

Si ergo viuere in carne, hic mihi fructus operis est: & quid eligam, ignoro. Coartor autem ex his du- obus, desiderium habes dissolui, & cum Christo esse,

Anima felices fruuntur promissis præmijs, statim ubi è corpore egressa fuerit.

multo enim melius est. Remanere autè in carne, valde necessarium propter vos.] Manifestum est quod dicit, quia si in carne positus non otiosum est quod viuic, habet enim fructum operis sui: Quid eligam, inquit, ignoro. Duabus enim ex causis vrgetur. Habet enim desiderium excedere, & cum Christo esse, multo melius æstimans vt iam præsens sit apud Deum, vt exoptatis & promissis fruatur. In carne autem vt sit adhuc necessariũ dicit propter instructionem credentium. Et cum dissolui & cum Christo esse multo magis melius dicat: certũ tamen hoc scire se protestatur, quia manebit in carne ad profectum fidelium, vt gloria eorum abundet in Domino, proficiens ad laudem Apostoli, cum iterum viderint eum. incrementum enim faciunt scientiæ, & plenius fundantur in fide. Quantum affectum habet circa credentes, vt hoc quod multo melius esse dicit, sibi non eligat, sed hoc velit quod expediat multis: certus etiam Domino hoc placere, quod pro multorum salute proficiat. Quis nõ tertij cæli cupidus sperneret omnem curam præsentem? Quis non paradisi superioris desiderio omnia hæc postponeret? Tom. 5. in cap. 1. *Epist. ad Philippenses.*

Petrus insertus Angelorũ coetibus.

Nescio quid dicas.] Vnde te euocem Petre, vt doceas me quid flens cogita ueris? Vnde, inquã, te euocem? De cælo, ubi iam choro insertus es Angelorum: an etiam de tumulo? quia non puras iniuriam & ibi esse, vnde Dominus resurrexit. Doce nos quid tibi profuerint lacrymæ tuæ. Tom. 5. lib. 10. *Commentariorum in cap. 22. Lucæ.*

II. Sanctos in Christo quiescentes speculatores esse vitæ actuumq; nostrorum.

Inuocãdi sunt oēs cœlestes, et ij potissimum quorũ corpora apud nos quiescunt.

Obscrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obscrãdi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniũ vindicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam si qua habuerũt peccata

peccata lauerunt. Isti enim sunt Dei Martyres, non
firi praesules, speculatores vitae actuumque nostro
rum. *Tom. 1. lib. de Viduis.*

*Martyres sunt
speculatores vi
tae actuumq;
nostrorum.*

Cuncti Martyres deuotissime percolendi sunt, &
specialiter ij venerandi sunt a nobis, quorum reliqui-
as possidemus. Illi enim nos orationibus adiuuant,
isti etiam adiuuant passione. Cum his autem nobis
familiaritas est. Semper enim nobiscum sunt, nobiscum
custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic
ne peccatorum labes nos absumat, ibi ne inferni hor-
ror inuadat. *Tom. 3. Sermon. 77. de natali sanctorum Oskauij,
Aduentij & Solutoris Tauricorum.*

*Martyres in
corpore nos vi
uetes custodi-
unt, de corpo-
re recedentes
excipiunt.*

III. *Angelos preces nostras offerre Deo, homi-
nibusq; varijs in rebus adesse & opitulari.*

O Ratio quae castitatis, iustitiae, elemosynarum
operibus adiuuatur, excedit mundum, penetrat
paradisum, euolat usque ad ipsum summam maiestatis
Angelo conferente conspectum. Sicut quodam loco
Angelo conferente conspectum. Sicut quodam loco
vix testatur angelica: * Et cum tu, inquit, orares, ego
obtruli orationem tuam in conspectu claritatis Dei.
Beata anima carissimi cuius votum, cuius compun-
ctionis incensum, cuius supplicationis holocaustum,
nulla infidelitate fumidum, nullo carnalis illecebrae
foetore pollutum, nulla saeuicia cruentum, nulla odij
similitate maculatum, sed fide igneum, conscientia
nitidum, sinceritate cordis odoriferum, concordia
& caritate perfectum, usque ad Dei vultum per-
collectum nunciorum defertur obsequia. *Tom. 3. Sermon. 93.
de natali sanctorum martyrum Nazarij & Celsi.*

* Tob. 12.

* Sic Helisaeus propheta, exercitus Angelorum pre-
sidio sibi adesse monstrauit. * Sic Iesus Naue ducem
militiae caelestis agnouit. Possunt igitur fructum in
nobis custodire, qui possunt etiam militare pro no-
bis Vobis autem virgines sanctae speciale praesidium
est, quae intemerato pudore sacrum Domini serua-
tis cibile. Neque enim mirum si pro vobis Angeli

** 4. Reg. 6.
* Iosue 5.*

*Angeli militat
p. virginibus.*

V 5 militent,

militent, quæ Angelorum moribus militatis. Meretur enim præsidium castitas virginalis, quorū vitam meretur. *Tom. 1. lib. 1. de Virginibus.*

Quæ pompa, quæ gratia, quanta Angelorum lætitia plaudētium, quod habere mereatur virgo in cælo, quæ cælestem vitam vitam vixit in seculo. *Tom. 1. lib. 2. de Virginibus.*

Cum sanctus Vitalis cogereetur à persequentibus vt Christū negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Iesum Christum, omnia tormentorum genera in eum exercentes vt non esset in corpore eius sine vulnere locus, orationē fudit ad Dominum dicens: Domine Iesu Christe Saluator meus & Deus meus, iube suscipi spiritum meum, quia iam desidero vt accipiam coronam, quam Angelus tuus mihi ostendit. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Angelus in circuitu est hominis.

Remoue à me plagas tuas.] Quod Dominus fecit, id etiam tuetur. Denique Angelus in circuitu est hominis, qui prætendit ne quis noceat ei. Non discedit Angelus, nisi iussus à Domino, vt suus athleta deceret. *Tom. 4. in enarratione psal. 39.*

Angelorū plena sūt omnia.

Quod si quis alleuet mentis oculos, & consideret plena esse Angelorum omnia, aerem, terras, mare, Ecclesias, quibus Angeli præfunt (mittit enim Dominus Angelos suos ad defensionem eorum qui hæredes futuri sunt promissorum cælestium) an nõ facile concepto peccato renuntiabit? *Tom. 4. Sermone 1. in psalmum 118.*

Dum Christi corp⁹ offertur, assistit Sacerdoti Angeli.

Apparuit illi Angelus stās à dextris altaris incensif.] Vtinam nobis quoque a dolentibus altaria, sacrificium deferentibus assistat Angelus, imo præbeat se videndum. Nõ enim dubites assistere Angelū, quando Christus assistit, Christus immolatur. Etenim Pascha nostrū immolatus est Christus. *Tom. 5. lib. 1. Comem. in cap. 1. Luca.*

IIII. Sanctos vna cum Christo regnantes orationes suas pro hominibus Deo offerre.

Denique

Denique cum socrus Simonis magnis febribus * Luca 4.
detineretur, Petrus & Andreas rogauerunt pro
ea. Et stans super illam imperauit febri, & remisit il-
lam, & continuo surgens ministrabat illis. Magnis,
inquit, tenebatur febribus, & rogauerunt illum pro
ea. Et tu habes proximos, qui Deo pro te supplicent.

Habes Apostolos proximos, habes Martyres proxi- *Apostoli &*
mos, si ipsa Martyribus deuotionis societate, mise- *Martyres pro*
ricordiam quoque muneribus appropinques. Proxi- *nobis lubenter*
mus est enim qui misericordiam facit. Fac & tu mi- *orant, si ipsi*
sericordiam, & eris Petro proxima. Non sanguinis *deuotionis so-*
necessitudo, sed virtutis cognatio facit proximos, *cietate iungat.*
quia non in carne ambulamus, sed in spiritu. Ama- *mur.*

ergo propinquitatem Petri, affinitatem Andree, vt pro
te rogent, & recedat cupiditates tuas verbo Dei pul-
sa. Surgas ilico, quæ in terris iacebas, vt Christo mi-
nistras. * Nostra enim conuersatio in caelis est, vnde * Philip. 3.

Saluatorem expectamus Dominum Iesum. Nemo
enim iacens Christo ministrat. ministra pauperi, &
ministra Christi. * Quod enim vni horum feci- ** Matth. 25.*
stis, mihi, inquit, fecistis. Habetis ergo viduæ auxili-
um, si tales vobis generos posteritatis vestrae patro-
nos, tales proximos eligatis. Ergo rogauerunt pro
vidua Petrus & Andreas. Vtinam existat aliquis qui
tam cito possit rogare pro nobis, vel certe iste qui
pro socru rogat, Petrus & Andreas frater eius. Tunc
enim pro affinitate poterant, nunc iam possunt pro
nobis & pro omnibus impetrare. *Tom. 1. lib. de Viduis.*

Ne quaeso eum Domine à fratre seiungas, ne iugum
piæ germanitatis patiaris abrumpi. Hic tuus iam &
tuo iudicio vindicatus periclitatur amplius Gratia-
nus, si separetur à fratre Valentiniانو, si non merca-
tur esse cum eo, per quem meruit vindicari. *Petrus et An-
dreas possunt
nunc pro nobis
et pro omnibus
impetrare.*
Quas ille nunc manus ad te pater erigit, quas pro fratre pre-
ces fundit, quo ei inheret amplexu? quemadmodum
sibi eum non patitur auelli? Adest etiam pater qui
militiam sub Iuliano, & tribunatus honores fidei
amore contempsit. Dona patri filium, fratri germa-
num, *Gratianus p
fratre Valen-
tiniano orat.
Valentinianus
primus tribus
natus honores
sub Iuliano fi-*

dei amore cō-
temsit.

num, quorum vtrumque imitatus est, alterum fide, alterum deuotione pariter atque pietate in templorum priuilegijs denegandis. *Tom. 3. in oratione funebri de obitu Valentiniani Imp.*

Theodosij Imp. Theodosius vero plenus timoris Dei, plenus misericordie speramus quod liberis suis apud Christum præsul assistat, si Dominus propitius sit rebus humanis. *Tom. 3. in oratione funebri de obitu Theodosij Imp.*

Ambrosij fratris sui Satyri Quid enim mihi superest solacij, quam quod me citius ad te frater spero esse venturum, nec digressus tui inter nos longa diuortia fore, tuis intercessio-
precibus se iuuari posse cōsidi. onibus mihi hoc posse conferri, vt citius desideran-
tem tui aduocet. tem tui aduocet. *Tom. 3. in oratione de fide resurrectionis.*

Eorū sancto- rum solēnitatis in primis nobis curāda est qui in nostris domesticis saguinem profuderunt. Cūm omnium sanctorum Martyrū fratres deuotissime natalem celebrare debemus, tum præcipue eorum solēnitatis tota nobis ueneratione curanda est, qui in nostris domesticis sanguinem profuderunt. Nam licet vniuersi sancti vbique sint & omnibus profint, specialiter illi tamen pro nobis interueniunt qui & supplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cūm patitur, non sibi tantum patitur, sed & ciuibus. Sibi enim patitur ad præmiū, ciuibus ad salutem. Exemplo enim eorum didicimus contumelijs vitam æternam quærere, mortem didicimus non timere. *Tom. 3. Serm. 77. de natali sanctorum Octauij, Aduentij & Solutoris Tauricorum.*

V. Sanctos suppliciter inuocare, & ad eorum orationes, opem, auxiliumq; confugere, etiam singulis Christianis bonum atque vtile esse.

Rogauerunt pro vidua Petrus & Andreas. Vt nam existat aliquis qui tam cito possit rogare pro nobis, vel certe iste qui pro focu rogat, Petrus & Andreas frater eius. Tunc enim pro affinitate poterant, nūc iam possunt pro nobis & pro omnibus impetrare.

petrare. Videtis enim quòd magno peccato obnoxia, minus idonea sit quæ pro se precetur, certe quæ pro se impetret. Adhibeat igitur ad medicum alios peccator: es. Aegri enim, nisi ad eos aliorum medicus fuerit inuiratus, pro se rogare non possunt. Infirmus est caro, mens ægra est, & peccatorum vinculis impedita. Ad medici illius sedem, debile non potest explicare vestigium, obsecrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corpus pignore patrocinium vindicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam si qua habuerunt peccata, lauerunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri præsules, speculatores vite ætuelle nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis, etiam cum vincerent cognouerunt. *Tom. I. scribitur.*

Magno peccato obnoxia minus idoneus est medicus qui pro se precatur.
Obsecrati sunt Angeli qui nobis ad præsidium dati sunt.
Martyres intercessores nostræ infirmitatis.
lib. de Viduis.

Et si sancta super sit soror Marcelliana integritate venerabilis, æqualis moribus, non impar officijs, tibi tamen (alloquitur fratrem suum Satyrum) ambo plus timebamus, in te vitæ huius iocunditatem repositam putabamus. Propter te viuere delectabatur, propter te non pigebat mori. Te enim ambo superstitem precabamur, tibi nos superuiuere non iuabat. Quando enim non cohortuir animus cum metus huiusmodi titillaret? Quomodo consternata mens erat ægritudinis tuæ nuncio? Væ miseræ opinionioni, putabamus redditum, quæ videmus dilatum. Tuis enim votis apud sanctum martyrem Laurentium impetratum esse nunc cognoscimus comestum, atque vitæ non solum commestum, sed etiam prolixum vitæ tempus rogasses. Potuisti annos plurimos impetrare viuendi, qui potuisti comestum impetrare veniendi. Et quidem tibi omnipotens æterne Deus gratias ago, quòd vel hæc nobis suprema solatia non negasti, quòd amantissimi fratris ex Siculo Africanisque regionibus exoptatum nobis reditum

Satyrum votis suis apud sanctum Laurentium comestum impetrauit

rum contulisti. Tom. 3. in oratione funebri de obitu fratris Satyri.

Quæ cum ita sint carissimi, licet hic tantus Christi sanctus Nazarius (Nazarius) pretiosus confessione, pretiosior eius peculiaris sanguine, crudeli vulnere pretiosior, & tincta veste est patronus Mediolanensium peculiaris putetur privilegio sepulcri, sed omnium est communi-
one suffragij. Neque enim istius urbis caritas profusa & fides auara, tantum huic martyri derogauerit dum sibi arrogat, ut solum erga membra sua, parocinij illius beneficij transfatura esse crediderit. Non claudatur locis quod diffunditur meritis. Inuocasti ubique martyrem, ubique te exaudit ille qui honoratur in martyre. Moderante itaque eo qui pensat vota tua, & dispensat munera sua in tantum vicina presentia efficacis præbebitur aduocari, in quantum fuerit fides deuota suscepti. Tom. 3. Sermone 93. in natali sanctorum Martyrum Nazarij & Celsi.

† affuturam
Innuocamus
Martyres, ubi
que exaudit
nos ille qui ho-
noratur in
Martyribus.

Precibus Eleazar
Sacerdotum
in inuari cupit

Nec te Eleazar prætermittam, utpote Sacerdotum Sacerdos, sed tuis iuuandus oratis, qui genere Sacerdos, peritus in lege, maturus æui, cum oblatu es Antiocho persecutori, nec tentamenti potuisti capi, nec præmij inflecti, nec suppliciorum acerbitatibus frangi. Tom. 4. lib. 2. de Iacob & vita beata, Cap. 10.

Inuocat sanctissimam virginem matrem Mariam, Apostolos, Martyres et Cōfessores.

Et ut efficax hæc mea sit deprecatio, beatæ Mariæ virginis suffragia peto, quam tanti meriti esse fecisti, ut prima inter mulieres nouum munus offerret, & nulla præter ipsam tam nouum acciperet, nouum scilicet munus prima offerret, ut puella virgo persecueraret. Nulla præter ipsam tam nouum acciperet, ut Deum virgo pareret, & post partum virgo maneret. Apostolorum intercessionem imploro, qui beatissimam Mediatoris paupertatem eiusque passiones vestigio insequentes, ad tantum celsitudinis culmen peruenerunt, * ut quæcunque ligarent super terram, essent ligata & in cælis, & quæ soluerent super terram, essent soluta & in cælis, * atque in extre-

* Matth. 16.

* 18.

* Ibidem 19.

mis federent super duodecim thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Martyrum preces deposco, qui pro veritate non dubitarunt sanguinem fundere, nec dilexerunt animas suas vsque ad mortem, vt mortis superarent auctorem. Cōfessorum orationes expostulo, qui bella tentantis inimici dum pie viuere in Catholica pace, vel etiam hæreticorum conflictationem diuturno certamine pertulerūt, atque vt verum dicam, longioris occultique martyrij palmas acceperunt. Talium Domine Deus preces numquam spernis, si vt pro me exorent, ipse inspiraueris, qui æternitate perenni viuis & regnas cuncta per secula & in omnibus seculis, Amē. *Tom. 4. oratione secunda preparante ad Missam.*

*Supernorū ci-
uiū preces Deo
nūquā spernos*

Et tu quidem fili (inquit sancta vidua Iuliana) aliquanto propior patri, agnosce quæ matri debeas, quod domui vocabulum reddas. Aetas te excusat, sed hæreditas vocat. Locudentur fili pater & mater in te. Noli matrem contemnere quasi imprudētem. Regis admonitio, inquit, quem erudiuit mater sua. Quid seruabis fili? Dictiones Dei. Primogenite dico tibi fili. Quid filius mei ventris? Quid natus mearum orationum? Ne dederis mulieri tuam honestatem. Audis, quid Sapiens dicat, quid Scriptura asserat. Considera quis te vt nascereris iuuerit, filius es votorum magis quàm dolorum meorum. Considera cui te mulieri pater tali nomine designauerit qui vocauit Laurentium. Ibi vota deposuimus, inde nomen assumimus. Vota effectus secutus est, redde Martyr, quod debes Martyri. Ille te nobis impetrauit, tu restitue quod de te huiusmodi nominis appellatione promissimus. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines. petranit.*

*Beati Laurē-
tij precib' san-
cta Iuliana vi-
dua filium im-
petrauit.*

V I. Sanctorum natalitia diesq; festos Ambrosij tempore in solempni vsu fuisse.

BEne procedit, vt quoniam hodie natalis est virginis, de virginibus sit loquendum, & ex prædicatione liber sumat exordium. Natalis est virginis,
inte-

*Natalis beate
Agnes virginis.*

integritatem sequamur. Natalis est martyris, hostias immolemus. Natalis est sanctæ Agnes, mirentur viri, non desperent parvuli, stupeant nuptæ, mirentur innuptæ. *Tom. 1. lib. de Virginibus.*

* Rom. 13.

Synagoga nox est, dies Ecclesia est. Vnde & Paulus dicit: * Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Bona lux quæ perfidiæ excussit caliginem, fidei diem fecit. Dies factus est Petrus, dies Paullus. Ideoque hodie natali eorum Spiritus sanctus increpuit dicens: * Dies diei eruat verbum, hoc est, ex intimo thesauro cordis fidem prædicant Christi. Et bonus uterque dies, qui nobis verum lumen euomuit. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus.*

*Natalis SS. A.
postolorum Pe-
tri & Paulli.
* Psal. 18.*

Qui ad conuiuium magnum inuitantur, apophoreta secum referre consueuerunt. Ego ad Bononiense inuitatus conuiuium, vbi sancti Martyris celebrata translatio est, apophoreta vobis plena sanctitatis & gratiæ reseruaui. Apophoreta autem solent habere triumphos principum, & hæc apophoreta triumphalia sunt. Christi enim nostri principis triumphus sunt Martyrum palmæ. Nos vero huc dirigebam iter, sed quia peritus à vobis sum, debui mecum deferre, quæ alijs parabantur, ne minor ad vos venirem, vt quod in me minus est quàm præsumebatur, in Martyre plus inueniretur. Martyri nomen Agricola est, cui Vitalis seruus fuit ante, nunc consors & collega martyrij. Præcessit seruus vt prouideret locum, secutus est dominus, securus quod fide seruuliam inueniret paratum. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

*Vitalis seruus
fuit Agricola.*

Vnum scio, quod si quis illa die honoratus aut diues ob natalem filij sui ad decimum vsque miliarium ad prandium rogauisset, propter accuratas epulas, & inæquales mensuras, absque dubio vos ituros fuisse. Igitur fratres quotiescumque Martyrum memoriam celebramus, prætermisissis omnibus seculi actibus sine aliqua dubitatione concurrere debemus, reddere illis honorificetiam qui nobis salutem profusione

*Ad celebran-
dam memoriã
Martyrũ pro-
perandum.*

reddere illis honorificetiam qui nobis salutem profusione

fusione sui sanguinis pepererūt, qui tam sacrata hostia pro nostra propitiatione Domino sunt oblati, præsertim cum dicat ad sanctos suos omnipotens Deus: * Qui vos honorat, me honorat: & qui vos spernit, me spernit. Quisquis ergo honorat Martyres, honorat & Christum: & qui spernit sanctos, spernit & Dominum. *Tom. 3. Sermon. 6.*

* *Luce 10.*
Qui Martyres honorat, honorat et Christum.

In sancti ac beatissimi Ioannis Baptistæ landibus, cuius natalem hodie celebramus, quid potissimum prædicem nescio, utrum quod mirabiliter natus, an quod mirabiliter occisus. *Tom. 3. Sermon. 63.*

Natalem beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli hodie celebrantes, diuersis epulis nos reficere debemus, & tantam festiuitatem magna cum lætitia celebrare. *Feria bb. Apostolorum Petri & Pauli.*

Quis enim talium virorum solemnitate nõ magnos sibi exhibeat apparatus, ut quo plus expendit, plus se Apostolos cõfirmet amare? Verum tamen non opus est proprio sumtu ad refectiõnem nostram, nam natali suo sanctus Petrus ipse nos reficit. *Tom. 3. Sermon. 67.*

Notũ omnibus vobis est Fratres, & vniuerso mundo notissimum, quod beatissimorum Petri & Pauli natalis est hodie, nec aliquam orbis partẽ latere potest tanta deuotio. Siquidem de ijs dicat Dauid propheta: * In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Tom. 3. Sermon. 68.*

Depositionem sancti Eusebij hodie celebramus. Quid est depositio? Non illa vtique quæ sepeliendis in terra membrorum reliquijs clericorum manibus procuratur, sed illa qua homo vinculis carnalibus absolutus, liber iturus ad cœlum terrenum corpus exponit. Ipsa plane est depositio, in qua concupiscere abijcimus, cessamus delinquere, peccare desinimus, & totum quicquid salutis est graue, quasi abiecta sarcina oneris exponimus. Nam ideo hæc dies pro celebritate maxima procuratur, quia vere est summa festiuitas, mortuũ esse vitij, soli vigere iustitiæ. Vnde depositionis ipsa dies natalis dicitur, quod

Depositio S. Eusebij Vercellensis Episcopi.

delictorum carcere liberati, libertati nascimur Sa-
uatoris. *Tom. 3. Serm. 70. de natali sancti Eusebii Ver-
censis Episcopi.*

**Natalis S. Lau-
rentij.** Beatiissimi Laurentij martyris, cuius natalem ho-
die celebramus, passionem nosse vos credo: & quan-
ta in persecutione pertulerit, dilectionem vestram
scire posse non dubito. Tanta enim martyrio gloria
existit, ut passione sua mundum illuminaet, et vni-
uersum *Tom. 3. Sermone 71. de natali sancti Laurentij Le-
uitæ & Martyris.*

**Festiuitas S. Cy-
priani immi-
nente vindem-
ia celebra-
tur.** Sancti Cypriani festiuitatem, sicut omnibus no-
tum est, hodie celebramus, & natali, sicut dicunt, im-
minente vindemia natalem eius martyrij procura-
mus. Conueniunt igitur vota nostra & mundi. Mun-
dus vindemiarum vbertate lætatur: nos sanctorum
passione gaudemus. Quæ quidem passio vindemijs
comparanda est. Sicut enim vuarum expressione vi-
num funditur, ita & sanctorum martyrio vini vice
sanguis effunditur, nisi quod vua temporales fructus
præstat, passio sempiternos. *Tom. 3. Serm. 72. de natali
sancti Cypriani.*

Cum omnium sanctorum Martyrum Fratres deu-
otissime natalē celebrare debemus, tum præcipue
eorum solemnitas tota nobis veneratione curanda
est, qui in nostris domicilijs proprium sanguinem
profuderunt. Nam licet vniuersi sancti vbique sint &
omnibus profint, specialiter tamen illi pro nobis in-
terueniūt qui & supplicia pertulere pro nobis. Mar-
tyr enim cum patitur, non sibi tantum patitur, sed &
cuius. Sibi enim patitur ad præmiū, cuius ad ex-
emplum. Sibi patitur ad requiē, cuius ad salutem.
Exemplo enim eorum didicimus Christo credere,
didicimus contumelijs vitam æternā querere, mor-
tem didicimus non timere. Videte ergo quid Mar-
tyribus debeamus, in quo alter tortus est, ut alius
saluaretur. Alter carnificem pertulit, ut Christum al-
ter agnosceret. Alter morti addictus est, ut alius vita
potiretur æterna: & ad postremum sanctus occisus
est,

**Sancti vbique
sunt & omni-
bus profint.
Martyres non
sibi tantum pa-
tuntur sed et
ijs quibuscum
vivent.**

est, vt peccator euaderet. Beati igitur Martyres nec sibi vixerunt, nec sibi sunt mortui.

Et sub finem ait:

Ideo fratres veneremur eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro. Et sicut eis ossibus parentum nostrorum iungimur: ita & eis fidei imitatione iungamur. In nullo enim ab ijs separari poterimus, si sociemur illis tam religione quam corpore. *Tom. 3. Serm. 77. de natali sanctorum Octauij, Aduentus ij & Solutoris Tauricorum.*

Si colendi sunt in hoc seculo, quos defensores habere possumus in futuro.

Multi persequentes me, & tribulantes me, à testimonijs tuis non declinaui. Tibi proficit quòd multi persecutores sunt, vt inter multas persecuciones facilius inuenias quomodo coroneis. Vt amur exemplo Sebastiani martyris, cuius hodie natalis est. *Tom. 4. Sermone 20. in psalum 118.*

Sebastiani martyris natalis.

VII. *Basilicas Sanctorum nomine, Deo consecratas fuisse.*

Ambrosius Felici Comensi Episcopo. Et si habitum corporis minus valebam, tamen vbi sermonem vnanimis mihi pectoris tui legi, non mediocrè sumsi ad conualescendum gratiam, quasi quodam tui alloquij pulegio refotus: simul quia celebrem vtrique nostrum annunciaisti diem affore, quo suscepisti gubernacula summi sacerdotij, de quo ante momentum cum fratre nostro Bassiano loquebar. Ortus enim sermo de Basilicæ, quam condidit Apostolorum nomine, dedicatione, dedit huic sermoni viam, siquidem significabat quòd sedulo quæreretur sanctitatis præsentiam. *Tom. 3. lib. Epist. 1. Epist. 5. ad Felicem Comensem Episcopum.*

Templum Apostolorum nomine Deo consecratum.

Dominæ sorori vitæ atque oculis præferendæ, frater. Quia nihil sanctitatem tuam soleo eorum præterire quæ hîc te gerantur absente, scias etiã sanctos Martyres à nobis repertos. Nam cum basilicam dedicassem, multi tamquam vno ore interpellare ceperant dicentes: Sic in Romana basilica dedices.

Respondi, faciam, si Martyrum reliquias inuenero, Statimque subijt veluti cuiusdam ardor præfagij. Quid multa? Dominus gratiam dedit, formidantibus etiam clericis iussi eruderari terram eo loci qui est ante cancellos sanctorum Felicis & Naboris. Inueni signa conuenientia, adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda foret: Sic sancti Martyres eminere cœperunt, vt adhuc nobis silentibus arripere tur vrna, & itereretur prona ad locum sancti sepulcri. Inuenimus miræ magnitudinis viros duos, vt

Corpora Felicis et Naboris Mediolani Ambrosij cœpore asseruata fuerunt.

In Basilica Faustæ conduntur reliquie Gernasij & Prothasij.

Basilica Ambrosiana.

prisca ætas ferebat. Ossa omnia integra, sanguinis plurimum. Ingens concursus populi per totum illud biduum. Quid multa? Condiuimus integra, ad ordinem transtulimus, vespere iam incumbente ad basilicam Faustæ, ibi vigiliæ tota nocte, manus impositio. Sequenti die transtulimus ea in basilicam, quam vocant Ambrosianam. Tom 3. lib. Epist. 10. Epist. 85. de inuentione corporum sanctorum Gernasij & Prothasij, ad sororem.

V III. Sanctorum Martyrum cum Christo viuentium sancta corpora, qua viua membra fuerunt Christi, à fidelibus merito obseruanda & in pretio habenda esse.

Agricola et Vitalis martyres Christi in Iudæorum solo, inter ipsorum sepulcra. Iudæi ambuerunt cum seruulise sepultureque habere confortium, quorum Dominum negauerunt. Sic & aliquando Balaam dixit: Moriatur anima mea pro animis iustorum: & tamen non communicauit eorum operibus cum viucret, quorum in animis cupiebat mori. Et isti quos viuentes persecuti sunt, mortuos honorabant. Illic igitur Martyrum exuuias requirebamus, tamquam inter spinas rosam legentes, circumfundebamur Iudæis, cum sacræ reliquiæ eueherentur. Aderat populus Ecclesiæ cum plausu & lætitia.

* Num. 23.

SEpulti erant Agricola & Vitalis martyres Christi in Iudæorum solo, inter ipsorum sepulcra. Iudæi ambuerunt cum seruulise sepultureque habere confortium, quorum Dominum negauerunt. Sic & aliquando Balaam dixit: Moriatur anima mea pro animis iustorum: & tamen non communicauit eorum operibus cum viucret, quorum in animis cupiebat mori. Et isti quos viuentes persecuti sunt, mortuos honorabant. Illic igitur Martyrum exuuias requirebamus, tamquam inter spinas rosam legentes, circumfundebamur Iudæis, cum sacræ reliquiæ eueherentur. Aderat populus Ecclesiæ cum plausu & lætitia.

zia. Dicebant Iudæi: Flores visi sunt in terra, cum viderent Martyres. Dicebant Christiani: tempus incisionis adest. Iam qui metit, mercedem accipit. Alij seminauerunt, & nos metimus Martyrum fructus. Iterum audientes Iudæi voces plaudentis Ecclesiæ, dicebant inter se: * Vox turturis audita est in terra * *Cant. 2.* nostra. Vnde bene lectum est: * Dies diei eructat * *Psal. 18.* verbum, & nox nocti indicat scientiam. Dies diei, Christianus Christiano. Nox nocti, Iudæus Iudæo. Indicabant ergo Iudæi quod haberent scientiam Martyrum, sed non scientiã verbi. Id est, non secundum illam solius boni, & solius veri scientiam. * *Rom. 10.* Ignorantes enim Dei iustitiam, & volentes se iustificare, iustitiam Dei non receperunt. Detuli ergo vobis munera, quæ meis legi manibus, id est, crucis trophæa, cuius gratiam in operibus agnoscitis. Certe & ipsi dæmones confitentur. Condant alij aurũ atque argentum, ac de latentibus eruant venis. Legant pretiosa monilia ferta. Temporalis ille thesaurus est, & sæpe habentibus perniciosus. Nos legimus Martyris clauos, & multos quidem, & plura fuerunt vulnera quàm membra. Clamare Martyrem diceret ad populum Iudæorum, cum clauos eius colligeremus: * Mitte manus tuas in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Collegimus sanguinẽ triumphalem, & crucis ligum. Hæc sanctæ viduæ negare non potuimus postulanti. Munera itaque salutis accipite, quæ nunc sub sacris altaribus reconduntur. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Reliquias Martyrum Agricolæ & Vitalis magna studio Christiani conquirunt.
* *Ioan. 20.*

Temporibus Constantini cõpletum est illud propheticum: * In illo die erit quod super frenum equi * *Zach. 14.* est, sanctum Domino omnipotenti. Quod illa sanctæ memoriæ Helena mater eius infuso tibi sancto Spiritu reuelauit. Beatus Constãtinus tali parente, quæ imperante filio diuini muneris quæsivit auxilium, quo inter prælia quoque tutus assisteret, & periculum non timeret. Magna fœmina quæ multo amplius inuenit quod Imperatori conferret, quàm

Beata Helena quod ab Imperatore acciperet. Anxia mater pro filio, cui regnum orbis Romani cesserat, festinauit locum dominicæ passionis. Stabulariam hanc primo fuisse asserunt, sic cognitam Constantio seniori qui postea regnum adeptus est. Bona stabularia quæ tam diligenter præsepe Domini requisivit. Bona stabularia quæ stabularium non ignorauit illum qui vulnera curauit à latronibus vulnerati. Bona stabularia quæ maluit existimari stercora, * vt Christum lucrifaceret. Id eo illum Christus de stercore leuauit ad regnum, secundum quod scriptum est: * Qui suscitatur de terra in opem, & de stercore erigit pauperẽ. Venit ergo Helena, cœpit reuifere loca sancta, infudit ei Spiritus vt lignum crucis requireret, accessit ad Golgatham, & ait: Ecce locus pugnæ, ubi est victoria? Quæro vel vexillum salutis & nō inuenio. Ego, inquit, in regnis, & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? Ille adhuc latet, & latet palma vitæ æternæ? Quomodo me redemtam arbitror, si redemptio ipsa non cernitur? Video quid egeris diabole, vt gladius quo peremptus es, obstrueretur. * Sed Isaac obstructos ab alienigenis putes eruderauit, nec latere aquam passus est. Tollatur igitur ruina, vt vita appareat. * Promatur gladius quo veri Goliath caput est amputatum. Aperiat humus, vt salus fulgeat. Quid egisti diabole vt absconderes lignum, nisi vt iterum vincereris? Vicit te Maria quæ genuit triumphatorem, quæ sine imminutione virginitatis edidit eū, qui crucifixus vinceret te, & mortuus subingaret. Vinceris & hodie, vt mulier tuas insidias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum gestauit, ego crucem eius inuestigabo. Illa generatū docuit, ego resuscitatū. Illa fecit vt Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo vexillum. Aperit itaque humum, decuit puluerem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non poterat

* Philip. 3.

* Psal. 117.

Spiritus sanctus
Etus Helena
aucltor fuit vt
crucem Domini
mi requireret.

* Gen. 28.

* 1 Reg. 17.

Diaboli astitit
lignū crucis oc
cultatum fuit.
Maria diabo-
lum vicit.

Tres cruces san-
cti Helena
inuenit.

rat obliterari Christi triumphus. Incerto hæret vt
 mulier, sed certam indaginem sanctus Spiritus in spi-
 rat, eo quod duo latrones cum Domino crucifixi fu-
 erint. Querit ergo medium lignum, sed poterat fieri,
 vt patibula inter se ruina contunderet, casus muta-
 ret & inuerteret. Redit ad Euangelij lectionem, in-
 uenit quia in medio patibulo prælatus titulus erat,
 * Iesus Nazareus rex Iudæorum. Hinc collecta est * Ioan. 19.
 series veritatis, titulo crux paruit salutaris. Hoc est
 quod perentibus Iudæis Pilatus respondit: Quod
 scripsi scripsi, id est, non ea scripsi quæ vobis place-
 rent, sed quæ græcæ futura cognosceret, nō vobis scri-
 psi sed posteritati, propemodum dicēs: Habeat He-
 lena quæ legat, vnde crucem Domini recognoscat.
 Inuenit ergo titulum, regem adorauit non lignum
 vtique, quia hic Gentilis est error & vanitas impio-
 rum. Sed adorauit illum qui pependit in ligno, scri-
 ptus in titulo. Illum qui sicut scarabeus clamauit vt
 persecutoribus suis peccata donaret. Auida mulier
 festinabat tangere remedium immortalitatis, me-
 ruebat calcare sacramentum salutis. Læto corde &
 trepidanti vestigio quid faceret nesciebat. Pertendit
 tamen ad cubile, veritatis lignum refulsit, & gra-
 tia micuit, vt quia iam feminam visitauerat Chri-
 stus in Maria, Spiritus in Helena visitaret: docuit
 etiam quod mulier ignorabat, & deduxit in viam,
 quam mortalis scire non poterat. Quæsiuit clauos
 quibus crucifixus est Dominus, & inuenit. De vno
 clauo frenum fieri præcepit, de altero diadema inte-
 xuit: vnum ad decorem, alterum ad deuotionē ver-
 tit. Visitata est Maria vt Euam liberaret, visitata est
 Helena, vt Imperatores redimerentur. Misit itaque
 filio suo Constantino diadema gemmis insignitum,
 quas pretiosior ferro innexas, crucis redētionis di-
 uinæ gemma connecteret. Misit & frenum. Vtroque
 vsus est Constantinus & fidem transmisit ad poste-
 ros Reges. Principium itaque credentium Impera-
 torum, sanctum est quod super frenum: ex illo fides,

*Helena inuenit
 in ligno crucis,
 adorauit eum
 qui pependit in
 ligno.*

*Clauos quibus
 crucifixus est
 Dominus He-
 lena quæsiuit
 & inuenit.*

vt persecutio cessaret, deuotio succederet. Sapienter Helena egit, quæ crucem in capite regum leuauit & locauit, vt crux Christi in regibus adoretur. Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur sacre redemptioni. Bonus itaque clauus Romani Imperatoris, qui totum regit orbem, ac uestit principū frontem, vt sint prædicatores qui persecutores esse consueuerunt. Recte in capite clauus, vt vbi sensus est, ibi præsidium. In vertice corona, in manibus habena. Corona de cruce, vt fides luceat, habena quoque de cruce, vt potestas regat, sitque iusta moderatio, non iniusta præceptio. Habeant hoc etiam principes Christi sibi liberalitate concessum, vt ad imitationem Domini dicatur de Imperatore Romano:

* *Psal. 20.*

* Posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Ex illo gratulatur Ecclesia, erubescit Iudæus, non solum erubescit, sed etiam torquetur, quod ipse sibi auctor cōfusionis est. Dum insultat Christo, confusus est eum regem, dum regem Iudæorum appellauit, sacrilegium suum qui non credit, confiteretur. Ecce, inquit: Et crucifiximus Iesum, vt Christiani & post mortem resurgant, & mortui regnent. Nos crucifiximus quem reges adorant, quem non adoramus, ipsi adorant. Ecce & clauus in honore est, & quæ ad mortem impressimus, remedium salutis est, atque inuisibili quadam potestate dæmones torquet. *Tom. 3. in oratione de exitu, vita ac virtutibus Theodosij Imperatoris.*

Clauus Domini inuisibili potestate dæmones torquet.

SS. Geruasij et Prothasij corpora Ambrosius inquiris.

Dominus gratiam dedit, formidantibus etiā clericis iussi eruderari terram eo loci qui est ante cancellos Felicis atque Naboris. Inueni signa conuenientia, adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda foret: sic sancti Martyres eminere cœperunt, vt adhuc nobis silentibus arriperetur vrna, & sterneretur prona ad locum sancti sepulcri. Inuenimus miræ magnitudinis viros duos, vt prisca ætas ferebat. Offa omnia integra, sanguinis plurimū. Ingens concursus populi per totū illud biduum. Quid multa? Con-

ta? Condiuimus integra, ad ordinem transtulimus, vespere iam incumbente ad basilicam Faustæ, ibi vigiliæ tota nocte, manus impositio. Sequenti die transtulimus ea in basilicam, quam appellant Ambrosianam. Dum transferimus, cæcus sanatus est. Talis mihi ad populum fuit sermo. Cùm tam effusam, tâque inauditam considerarem conuentus vestri celebritatem, & diuinæ gratiæ munera quæ in sanctis Martyribus refulserunt, imparem me, fateor, huic muneri iudicabam, nec fieri posse vt sermone absoluerem, quod vix possimus animo intendere, oculis comprehendere. Sed vbi sanctarū legi cæpit series Scripturarum, largitus est Spiritus sanctus qui locutus est in Prophetis, quo dignum aliquid tanto cœtu & expectatione vestra Martyrumque sanctorum meritis proferamus.

Et paulo post:

Gratias tibi Domine Iesu quòd hoc tempore tales nobis sanctorū Martyrum spiritus excitasti, quo Ecclesia tua præsidia maiora desiderat. Cognoscant omnes quales ego propugnatores requirā, qui propugnare possint, impugnare nõ soleant. Hos ego acquisiui tibi plebs sancta, qui prosint omnibus, nemini noceāt. Tales ego ambio defensores, tales milites habeo: Quorum quo maiora, eo tutiora patrocinia sunt. Horum etiam illis ipsis qui mihi inuident opro præsidia. Veniant ergo & videant stipatores meos, talibus me armis ambiri non nego. * Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini nostri magnificabimur. * Helisæum Scripturæ diuinæ series refert, cùm ab exercitu Syrorum esset obsessus, dixisse timenti seruulo, ne timeret, quia plures, inquit, pro nobis sunt, quàm contra nos. Et vt hoc probaret petiisse vt oculi Giezi aperirentur, quibus innumeros a desse vidit Prophetæ exercitus Angelorum. Nos etsi eos videre non possumus, sentimus tamen. Erant clausi isti oculi quàm diu obruta sanctorum corpora delitescabant. Aperuit oculos nostros, vi-

*Dum reliquia
Cerasij &
Prothasij tras
feruntur ex bas
ilica Faustæ
in basilicā Am
brosianam, ca
cus sanatur.
Vide Augusti
num Tom. 5.
li. 22. de Cini
tate Dei.*

*Ecclesia deside
rat præsidia
Martyrum.
Propugnatores
Mediolanē
sibus Ambrosi
us inuenit.*

* Psal. 19.

* 4. Reg. 6.

*Helisæus Am
gelorum præse
dio munitus
fuit.*

Mediolanenses demus auxilia quibus sumus sæpe defensi, non vide-
sepe à Gerua- bamus hæc, sed habebamus tamen. Itaque trepidan-
sio & Protha- tibus nobis quasi dixerit Dominus: Aspicite quantos
sio defensi. vobis Martyres dederim: ita referatis oculis glori-
 am Domini speculamur, quæ est Martyrum passio

Corpora Geru- præterita, & operatione præsens. Euasimus fratres,
asij & Pro- non mediocrem pudoris sarcinam, patronos habe-
thasij Medio- bamus & nesciebamus. Inuenimus vnum hoc quo
lani latuerunt. videamur præstare Maioribus. Sancto rû Martyrum
August. Tom. cognitionem quam illi amiserunt, nos adepti sumus.
5. lib 22. de cis Eruuntur nobiles reliquæ sepulcro ignobili, ostentate
uitate Dei, ca. duntur cælo trophæa. Sanguine tumulus mader,
3. per somnum apparent cruores triumphales, notæ inuiolata, reli-
ea D. Ambros- quæ lo co suo & ordinate repertæ, auulsum humeris
sio reuelata caput. Nunc senes repetunt audisse se aliquando hor-
osse scribit. um Martyrum nomina, titulumque legisse, perdi-
 derat ciuitas suos martyres quæ rapuit alienos. Et si
 hoc Dei munus est, tamen gratiam quam temporibus
 sacerdotij mei Dominus Iesus tribuit negare
 non possum, quia ipse Martyr esse nequeo, hos vobis

Diem inuentio- Martyres acquisiui. Condamus ergo reliquias fa-
nis SS. Mar- cro sanctas & dignis ædibus inuehamus, totumque
tyrû celebrem diem fida deuotione celebremus. *Tom. 3. lib. Epist. 10.*
vult esse Me- *Epist. 85. de inuentione corporum sanctorum Geruasij &*
diolanensibus. Prothasij.

Beatorû Mar- An putatis illum icinurare fratres qui primo dilu-
tyrum loca in- culo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Mar-
uisenda. tyrum loca sancta perquirat, sed surgens congregat
 seruos, disponit retia, canes producit, saltus siluas-
 que perlustrat? *Tom. 3. Sermone 33.*

Martyres sũt Honoremus beatos Martyres principes fidei, in-
principes fidei, tercessores mundi, præcones regni, cohæredes Dei.
intercessores Quod si dicas mihi, quid honoras in carne iam resolu-
mundi, præco- ta atque consumpta, de qua nulla iam Deo cura est?
nes regni, et co- Et vbi est illud, carissimi, quod ipsa veritas loquitur
hæredes Dei. per Prophetam? * Pretiosa est, inquit, in conspectu
* Psal. 115. & Domini mors sanctorum eius. Et iterum, Mihi au-
138. tem valde honorificandi sunt amici tui Deus. Hono-

rare debemus seruos Dei, quanto magis amicos Dei?
 De quibus alio loco dicitur: * Dominus, inquit, cu- ^{* Psal. 33.}
 stodit omnia ossa eorum, & vnum ex his non conte- ^{Quid in Mare}
 retur. Honoro ergo in carne Martyris exceptas pro ^{tyribus hono}
 riam perennitate virtutis, honoro per confessionem ^{remus.}
 Domini sacratos cineres, honoro in cineribus femi-
 na eternitatis, honoro corpus quod mihi Dominum
 meum ostēdit diligere, quod me propter Dominum
 mortem docuit non timere. Cur autē non honorent
 corpus illud fideles, quod reuerentur & demones? ^{Dæmones res}
 quod affligerunt in supplicio, sed glorificāt in sepul- ^{uerentur cor}
 cro. Honoro itaque corpus, quod Christus honora- ^{pora sanctioris}
 uit in gladio, quod cum Christo regnabit in cælo.
 Tom. 3. Sermone 92. in natali sanctorum Martyrum Naxos
 rj & Celsi.

*IX. Multa beneficia hominibus à Deo per Sancto-
 rum reliquias collata, & eorum quondam
 hæreticos, non secus ac hodie, con-
 temtores & infestissimos
 hostes fuisse.*

Ecce, inquit Iudæi, clauus Christi in honore ^{Clauus Chris}
 est, & quem ad mortē impressimus, remedium ^{sti demones}
 salutis est, atque inuisibili potestate demones tor- ^{torquet.}
 quet. Tom. 3. in oratione funebri de obitu Theodosij.

Sequenti die transtulimus corpora sanctorū Ger ^{Idem habes a-}
 uasij & Prochaj in basilicam quam appellant Am- ^{puad D. Augusti}
 brofianam. Dum transferimus cæcus sanatus est. ^{stinū Tom. 1.}
 Et paullo post: Cognouistis, imo vidistis ipsi multos ^{lib. 9. Confess.}
 à dæmonijs purgatos. Plurimos etiam vbi vestem ^{cap. 7. et Tom.}
 sanctorum manibus contigerūt, his quibus labora- ^{5. lib. 22. de ci-}
 bant debilitatibus absolutos. Reparata vetusti cor- ^{uitate dei, c. 8}
 poris miracula, quo se per aduentum Domini Iesu
 gratia terris maior infuderat, vmbra quadam san- ^{Vmbra san-}
 ctorum corporum plerosque sanatos cernitis. Quan- ^{ctorū corporū}
 ta oraria iactantur? Quanta indumenta super re- ^{multi sanati}
 liquias sunt.

liquias sacratissimas vt tactu ipso medicabilia repossantur? Gaudent omnes extrema linea contingere, & qui cōtigerit saluus erit. Gratias tibi Domine Iesu quòd hoc tempore tales nobis sanctorum Martyrum spiritus excitasti, quo Ecclesia p̄s̄idia maiora desiderat. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 85.

Hæretici Martyrum merita negant, quorū opera etiā dæmones cōfitentur.

* Matth. 8.

Arriani Iudeorū sunt amulī.

Cæcus vt ait quicquid s̄mbriā vestimentorum Gernasij & Prothasij, visum recepit.

Celebritati vestra, qui solent, inuident. Et quia celebritatem vestram inuidis animis ferre non possunt, causam celebritatis odere, atque amentia in tantum prodeunt vt negēt Martyrum merita, quorum opera etiam dæmones cōfitentur. Sed hoc non mirum. Siquidem tanta est incredulorum perfidia, vt tolerabilior sit diaboli cōfessio. Dicebat enim diabolus: * Iesu Fili Dei viui quid venisti ante tempus torquere nos? Et cū hæc audirēt Iudei, ipsi tamen Filium Dei denegabant. Et nunc audistis clamantes dæmones & confitentes Martyribus quòd pœnas ferre non possint, & dicentes: Quid venistis vt ante tempus nos tam grauius torqueatis? Et Arriani dicunt: Non sunt isti Martyres, nec torquere diabolus possunt, nec aliquem liberare, cū tormenta dæmonū ipsorum voce probētur, & beneficia Martyrum, remedijs cæcorum, & absolutorum indicijs declarentur. Negant cæcum illuminatum, sed ille non negat se sanatum. Ille dicit: Video quinō videbam. Ille dicit: Cæcus esse desij, & probat factō. Isti beneficium negant, qui factum negare nō possunt. Notus homo est, publicis cū valeret mancipatus obsequijs, Seuerus nomine, Ianus ministerio. Deposuerat officium postquam inciderat impedimētum. Vocat ad testimonium homines quorū ante sustentabatur obsequijs. Et indices suę visitationis accersit, quos habebat testes & arbitros cæcitaris. Clamat, quia vt contigit s̄mbriam de veste Martyrum, qua sacra reliquiæ vestiuntur, redditum sibi lumen sit. Nōne simile illud est, atque illud quod in Evangelio legimus? Vnius enim potentia laudamus auctoris, nec interest vtrum opus sit an munus & mune-

& muneret in opere, & operetur in munere. Quod enim alijs faciendum donauerit, hoc in aliorum opere nomen eius operatur.

Et paullo post:

Sed quæro qui non credant, vtrum à Martyribus possint aliqui visitari, hoc est Christo non credere. Ipse enim dixit: * Et maiora his facieris: an ab istis Martyribus quorum merita iamdudum vigent, corpora dudum reperta sunt. Quæro hic vtrum mihi à sanctis Martyribus inuideant? Si mihi, numquid à me aliquæ virtutes fiunt? Numquid meo opere, meo nomine? Cur igitur mihi inuident quod meum non est? Si Martyribus, (reitat enim, vt si mihi non inuident, Martyribus inuidere videantur) ostendunt alterius fidei fuisse Martyres, quàm ipsi credunt. Neque enim aliter eorum operibus inuiderent, nisi fidem in his fuisse eam quam isti non habent iudicarent. Fidem illam Maiorum traditione firmatam, quam dæmones ipsi negare non possunt, sed Arriani negant. Audiuimus hodie dicentes eos, quibus manus imponebatur, neminem posse esse saluum, qui Patrem & Filium & Spiritum sanctum negaret, qui Trinitatis omnipotentem virtutem non cederet. Confitetur hoc diabolus, sed Arriani nolunt fateri. Dicit enim diabolus, sic torqueatur quemadmodum ipse à Martyribus torquebatur qui Spiritus sancti deitatem negarit. Non accipio à diabolo testimonium, sed confessionem. Inuitus dixit diabolus, sed exactus & tortus. Quod nequitia suppressit, extorquet iniuria. Cedit diabolus plagis, & adhuc cedere nesciunt Arriani. Quanta perpelli sunt, & quemadmodum Pharao malis suis induratur. Dicebat diabolus, vt scriptum legimus: * Scio te quis sis. Tu es filius Dei viui. Dicebāt Iudæi: Nescimus quis sit. Dicebant hodie & superiore die vel nocte dæmones: Scimus quia Martyres estis. Et Arriani dicunt, Nescimus: nolimus intelligere, nolimus credere. Dicunt dæmones Martyribus: Venistis perdere nos.

Qui miracula per Martyres fieri posse negant, Christo etiam miracula posse facere negant.
* Ioan. 14.

Cur heretici miracula que fiunt per sanctos Martyres aut negent, aut contemnant.

Arriani negant quod diabolus fateri cogitur.

* Ioan. 9. Arriani Iudeis similes.

Arria-

Ita & Calus Arriani dicunt, Non sunt dæmonum vera tormē-
ta, sed fictæ & cōposita ludibria. Audiui multa com-
poni, hoc nemo v̄mquam fingere potuit, vt dæmo-
Institution. ad niacum se esse simularet. Quid illud quod ita exagi-
Frācisū Gal- tari eos videmus, quibus manus imponitur? vbi hic
liarum regem scribit miracu-
locus fraudi est? vbi suspicio simulādi? Sed non ego
la, q̄ Catholi- ad suffragium Martyrum vsurpo vocem dæmonio-
ci merito ia- rum. Beneficijs sacra passio suis comprobetur. *Tom.*
Etamus, fr̄no 3. Sermone 91. de inuentione corporum SS. Geruasij & Pro-
la esse et ridis thasij.

cula, aut vana & mendacia, factaq; esse pleraque arte Satane, qui nouit
se transfigurare in Angelum lucis.

Vindicabitur etiam Valentinianorū phanum in-
 census? Quid est enim nisi phanum, in quo est con-
 nentus gentilium? Licet gētiles duodecim Deos ap-
 pellant, isū triginta & duos æonas colant, quos ap-
 pellant Deos. Nam & de ipsis comperi relatū & præ-
 ceptū, vt in Monachos vindicaretur, qui prohiben-
 tibus iter Valentinianis quo psalmos canentes ex
 consuetudine vsūque veteri pergebant ad celebri-
 tatem Machabæorum Martyrum, moti insolentia
 incenderunt phanum eorum in quodam rurali vico
 tumultuarie conditum. *Tom. 3. lib. Epist. 5. Epist. 29. ad*
Theodosium Imperatorem.

Valentiniani
pietati ac stu-
dium Catholi-
corum in locis
sacris inuisen-
dis impedire
conantur.

X. Reliquias sacras sub altari reponi, fuisse morē.

Reliquia San-
ctorū, thesau-
rus pretiosus.

* *Ioan. 20.*

Corpora Vi-
talis & Agri-
cola sub sacris

Condant alij aurum & argentum, ac de latentibus eruant venis. Legant pretiosa moniliū ferrea. Temporalis ille thesaurus est, & sæpe habentibus perniciosus. Nos legimus Martyris clauos, & multos quidem, & plura fuerunt vulnera quàm membra. Clamare Martyres dices ad populum Iudæorum, cum clauos eius colligeremus: * Mitte manus tuas in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Collegimus sanguinem triumphalem, & crucis lignum. Hæc sanctę viduę negare non potuimus postulanti. Munera itaque salutis (corpora sanctorum martyrum Vitalis & Agricolæ) accipite, quæ nunc sub

sub sacris altaribus reconduntur. *Tom. I. in exhortat. altaribus reconduntur.*

Eruuntur nobiles reliquie sepulcro ignobili, ostenduntur cælo trophæa. Succedant victimę triumphales in locum vbi Christus hostia est. Sed ille super altare qui pro omnibus passus est: isti sub altari, qui illius redempti sunt passione. Hunc ego locum prædestinaueram mihi. Dignum est enim vt ibi requiescat Sacerdos, vbi Sacerdos offerre consuevit. Sed cedo *Ambrosius sub sacris victimis dexteram portionem, locus iste Martiris sepeliri debebatur. Condamus ergo reliquias sacrosanctas & dignis edibus inuehamus, totumque diem hic requiescenda deuotione celebremus. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. ret Sacerdos, & de inuentione corporum SS. Gernasij & Prothasij. vbi offerre consueuisset.*

CAPVT TERTIVM De Ieiunio Christiano.

I. Ieiunium à Deo in paradiso institutum, & ad id nos Christi Seruatoris nostri exemplo inuitari.

ITaque ne terrenum quis, aut nouellum putet esse ieiunium, primus vsus mundi à ieiunio cæpit, quando lux clara replenduit. Secundus dies in ieiunio, quando cæli factum est firmamentum. Tertio die pabulum terra germinauit, natura obsequium præbuit, ieiunium tamen cælestis disciplina seruauit. Quarto die luminaria facta sunt Solis & Lunæ, & adhuc ieiunium. Quinto die produxerunt aquæ reptilia animarum, & volatilia volantia super terram secundum firmamentum cæli, & vidit Deus quia bona sunt, & benedixit eis, dicens: * Crescite & multiplicamini, & replete aquas quæ sunt in mari, & volatilia multiplicentur super terram, & adhuc ieiunium. Denique benedixit ea. Scriptum est, Et dixit: Crescite: & non dixit, Edite & manducate. Sexto die bestię sunt creatæ, & cum bestijs orta edendi potestas est,

Primus vsus mundi à ieiunio cæpit.

* Gen. 1.

Sexto die cum bestijs orta est potestas edendi.

est, & vsus escarum. Vbi cibus cœpit, ibi finis factus est mundi: vbi cœpit sua incrementa nescire, ibi cœperunt diuina circa eum opera ferri. Quo indicio declaratum est, quod per cibum mûdus haberet imminui, per quos desijt augeri. Nemo delictum sciebat, nemo pœnâ timebat, nemo nouerat timorem. Plantauit Dominus paradysum ad gratiam beatorum, posuit ibi hominem operari & custodire eum.

Prima lex in Et vt sciamus nō esse nouum ieiunium, primam illis paradiso deie legem constituit de ieiunio. Sciebat enim quod per unio cōstituta escam culpa haberet intrare. Intrauerat prima pœ-

* Gen. 3.

* Deligno quod est scientiæ boni & mali nō comedetis: qua die autem manducaueritis ex eo, morte moriemini. Eousque autem nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta non esset, quæ prima est præuaricatio. Indictum ieiunium abstinentiæ lex à Domino Deo, præuaricatio legis à diabolo, culpa per cibum, latebra post cibum. Cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 4.

Quod si poeta ille, perniciosam mentibus hominum, & subeundis obnoxiam naufragijs lasciuix secularis illecebrâ iudicauit, quid nos æstimare oportet, quibus scriptum est: * Carnis curam ne feceritis

* Rom. 13.

* 1. Cor. 9.

Christus nō p in concupiscentijs. Et alibi: * Castigo corpus meum luxuriâ, sed p & in seruitutem redigo, ne alijs prædicâs ipse repro- ieiunium nobis bus efficiat? Non enim per luxuriam nobis Christus, salutē attulit. sed per ieiunium salutem attulit. Non ille emerendæ Christus nō so gratiæ suæ causa, sed nostræ eruditionis gratia ieiunium corpus, sed nauit. Neque infirmitate corporis victus est vt esuriat infirmitate rirer, sed esuriendo suscepti corporis fidem præstitit, res nostri cor vt non solum corpus, sed etiam infirmitates nostri corporis in se suscepit. Tom. 2. lib. 3. de fide ad cepit.

Gratianum Augustum, Cap. 2.

Christus ieiunauit vt nos stus ieiunauerit astruant, nisi vt nobis exemplo esset ad ieiunandū eius ieiunium. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82. inuitaret.

Victoria

Victoria nostra crux Christi est, trophæum nostrum pascha est Domini Iesu. Sed ille ante est præliatus, vt vinceret, non quòd ipse egeret certamine, sed vt nobis formam debellandi ante præscriberet, & postea daret gratiam triumphandi. Certamen nostrum ieiunium est. Denique ieiunauit Saluator, & sic tentator ad eum accessit. Et primùm gulæ direxit spiculum, dicens: * Si Filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. Ille cibum velut escam laquei præterdit, vt sic illaquearet appetentiam corporalem. Dominus ieiunium prætulit, vt laqueos tentatoris sui & vincula dissolueret. Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 1.

Certamen nostrum ieiunium est.
* Matth. 4.

II. *Hoftes Euangelicæ veritatis esse, qui ieiunium nullius meriti esse docent, eamq; hæresin Ambrosij a tate à quibusdam apostatis monachis propagatam esse.*

AVdio homines qui dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitalis gratiam, pari omnes æstimare pretio, delirare eos qui ieiunijs castigent carnem suam, vt menti subditam faciant. Quod numquam fecisset, numquam scripsisset ad instruendum alios Paullus Apostolus, si deliramentum putasset. * Gloriatur itaque dicens: Sed castigo corpus meum & in seruitutem redigo, ne alijs prædicans ipse reprobis inueniar. Ergo qui non castigant corpus suum, & volunt prædicare alijs, ipsi reprobi habentur. An quicquam tam reprobum, quàm quod ad luxuriam, ad corruptelam, ad lasciuiam prouocat, quàm incitamentum libidinis, incontinentiæ fomes, incendiū cupiditatis: Quæ istiusmodi Epicureos noua schola misit non philosophorum, vt ipsi aiunt, sed imperitorum, qui voluptatem prædicent, delicias suadeant, castimoniam nullius esse dicant vtilitatis? * Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Neque enim pudet dicere quod dicit Euangelista Ioannes. Sed hic positi primo ieiunabant,

Sunt heretici qui abstinentiæ nullum esse meritum dicunt, quos Apostolus Paullus confutat.
* 1. Cor. 9.
istiusmodi Epicureis mundus hodie plenus est.
* 1. Ioan. 2.

Propter dis-
plina strictio-
nem quida vis-
sam monasti-
ca deseruerunt,
et deinde, ne
soli perirent,
virtutes nulli-
us esse meriti,
alijs etia per-
suadere comati
sunt.

* Matth. 17.

* Act. 10.

* Exod. 34.

* Dan. 14.

* Tob. 4. et 12
ieiunijs elum-
tur peccata.

* 1. Cor. 15.

Cur Paullus
pro Christi fr-
de certauerit
fortiter.

nabant, intra monasterium continebantur: nullus
erat luxuriæ locus, interdita ludibrosæ disputatio-
nis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abie-
runt, deinde volentes redire non sunt recepti. Plera-
que enim audieram quæ deberent cauere. Monue-
ram, nihil profeceram. Efferuiscetes itaque dissemi-
nare talia cœperunt, quibus in centores essent vitio-
rum omnium. Miserabiles perdiderunt vtrique quod
ieiunauerunt. Perdiderunt quod se aliquo continu-
erunt tempore. Nunc itaque diabolico studio inui-
denter aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu ex-
ciderunt.

Et mox subiicit:

Denique in posterioribus docuit Christus non fa-
cile malum posse nisi nostro vinci ieiunio, dicens:
* Hoc genus non eiicitur nisi in oratione & ieiunio.
Quid etiam sibi vult Scriptura * quæ docet ieiunaf-
se Petrum, & ieiunanti atque oranti de baptizandis
gentibus reuelatum mysterium, nisi vt ostenderet
etiam ipsos sanctos cum ieiunant, tunc fieri præstan-
tiores? * Denique Moyfes cum ieiunaret, legem ac-
cepit. Et ideo Petrus cum ieiunaret, edoctus est noui
testamenti gratiam. * Daniel quoque ieiunij me-
rito ora clausit leonum, futurorumque temporum vi-
dit negotia. Aut quæ salus nobis esse potest, nisi iei-
unio eluerimus peccata nostra: cū Scriptura dicat:
* Ieiuniū & elemosyna à peccato liberat? Qui sunt
ergo hi præceptores noui qui meritum excludunt iei-
unij? Nonne gentiliū vox ista est dicentium: Man-
ducemus & bibamus? Quos bene irridet Apostolus
dicens: * Si secundum hominem pugnaui Ephesi ad
bestias, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?
Māducemus & bibamus: cras enim moriemur. Hoc
est: Quid mihi profuit vsque ad mortem contentio:
nisi vt hominem redimerem meum? Qui frustra redi-
mitur: si nulla est spes resurrectionis. Ac per hoc spe
omni redemptionis amissa manducemus & bibamus:
ac amittamus fructum præsentium, qui futurorum
nullum

nullum tenemus. Illorum est ergo cibus & potibus indulgere, qui nihil post mortem suam sperant.

Et paullo post:

O stultū Helisæum qui siluestribus ramis & amaris pascēbat prophetas: Immemorem scripturarum Esdræ qui memoria Scripturas reddidit: Insuperantem Paulum, qui gloriatur ieiunijs, si nihil profunt ieiunia. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82. ad Vercellensem Ecclēsiā.*

Qui post mortē nihil sperat cibus & potibus indulget. Si ieiunia nihil profunt, Helisæus, Esdras, et Paulus delectantur.

Qui gloriam requirunt, his ea merces præsentium, umbra futurorum est, quæ impediatur vitam æternam: quod in Evangelio scriptum est: * Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, de his videlicet qui velut tuba canendo vulgare liberalitatem suam, quam faciunt circa pauperes, gestiunt. Similiter & de ieiunio quod ostentationis causâ faciunt. Habent, inquit, mercedem suam. Honestatis igitur est vel misericordiam facere vel ieiuniū deferre in abscondito, ut mercedem videaris à solo Deo tuo querere, non etiam ab hominibus. Nam qui ab hominibus querit, habet mercedem suam, qui autem à Deo, habet vitam æternam, quam præstare non potest nisi auctor æternitatis, sicut illud est: * Amen dico tibi, hodie tecum eris in paradiso. *Tom. 1. lib. 2. Officiorum, Cap. 1.*

Qui ieiunant in abscondito à solo Deo mercedem querunt, quam perdit qui ad ostentationē ieiunant.

Magna virtus est ieiunij. Denique tam speciosa militia est, ut ieiunare delectaret & Christum: tam valida ut ad cælum homines eleuaret. Et ut humanis magis quam diuinis utar exemplis, * Helisæi ieiunio ore vox emissâ, cælum clausit sacrilego populo Iudæorum. Etenim cum à rege Achab altare esset idolo constitutum, ad verbum Prophetæ tribus annis & sex mensibus ros pluuiæ non cecidit super terram. Digna pœna, quæ intemperantiam digne coerceret, ut cælum impijs clauderetur, qui terrena polluerant. Dignum etiam, ut ad cōdemnationem regis sacrilegi Prophetæ * ad viduâ in Sareptam Sidoniæ mitteretur, quæ quoniam deuotionem cibo prætulit,

Quanta vis ieiunij sit multis scripturæ exemplis ostenditur.

lit, meruit ut ariditatis publicæ sola non sentiret arumnam. Itaque non defecit hydria farinæ, cum torrentis fluentia deficerent. Quid eius reliqua contexam?

* 3. Reg. 18.

* 4. Reg. 1.

* 4. Reg. 2.

Helias iunc plus meruit, quando plus ieiunauit.

* 4. Reg. 2.

Helias cælestē vitā vivebat in corpore.

Ieiunium est substantia & imago cælestis

Helias quo gradu in cæli ascenderit.

* Matth. 3.
Ioānes ppter vitam austeritatem non homo sed Angelus estimatus est.

* Matth. 11.

* *ibidem.*

* *Psal. 68.*

* Ieiunus filium viduæ ab inferis resuscitauit. * Ieiunus pluuias ore deposuit, ieiunus ignes de cælo. * ieiunus curru raptus est ad cælum, & quadraginta dierum ieiunio diuinam acquisiuit præsentiam. Tunc denique plus meruit, quando plus ieiunauit. * Ieiuno ore statuit fluentia Iordanis, & redundantem fluminis alueum repete siccatum, puluerulento transmigrat vestigio. Merito illum dignum cælo diuina iudicauit sententia, ut cum ipso raperetur corpore: quoniam cælestem vitam vivebat in corpore, ac supernæ usum conuersationis exhibebat in terris. *Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 2.*

Quid est ieiunium, nisi substantia & imago cælestis? Ieiunium refectio animæ, cibus mentis est, ieiunium est vita Angelorum, ieiunium culpæ mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis. Hoc ad Deum gradu citius peruenitur: hoc gradu Helias ascendit, antequam curru. Hanc hæreditatem sobrietatis & abstinentiæ ad cælum abiens, discipulo dereliquit. In hac virtute & spiritu Helix venit Ioannes. Denique in deserto & ille vacauit ieiunijs. * Esca autem eius erat locusta & mel siluestre. Et ideo quia vitæ humanæ possibilitatem continentia supergressus fuerat, non homo, sed Angelus æstimatus est. De ipso legimus: * Etiam plus quam propheta. Hic est de quo scriptum, est: * Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam qui præparabit viam ante te. Quis humana virtute equos igneos, currus igneos potuisset ascendere, regere cursus aereos, nisi qui naturam humani corporis incorruptibilis ieiunij virtute mutasset? *Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 3.*

Gula nudos facit, ieiunia operiunt & exuros. Unde Dominus ait: * Operui in ieiunio animam meam. Bonum operimentum quod animam tegit, ne à tentatore

tatore deprehendatur, ne à tentatore nudetur. Bonum velamen quod tegit culpam, tegit abstinentia, tegit gratia. * Beati enim quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Tegit gratia, dum remittit, & omnem abolet errorem. Tegit abstinentia, dum abluit vitium, & mæsto abscondit affectu, atque extenuat pœnitendo. Etenim ieiunium & eleemosyna à peccato liberant. *Tom. 4. lib. de Helia*

* *Psal. 31.*

et ieiunio, Cap. 4.

Noli te iactare cùm ieiunas, noli gloriari, nihil tibi prodest ieiunium. Quæ enim ad ostentationem fiunt, non in futurum fructum extendunt suū, sed præsentium mercede consumuntur. *Tom. 4. lib. de Helia*

Ieiunium et eleemosyna à peccato liberant.

ieiunio, Cap. II.

Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Manifestum est, quia & in hac præsentī vita & in futura speramus in Christo. Nec enim hīc deserit seruos suos, sed dat illis gratiam, & in futuro erunt in gloria æterna. Ut quid enim ieiunia, vigilia, exitus, munda vita, iustitia, misericordia, mors, si pro his nulla merces erit in futuro? Increduli autem vel hac vita fruntur. *Tom. 5. in cap. 15. Epist. 1. ad Corinth.*

Ieiunia que ad ostentationem sunt, non extendunt fructum suum.

Etum suum in futuro.

virtutibus præternaturalibus æterna destinata sunt.

In ieiunijs multis. Sæpe ieiunauit, ut Dei auxilio protegi mereretur. Ieiunat autem qui dum habet quod edat abstinet. *Tom. 5. in cap. 12. Epist. 2. ad Corinth.*

Is ieiunare dicitur, qui dum habet quod edat, abstinet.

III. Ieiunandum esse homini Christiano, qui grauiore tentatione pulsatur.

Sta autem Fratres omnia in commonitionem nostri facta esse nemo est qui nesciat, ut quotiescumque tribulationibus perurgemur ad hæc præsidia concurremus, ut puta aduersarius imminet, inimicus promptu est, ieiunemus & vincamus. Solent quidam homines quotiescūque necessitatem arduam nimis patiuntur, ad proximas gentes auxilij causa destinare legatos. Nos quod est melius, legationem ad Deum per ieiunia destinemus, ab ipso imploremus

In tribulationibus ad ieiunia confugiendum.

auxilia, ad ipsum nos corde & orationibus nos conferamus.

Et paullo post:

Tota in tribulatione Niniuitarum ciuitas ieiunauit. Bene dixi, tota. Non solum enim senes, & iuuenes, & infantes, sed etiam pecudes legimus ieiunasse. Mira res, ieiunant pro ciuitatis peccato, quæ peccati conditio non constringit. Vnde & nos Fratres temporum angustias sustinentes, omnes pariter ieiunare debemus, & misericordiam Dei cunctorum abstinentia deplorare. Nam quale sit, hoc Christianum pro salute sua non facere, quod pecudes pro hominum salute fecerunt? nisi quod stolidior pecude

Stolidior pecude est qui in dicto à Sacerdote ieiunio non ieiunat.

* 1. Cor. 15.

Precibus et ieiunijs oēs hostes nostros perfigare possimus.

Diaboli verbum est homo fortis esto, manduca & bibe.

est qui indicto pro se à Sacerdote ieiunio non ieiunat. Nonne enim pecus est qui non intelligit quid illi imminet, quid incumbat: & pecus quidem videns declinat foueam, cauet præcipitia, tu autem non vis ieiunando periculum declinare quod cernis? Desperationis enim genus est, tunc te manducare cum abstinere debeas: tunc gaudere cum debeas deplorare. De hac desperatione Apostolus dicit, quod à nobis auertat Deus: *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Ieiunemus ergo Fratres sine intermissione, ut hostes nostros orationibus & abstinentia superare possimus per Dominum nostrum Iesum Christum. Tom. 3. Sermone 40. de ieiunijs Niniuitarum.

Et dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Vere diabolica vox quæ mentem hominis de gradu altiore meritòrum præcipitare contendit. Quid enim tam proprium diabolo, quam suadere ut vnusquisque se mittat deorsum? Disce ergo & tu diabolum vincere. Agit te spiritus, sequere spiritum. Non te reuocet carnis illecebra, spiritu plenus disce contemnere voluptates. Ieiuna si vis vincere. Consequens est ut per hominem diabolus te putet esse tentandum. Christus quasi fortior facie ad faciem tentatur, tu per hominem. Et illud diaboli verbum est, cum dicit: homo fortis esto, manduca & bibe, & similis mane. Noli te tibi

tibi credere, non erubescas egere præfidijs, quibus non egebat Christus, & tamen ea non negligebat vt te doceret dicens: * Cauete ne grauetur cor vestrum in vino & crapula. Non erubuit Paullus qui ait: * Sic enitor non vt aerem cædens. Aëra quidem non cædebat Apostolus, sed potestates acrias verberabat. Sed castigo, inquit, corpus meum, & in feruitutē redigo, ne forte cum alijs prædicauerim ipse reprobis inueniar. *Tom. 5. lib. 4. Comment. in cap. 4. Luca.*

Intellexisse vos credo Fratres, cur hic nostra ieiunia illis mansionibus comparauerim, in quibus populus Israel tamquam in procinctu quodam positus Pharaonem regem labore quotidiano superauit, & ab inimicis suis quasi quibusdam castris mansionum sese statione defenderit, ita vt quicumque ex illo comitantium numero diurnæ stationis spatia nō confecit, aut Pharaon illum occupauit, aut solitudo peruasit. Sic ergo & nos propositum nobis quadraginta dierū iter debemus omni labore conficere, & quibusdam quasi castris nos ieiuniorum deuotione munire. Castra enim nobis sunt nostra ieiunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt. Denique stationes vocantur, quod stantes & commorantes in eis inimicos insidiantes repellamus. Castra plane sunt ieiunia Christianis, à quibus si quis aberrauerit, ab spirituali Pharaone inuaditur, aut peccatorum solitudine deuoratur. Peccatorum aurem solitudinem patitur qui deseritur societate sanctorum. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico. Quis enim vniquam Christianorum ieiunauit, & captus est? Quis sobrius mansit, & victus est? Temulentum aggreditur diabolus, luxuriosum oppugnat inimicus. Vbi autem ieiunium viderit, fugit, metuit, pertimescit, terretur pallore eius, debilitatur inedia, infirmitate prosteritur. Prosteritur inquam infirmitate, quia Christiana infirmitas fortitudo est. Vnde ait Apostolus: * Cum infirmor, tūc fortior sum. Sed

*Ieiunia nobis
castra sunt,
quæ nos à dia-
bolica oppu-
gnatione des-
ferunt.*

* 2. Cor. 12.

requirit aliquis, quemadmodum fortis infirmitas? Tunc est fortis infirmitas, quando caro tabescit ieiunijs, anima puritate pinguescit. Quantum enim illi ciborum succus subtrahitur, tantum huic iustitiæ virtus augetur. Tunc igitur homo imbecillis quidem est ad secularia, sed fortis est ad diuina opera. Tunc enim magis de Deo cogitat, tunc iudicium metuit, tunc vincit inimicum. Ait enim Saluator de diabolo:

** Matth. 17.
Diabolus eij-
citur ieiunio.*

Hoc genus non eijcitur nisi in ieiunio & orationibus. Dicit utique à diabolo energumenum non nisi in ieiunijs posse purgari. Videte ergo quæ ieiunij virtus sit, quantam homini suo præstet gratiam, quod tantâ præstet alteri medicinam: quemadmodum proprium sanctificet hominem, quod ita purificet alienum. Mira enim res est, alter ieiunat, & alteri prodest ieiunantis vtilitas. Ergo Fratres abstinentiæ arma minime deponamus, & quadraginta dierum ieiunia sine intermissione curemus. Hic est enim perfectus numerus ad vincendum. Dominus enim diabolum postea quàm quadraginta dies ieiunauit, eiecit, non quod nõ & ante ieiunia eum vincere potuisset: sed vt ostenderet nobis tunc nos diaboli posse esse victores, cum per quadraginta dies victores ieiunando desideriorum carnalium fuissetus. Eum autem qui hunc numerum consecratum gulæ intemperantia violasset, tamquam imbecillum & miserum facile eum ab inimico posse superari. Quomodo enim potest in altero diaboli improbitatem vincere, qui gulæ intemperantiam in seipso non vincit? Prius ergo homo tui victor esto, vt possis esse victor alterius. Sunt enim intra te proprii tibi hostes, qui quotidie te oppugnant. Ecce enim auaritia te diuitiarum ambitione circumuenit, luxuria epularum suauitate capriuat, hæresis scientiæ peruersitate peruerit. Vince ergo inimicos proprios, vt vincere possis alienos. Tom. 3. Sermone 25. de quadagesima.

*Ieiunium quæ
draginta die-
rum sine inter-
missione cura-
dum.*

IIII. Ieiunantem de se pœnas sumere, &
Deum placare.

Legimus in prophetis cùm Niniuæ ciuitati sub-^{Iona 3.}
uerſio diuinitus immineret, & iuxta ſententiam
Dei deſtruendi illam tempus ingrueret, conſiſtentes
in ea aliud non habuiſſe præſidiũ niſi vt abiectis cra-^{Niniuitarum}
puloſis epulis, ieiunia continuata ſuſciperent, & di-^{praſidia.}
uitiarum ambitione ſepoſita, humilitate ſe pauper-
tatis induerent, ſcilicet, vt exinde remedium perci-
perent, vnde his perditio contingebat, hoc eſt, vt irã
diuinitatis quam luxuriando prouocauerant, abſti-
nendo lenirent, & offeſam quam in eos ſuperbia
contraxerat, humilitas mitigaret. Dicitur enim, in
illa tribulatione ipſe rex depoſita imperiali purpu-
ra, regali ambitione ſubmota, mēbra ſua cilicio præ-
cinxiſſe, atque in ſacco ſe diebus ac noctibus volu-
taſſe. Sapiens ergo rex, qui ſciret quemadmodum
aduerſa ſibi ſuperare deberet: hoſtes enim virtute
ſuperabat, Deum autem humilitate vincebat. Sapi-
ens plane rex, qui intelligeret quibus armis vtetur
pro temporis qualitate. Cùm enim inſidiãtur illi
homines, apprehendit arma bellica: cùm irãſcitur
ei Deus, corripit arma iuſtitia. Sapiens inquam rex,
qui pro ſalutẽ ciuium peccatorem ſe magis conſite-
tur eſſe quã regem. Obliuſcitur enim ſe regem eſ-
ſe, vbi Deum regẽ omnium pertimeſcit, nec poten-
tia ſua meminit, vbi potentiam diuinitatis agno-
ſcit. Obliuſcitur ergo ſe regẽ eſſe, dum proijcit pur-
puram, dum diadema deponit, cilicio autem veſti-
tur & ſacco, ieiunijs perfeuerat, orationibus immo-
ratur. Mira res, dum ſe regem hominum eſſe nõ me-
minit, rex incipit eſſe iuſtitia. Religioſus igitur prin-
ceps non perdidit imperium, ſed mutauit. Principa-
tum enim ante militaris diſciplinã tenuit, nunc cœ-
leſtium diſciplinã obtinet principatum. Nõ in-
quam perdidit imperium, quia ſiue ferro ſiue iuſtitia
pro ciuium ſalute primus inuigilat. Primus plane in-

uigilat, quia ut tota ciuitas ieiunaret, famē sibi rex primus indixit, & solus omnium causa prior cepit esurire quam miles. Necessē enim erat ut qui potentior cunctis fuerat, deuotior fieret vniuersis. Exemplo igitur suo præparat religionis exercitum, nō armis, sed sola deuotione munitum: iubet omnem sexum, omnem ætatem à diurnis epulis abstinere. Additur religioso exercitui numerus, cū in tali deuotione etiam infantia militare compellitur. Pietas enim esse creditur in tali causa, paruulis quoque cibi substantiam denegare. Non enim sufficebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi seniorum quoque peccata paruulorum innocentia deploraret, & fletibus alienis delicta sua iuuentus ablueret. Ista autem Fratres omnia in cōmonitionem nostri facta esse nemo est qui nesciat, ut quotiescūque tribulationibus peruegemur, ad hæc præsidia cōcurramus, ut puta aduersarius imminet, inimicus in promptu est, ieiunemus & vincamus. Solēt quidam homines quotiescūque necessitatem arduam nimis patiūtur, ad proximas gentes auxiliij causa destinare legatos. Nos, quod est melius, legationem ad Deum per ieiunia destinemus, ab ipso imploremus auxilia, ad ipsum nos corde & orationibus cōferamus.

*Cur infantes
Niniuitarum
ieiunauerint.*

*Niniuitæ ieiunantes de se
pœnas sumserunt.*

Auxilium enim illi non aliunde rogando petiuerūt, sed de suis ieiunando visceribus exegerunt. Tom. 3. Sermone 40. de ieiunio Niniuitarum.

Sed fortasse referatur, quid quòd etiam lex quadraginta diebus lata est, tot dies obseruauit Moyses in monte Sina, & demonstratus est, cū præscripta legis acciperet. Recte ergo eodē numero declinandorum peccatorum præcepta tribuuntur, quo pœnæ culpa est perfoluta, ut cognoscamus quòd de eodem vitæ tempore debeat ex correctione laus comparari, quo potest puniēda culpa committi. Vnde nunc iam non pœnæ præscripti sunt dies quadraginta, sed vitæ, ut hoc numero ieiunij & orationibus crebrioribus nostrorum leuemus supplicia peccatorum, atque

*Præscripti sūt
nobis dies qua
draginta ad ieiunandum, ut*

que

que ad decreta legis intenti deuotione ac fide no-
strum corrigamus errorem. Itaque per Domini re-
surrectionem quadragesimus dies, iam non habetur
nouissimus, sed primus: atque inde vita numeratur,
ubi ante mortis numerus ad cōsummationem mun-
di & humani generis excidium cōputabatur. *Tom. 4. catorum.*
lib. de Noe et arca, Cap. 13.

V. Quomodo sit ieiunium instituendum, vt
fructuosius fiat.

Est interdum inutile & inane ieiunium, quod li-
cet ventrem & omnia viscera succo saturitatis
exhaurit, non tamen acceptum est Deo, quia men-
tem & intimos sensus minime vinculo iniquitatis
euacuat. Quid enim prodest ieiunare visceribus, &
luxuriare venatibus? abstinere cibus, errare pecca-
tis? castigare corpus inedia, mentem exercere ne-
quitia? vinum forte non biberē, & ebrius cogitati-
one malignitatis incedere, nisi quod facilius caussa
est saturi siue temulenti quā iniqui pariter & ieiuni.
Ille enim peccare aliquando desinet qui ebrius
aliquando obdormit, hic autem errare nō cessat, qui
exercitatus malis ieiunijs semper inuigilat. Vnde in-
utile & inane est tale ieiunium quod inedia membra
debilitat, & animā à perditione non liberat. De quo
ieiunio dicit sanctus Propheta ex persona Domini:
* Vt quid mihi ieiunastis, nō tale ieiunium elegi, di-
cit Dominus. An putatis illum ieiunare Fratres qui
primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non bea-
torum Martyrum loca sancta perquirat, sed surgens
congregat seruos, disponit retia, canes producit,
saltus siluasque perlustrat? Seruos inquam secum
pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes,
& voluptatibus suis peccata accumulāt aliena, ne-
sciens reum se futurum tam de suo delicto quā de
perditione seruorum. Tota igitur die venatibus im-
moratur, nūc clamorem immoderatum effert, nunc
silentium latenter indicit, lætus si aliquid ceperit,
iratus

*Quae ieiunia
sunt infructuosa*

*Inutile et inane
ieiunium est
quod inedia
membra debilitat,
et animam
à perditione
non liberat.*

*Ieiunantibus
primo diluculo
ad Ecclesiam
eundum et sacra
loca veni-
senda.*

*Qui ieiunat,
semel die cibū
sumit.*

*Voluntas Dei
est, vt ieiune-
mus à cibis pa-
riter et à pec-
catis.*

*Quid facies
dū vt Deo no-
stra ieiunia
sint accepta.*

*Ad perfectio-
nē ieiunij fac-
it si pauperi-
bus largiamur
quod nobis
subtrahimus.*

iratus si id quod non habebat amiserit, & tanto studio gerit quasi ideo indictum ieiunium fuerit vt venetur. In his ergo luxurijs Fratres dicite quis cultus sit Dei, quæ mentis possit esse deuotio, qui propterea ieiunat, non vt Deo atque orationibus vacet, sed vt tota die otiosus & liber proprias exerceat voluptates? Quamuis igitur qui huiusmodi es frater, vespere ad domam redeas, quamuis declināte iam sole manduces, potes videri tardius te refecisse nō tamen Domino ieiunasse: non enim potes videri voluptatē tuam exercens, fecisse Domini voluntatem. Hæc est enim voluntas Domini, vt ieiunemus à cibis pariter & à peccatis. Abstinentiam indicamus corpori, vt à vitijs magis animā abstinere possimus. Frenum enim quoddam est luxuriantis animæ corpus exhaustum.

Et mox ita concludit:

Scire igitur debemus Fratres hoc acceptum Deo esse ieiunium, non solum vt abstinentia castigemus corpora, sed etiam humilitate animas induamus. Simus ad seruulos mites, blandi ad extraneos, misericordes ad pauperes. Surgētes primo diluculo ad Ecclesiam festinemus, referamus Deo gratias, peccatis veniam postulemus, rogantes præteritis delictis indulgentiam, cautelā futuris. Tota die sit nobis oratio vel lectio. Qui litteras nescit sanctum virum perquirens eius confabulatione pascatur, nulli actus seculi actus diuinitatis impediāt, non ludus tabulæ mentem auocet, non voluptas canū sensus abducatur, non negotij compēdium animam auaritate peruertat. Quicquid enim aliud præter mandatum Dei feceris, quamuis abstineas, non ieiunas. Hoc est enim salutare ieiunium, vt sicut abstinetur corpus ab epulis, & anima refrenetur à vitijs. Illud enim Fratres ad perfectionem ieiunij tacēdum nō est, vt qui abstinemus & minime prandemus, hoc tempore prandia nostra pauperibus prærogemus. Hæc enim est vera iustitia, si te esuriēte de cibo tuo alius satiatur, & tu

& tu prædictis tuis ieiunijs Dominum roges, & ille pro te satiatus exoret. Vtrumque tibi proficiens, & tua fames, & saturitas mendicorum. Ceterum qui sic abstinet, vt nihil pauperibus de suis epulis largiatur, videtur quæstui sibi suum fecisse ieiunium, & negotiationem parcendo. Ad hoc enim abstinuit non vt placeret Deo, sed ne amplius erogaret. Atque id eo bona elemosyna cum ieiunio, quasi non quoddam negotiationis genus, vt tam parce viuat, vt abstinentia sua Monachos clericosque præcedat. Nisi hoc interest, quòd illi hoc quæstus causa faciunt, nos salutis: illi pecuniæ compendio animas maccant, nos propter animarum lucrum nostra corpora castigamus. Tom. 3. Sermone 33. In tempore ieiunij non esse luxuriandum.

*Ieiunia quædam
quæstiuosa.*

Quàm euidenter expressa est diuitum consuetudo. Contristantur si aliena non rapiant, renunciant cibo, ieiunant, non vt peccatum minuant, sed vt crimen admittant. Videas illos tunc conuenientes ad Ecclesiam officiosos, humiles, assiduos, vt affectum sceleris impetrare mereantur. Sed dicit illis Deus: * Non hoc ieiunium elegi, nec si flectas vt circulum * *Esa. 58.*
collum tuum, cinerem etiam & cilicium substernas, Deus ipse per
nec vocabitis ieiunium acceptum. Non tale ieiunium elegi, dicit Dominus, sed solue omnem colligationem iniustitiæ, dissolue obligationes violentarum commutationum, dimitte confraetos in remissionem, conscriptionem iniquam dirumpe, frange panem tuum esurienti, egenos non habentes tectum, induc in domum tuam: si videris nudos cooperi, & domesticos feminis tui non despicias, tunc orietur tibi matutinum lumen tuum, & sanitas tua matutina orietur, & præcedet ante te iustitia, & maiestas Dei circumdabit te: tunc clamabis, & Deus exaudiet te: adhuc reloquente dicit: Ecce adsum. Audis diues quid Dominus Deus dicat: Et tu ad Ecclesiam venis, non vt conuiuij aliquid pauperibus largiaris, sed vt auferas. Ieiunas, non vt conuiuij tui sumtus proficiat

*Esaia propheta
ta leges prescribit ieiunantibus.*

ficiat egenis, sed vt spoliū de egētibz adipiscaris. Quid tibi vis cū libro, & charta, & signaculo, & conscriptione, & vinculo iuris? Non audisti: Solue omnē colligationem iniustitiæ, dissolue obligationem violentarum commutationum, dimitte contractos in remissionem, & omnem conscriptionem iniquam dirumpe: Tu mihi tabulas offers, ego tibi recito Dei legem. Tu atramento scribis, ego Spiritu Dei inscripta repeto oracula prophetarum. Tu testimonia falsa componis, ego testimonium conscientię tuæ posco, quia iudicem tuum effugere & declinare nō poteris, cuius testimonium non poteris recusare in die, qua reuelabit Dominus occulta hominum. Tu dicis: Destruam horrea mea. Et Dominus dicit: Sine magis, quicquid intra horreum est, pauperibus deputari, sine cellas istas pauperibus prodesse. Tu dicis: Maiora faciam, & illō congregabo omnia quæ nata sunt mihi. Dominus dicit: * Frange esurienti panem tuum. Tu dicis: Tollam pauperi domum suam. Dominus autem dicit, vt egenos non habentes tectum, inducas in domum tuam. Quomodo vis vt Deus te exaudiat, cū tu Deum non putes audiendum? Si non acquiescatur arbitrio diuitis, scena componitur. Dei estimatur iniuria, si diuitis peticio refutetur. *Tom. 4. cap. 10. lib. de Nabushe rex israelita.*

*Fames timore
Dei susceptus
facit ieiunium
acceptabile.*

Non omnis fames acceptabile ieiunium facit, sed fames quæ Dei timore suscipitur. Considera, Quadragesima totis præter sabbathum & dominicam ieiunatur diebus. Hoc ieiunium Domini pascha concludit. Venit iam dies resurrectionis, baptizantur electi, veniunt ad altare, accipiunt sacramenta, sitiētes totis hauriunt venis. Merito dicunt singuli reflecti spiritali cibo & spiritali potu: * Parasti in conspectu meo mensam, & poculum tuum inebrians quàm præclarum est. Non sola autem fames queritur, sed plane disciplina ieiunij. Denique alijs dicitur: * In diebus ieiuniorum vestrorum inuenitis voluntates vestras, & omnes subditos vestros stimula-

* *Psal. 22.*

* *Esa. 58.*

tis. Ad iudicia & rixas ieiunatis, & pulsatis pugnis. Vt quid mihi tale ieiuniū, ita vt audiatur in clamore vox vestra? Non hoc ieiunium ego elegi, & diem ad humiliandum animam suam hominem: nec sic flectas vt circulum collum tuum, cinerem etiam & cilicium sub sternas, nec sic vocabitis ieiunium acceptum. Non tale ieiuniū ego elegi, dicit Dominus. Quod ieiunium improbetur, audiuimus: nunc audiamus quod sit probabile. Sed solue omnem colligationem iniustitiæ tuæ, dissolue obligationem violentarum commutationum, dimitte contractos in remissionem, & omnem conscriptionem iniquam dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos non habentes rectum induc in domum tuam: & si videris nudum cooperi eum: & domesticos seminis tui non despicias. Vides quæ species sit & forma ieiunij? Quis mentis habitus: & * & * *Psal. 1.*

in lege Dei die ac nocte mediteris. Ipsa figura corporis plena iustitiæ gravitate, nullus tubor ebrietas circumfusus genas intuetium offendat aspectus, sed vultus casto micet pallore reuerendus, sermo grauior, oculus verecūdius, gressus stabilior atque moderatior. Plerumq; enim in turbatiore incessu proditur motus animorum. Vultus intentior, & quidem cogitationis suæ arbiter, & tacitus cordis interpres, vt neque tristitiam prætexat, neque soluatur risu incontinenti. Non enim superfluum hoc putes nostræ commotionis, cum Sapientia dicat in Euangelio: *Monet quomodo mens, confusus vultus sermo, oculus moderatior, incessus ieiunantis se habere debeant.*

* Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ ** Matth. 6.* tristes. Ideo dixit hypocritas, eo quod dissimulatione alienam personam induat, sicut in scena, qui tragœdias canunt, pro eorum dictis, quorum personas gerunt, motus suos excitant, vt aut irascantur, aut mœreant, vel exsultent. Affectant enim isti vt ieiunare videantur hominibus magis, quam Deo, cupientes isti probari, quod faciebant Iudæi. Ideo nobis dicitur: Vos autem cum ieiunatis, vngite capita vestra, & faciem vestrā lauare, ne pareatis hominibus quia

quia ieiunatis, sed Patri vestro qui est in abscondito: & Pater vestet qui videt in abscondito, reddet vobis. *Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 10.*

V I. Ieiunandum esse ijs diebus, quibus ieiunat, in qua versamur, vel commoratur, Ecclesia.

Diversa ieiuniorum in diversis locis observationes, varietate vestis filia regis significata.

* Psal. 44.

Ambrosius si Romæ esset, sabbato ieiunabat. si autem Mediolani, non ieiunabat.

In observatone ieiuniorum sequendus mos est Ecclesie in qua versamur

Sed quoniam non inuenimus, ut iam supra commemoravi, in Evangelicis & Apostolicis litteris, quæ ad noui Testamenti reuelationem proprie pertinent, certis diebus aliquibus euidenter præceptum obseruanda esse ieiunia: & ideo res quoque ista sicut alia plurimæ, quas enumerare difficile est, inuenit in veste illius * filia Regis, hoc est Ecclesie varietatis locum, indicabo tibi quid mihi de hoc requirenti responderit venerandus Ambrosius, à quo baptizatus sum, Mediolanensis Episcopus. Nam cum in eadem ciuitate mater mea mecum esset, & nobis adhuc catechumenis, parum ista curantibus, illa sollicitudinem gereret, utrum secundum morem nostræ ciuitatis esset sabbato ieiunandum, an Ecclesie Mediolanensis more prandendum, ut hac eam cunctatione liberarem, interrogavi hoc supradictum hominem Dei. At ille: Quid possum, inquit, hinc docere amplius quam ipse facio? Vbi ego putaueram nihil cum ista responsione præcepisse, nisi ut sabbato pranderemus. Hoc quippe ipsum facere sciebam: sed ille secutus adiecit, Quando hic sum non ieiuno sabbato, quando Romæ sum, ieiuno sabbato: ad quamcumque Ecclesiam veneritis, inquit, eius morem seruate, si pati scandalum non vultis aut facere. Hoc responsum reculi ad matrem, ei que succedit, nec dubitauit esse obediendum: hoc etiam nos secuti sumus. Sed quoniam contingit maxime in Africa, ut vna Ecclesia, vel vnus regionis Ecclesie alios habeant sabbato prandentes, alios ieiunantes, mos eorum sequendus mihi videtur, quibus eorum populorum congregatio regenda commissa est. Quapropter si consilio meo, præter-

præsertim quia in hac causa plus forte quàm satis fuit te petente atque urgente locutus sum, libenter acquiescis, Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine vlllo scrupulo vel disceptatione sectare. *Augustinus Tom. 2. Epist. 86. ad Casulanum, sub finem. Idem Ambrosij consilium repetit & probat August. Epist. 118.*

VII. Die dominico, & à paschate ad pentecosten ieiunium nescit Ecclesia Catholica.

Dominica die ieiunare nõ possumus, quia Manichæos etiam ob istius diei ieiunia iure damnamus. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 83.* *Manichæos damnat Ecclesia quòd dominica die ieiunarent B. Leo Pontifex Epist. 93. cap. 4. scribit Manichæos diem dominicum exigere in macore ieiunij, vt per omnia sint à nostræ fidei vnitatis discordes. Idem de Aërio memoria prodidit B. Epiphanius, lib. 3. Tom. 1. hærefi 75. D. Augustinus vero Tom. 2. Epist. 86. ad Casulanum quomodo etiam sine peccato die dominico liceat homini Christiano ieiunare, explicat. Quò Lectorem, vt mentem D. Ambrosij rectius intelligat, ablego.*

Scire debet sanctitas vestra Fratres hanc sanctam Pentecosten diem, qua ratione curemus, vel cur istorum quinquaginta dierum numero sit nobis iugis & continuata festiuitas, ita vt hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunia, neque adorandum Deum genibus succedamus, sed sicut dominica solemus facere, erecti & feriaty resurrectionem Domini celebramus. Dominica enim ideo nobis venerabilis atque solemnis, quia in ea Saluator velut Sol oriens discussis infernotum tenebris luce resurrectionis emicuit, ac propterea ipsa dies ab hominibus seculi, dies Solis vocatur, quòd ortus eã Sol iustitiæ Christus illuminet. Instar ergo dominicę tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies velut dominici deputantur. Resurrectio enim dominica est. *Tom. 3. Serm. 61. de Pentecoste.*

Si peccauerit in te frater tuus, increpa illũ.] Quòd si Iudæi sabbatum ita celebrant, vt & mensẽ & an-

A paschate ad pentecosten nulla indicuntur ieiunia ab Ecclesia.

Traditio maiorum est dies quinquaginta pentecostes ut pascha celebrandos.

num totum quasi sabbatum habeant, quanto magis nos resurrectionem Domini celebrare debemus? Et ideo Maiores tradiderunt nobis p̄tecostes omnes quinquaginta dies ut pascha celebrādos, quia octaua hebdomadis initium pentecosten facit. Vnde & Apostolus quasi Christi discipulus, qui sciret diuersitatem temporum, scribes ad Corinthios: * Apud vos, inquit, forsitan manebo & hyemabo. Et infra: Manebo autem Ephesi vsque ad pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum. Itaque apud Corinthios hyemem agit, quorū erroribus angebatur, quod eorū circa Dei cultum frigeret affectus. Cum Ephesijs pentecosten celebrat, atque his tradit mysteria, relaxat animum, quia fidei cernebat ardore feruentes. Ergo per hos quinquaginta dies ieiunium nescit Ecclesia, sicut dominica qua Dominus resurrexit, & sunt omnes dies tamquam dominica. Tom. 5. lib. 8. Comment. in cap. 17. Luce.

* 1. Cor. 16.

Die dominica ieiunium nescit Ecclesia, quæ admodum est a paschate ad pentecosten.

CAPVT QVARTVM De Quadragesimali Ieiunio.

I. Quadragesimam à Christo consecratam & præceptam esse.

Christus ieiunium quadragesimæ dierum consecrauit.

Sanctæ quadragesimæ rationem, cuius hodie initium celebramus, frequenter edidimus, & cur tot dierum numero ieiunemus sæpe docuimus. Diximus enim quod Dominus Iesus Christus hunc eundem numerum ieiunij consecrauit, & continuatis diebus noctibusque non capiens cibum, vnum ieiunij corpus effecerit, hoc est, licet dici ordo noctis interrumpetur aduentu, non tamen interruptus est ordo ieiunij. Vnde erant apud eū plura temporum curricula, sed abstinentiæ dies vna, ostēdens nobis ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere, ut quia totam quadragesimam complecti non possumus solido & vno ieiunio, vel quotidianis eandem

dē sine intermissione ieiunij celebremus, vt si quis quam vnā diē abstinendo prætermiserit, totam quadragesimā violarit, & propter modici temporis cibum magni fructum laboris amiserit. Tom. 3. Ser-
mone 23 de quadragesima.

Fratres non cuius peccatum, fidelibus indictam quadragesimā à Domino violat, & ieiunia cōsecrata ventris voracitate dissoluere. Scriptum est, * Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes quod Christus, facere. Ille qui peccatū non habebat, quadragesimā ieiunauit, tu non vis quadragesimā ieiunare qui peccas? Ille, inquam, peccatum non habebat, sed pro nostris ieiunauit peccatis. Qualis ergo apud consciētiam tuam Christianus es, cum Christo pro te esuriens tu prandes? Cū Salvatore pro te ieiunante tu reficeris? Non igitur sicut dixi, leue peccatum est, indictum violare ieiunium. Tom. 3. Sermone 25 de quadragesima.

Si quis in quatuor quadragesima vnā diē abstinendo prætermittit, totam quadragesimā violat.

Nō est leue peccatū indictam à Domino quadragesimā violare.

* 1. Ioan. 2.

Nonnulli Christianorum Fratres existimantes se diuinitatis præcepta religiosius obseruare prætermissa deuotione quadragesimæ, cuius hodie curamus exordium, quinquagesimam se facere mentuntur, cū id neque diuinis litteris iubeatur, neque traditum sit auctoritate Maiorum. Sola igitur hoc faciunt animi presumptione: & dum putant se deuotius agere, superstitionis conuersantur. Dicit se obseruare quinquagesimam qui forte quadragesimam implere vix possit. Bonum est quidem cunctis temporibus ieiunare, sed melius quadragesimā ieiunare cum Christo. Hanc enim quadragesimam nobis Dominus suo ieiunio consecrauit. Tom. 3. Sermone 34. de quadragesima.

Reprehendit quorundam ieiunando superstitionem.

Bonū est quouis tempore ieiunare, sed melius quadragesimam ieiunare cum Christo.

Numerus quadragesimæ ieiunij nō est ab hominibus cō-

Ante dies deuotionem sanctæ quadragesimæ predicantes, sacrarum litterarum exempla protulimus, quibus approbaremus hūc quadragenarium numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitus consecratum, nec terrena cogitatione inuentum, sed

*stitutus sed di-
uinitus conse-
cratus.*

*Ieiunium qua-
dragesimæ re-
ligiose obser-
uandum.*

sed cœlesti maiestate præceptū. Atque ideo qui con-
stitutum numerum vna die manducando præterit,
non vt vnus dici violator accusatur, sed vt totius
quadragesimæ transgressor arguitur. Vnde bonum
est homini vt dictum numerum sine labore ieiunet,
& totius quadragesimæ consequatur sanctitatem.
Hæc autem non tam Sacerdotum præcepta quàm
Dei sunt. Atque ideo qui spernit, non Sacerdotem
spernit, sed Christum qui in suo loquitur Sacerdote.
Tom. 3. Sermone 36. de quadragesima.

II. Quadragesimam integram magna reli- gione ante pascha obseruandam.

CONsidera, Quadragesima totis præter sabbatū
& dominicam ieiunatur diebus. Hoc ieiunium
Domini pascha concludit. *Tom. 4. lib. de Helia & ieiunio, Cap. 10.*

*Soror Ambro-
sij asseruit iei-
unium se macce-
rans.*

* Matth. 4.

*Adolescētibz
magis ieiunia
necessaria sūt
quàm senibus.*

Hæc tecum sanctæ memoriæ Liberius, quæ apud
alios maiora verbis, apud te minora exemplis, ita
omnem disciplinam non solum virtute adæquasti,
sed etiam æmulatione vicisti. Namque ieiunium in
præceptis habemus, sed singulorum dierum. Tu au-
tem multiplicatis noctibus ac diebus innumera tē-
pora sine cibo transigis, & si quādo rogaris vt cibum
sumas, paullisper deponas codicem, respondeas illico:
* Non in pane solo viuunt homo, sed in omni ver-
bo Dei. Ipse epularum vsus cibus obuius, vt edendi
fastidio ieiunium desideretur, potus ē fonte, fletus
in prece, somnus in codice. Hæc iunioribus cōuenē-
re annis, donec mens æui matura canesceret. Ast vbi
domiti trophæū corporis virgo sustulerit, moderan-
dum labori, vt magistra suppari seruetur ætati. Cito
fœcundis onerata palmitibus emeritæ ætatis vitis
crepat, nisi aliquādo reprimatur. Eadem tamen do-
nec adolescit exuberat, & inueterata amputatur, ne
siluescat sarmentis, aut fœtu nimio exinanita moria-
tur. Bonus agricola optimam vitem & fœtu terræ co-
hibet & defendit à frigore, & ne meridiano sole vratur

tur

tur explorat. Agrum quoque vicibus exercet, vel si non patitur otiosum, diuersa alternat semina, mutatis vt fertibus arua requiescant. Tu quoque virgo veterana pectoris tui colles diuersis saltē seminibus sere, nunc alimonijs mediocribus, nūc ieiunijs parrioribus, lectione, opere, prece, vt mutatio laboris, induciā sint quietis. Nō totus messē generat ager. Hinc de collibus vinea consurgunt, illinc purpurascētes cernas oliuas, hīc olentes rosas, sape etiam relictis aratris ipse validus agricola digito solū s' alpit, vt florum deponat radices, & a speris manibus quibus luctantes inter vinea flectit iuuenos, molli-ter ouium pressat vbera. Eo quippe melior ager, quo numerosior fructus. Ergo & tu boni agricolę exemplum secuta non perennibus ieiunijs tamquam depressis vomeribus humum tuum findas. Floreat in hortis tuis rosa pudoris, liliū mentis, & irriguum sacri sanguinis violaria bibant fontem. Vulgo hoc ferunt: Quod velis prolixē facere, aliquando ne feceris. Debet esse aliquid quod quadragesimę diebus addatur, sed ita vt nihil ostentationis causa fiat, sed religio- nis causa fiat, sed religionis.

Quadragesime diebus ali- quid addēdū, sed ita vt nihil ostentationis causa fiat, sed religionis.

Diximus superiore dominica hoc esse fidei nostrę opus primum, vt horum quadraginta dierum curriculo deuotissime ieiunemus, & itam esse causam salutis nostrę, si hoc tempore abstinentię operā com- modemus. Atque ideo Fratres dilectissimi inspicere debemus quę sit huius forma ieiunij, vt respiciamus quanta sit eius vtilitas. Est enim interdum inutile & inane ieiunium, quod licet ventrem & omnia viscera succo saturitatis exhaurit, non tamen acceptum est Deo, quia mentem & intimos sensus minime vinculo iniquitatis euacuat. Tom. 3. Sermone 33. In tempore ieiunij non esse luxuriandum.

Dieb' quadra- ginta strictissimē ieiunandū.

Istud autem præceptum eius est primum, vt his quadraginta diebus, ieiunijs, orationibus, vigilijs operā commodemus. Ieiunijs enim lasciuia corporis castigatur, orationibus deuotis faginatur ani-

ma vigilijs diaboli insidiæ depelluntur. Deinde cum istis mandatorum obseruationibus fuerit hoc tempus impletum, tunc purgata & fatigata tot obseruationibus anima ad baptismum veniens Spiritus sancti inundatione reficitur, & quicquid in ea diuersarum ægritudinum ardor exsiccauerat, cœlestis gratiæ rore perfunditur. *Tom. 3. Sermones 27. de quadragesima.*

In deserto Saluator implet mandatum Dei, vt ibi Adam saluaret errantem, vbi fuerat de paradisi possessione proiectus. Adam enim expulsus de paradiso, inculti mundi deserta sustinuit. In deserto ergo primum homini salus refunditur, vbi non sunt epulæ, vbi desunt deliriæ, vbi (quod est omnium malorum causa) deest & mulier. Potuerat enim Adam inter illas paradisi incōcussus stare delicias, si Eua ibidem cum diabolicis illecebris non fuisset. Conueniens ergo est desertum salutis, vbi non est Eua quæ persuadet, non est mulier quæ blanditur. Videt eam miram, in paradiso cum Adam diabolus dimicat, vbique insidiatur homini, vbique cōgreditur: sed vbi mulierem inuenit, vincit: vbi mulierem nō inuenit, victus abcedit. Formam igitur dedit nobis Deus in hoc facto, vt ieiuniorum tempore tanquam desertū habitantes abstineamus epulis, voluptate, muliere, nec coniugatur nobis Eua, ne nos à casta obseruatione illecebrosa persuasione subuertat. In deserto quodammodo videtur habitare qui quadragesimæ tempore ieiunus & castus est. *Tom. 3. Sermones 37. de quadragesima.*

Formam ieiunandi dedit nobis Christus.

In deserto cum Christo videtur habitare qui quadragesimæ tempore ieiunus & castus est.

III. De mysterijs ieiunij Quadragesimalis.

Sed dicit aliquis, Quadragesimæ aliquoties accipimus rationem, & eam consecratam à Domino frequenter audiuius, sed cur eadem quadragesima quadraginta & duos dies habeat, audire gestimus. * Legimus in veteri testamento cum sanctus Moses filios Israel de iugo Aegyptiæ captiuitatis erueret, vt in terram eos repromissionis induceret, qua-

* Deuter. 8.
Ieiunium quadragesimale respondet mæ.

draginta

draginta & duorum dierum eum ad memoratā ter-
ram mansionibus peruenisse, tantoque illum tem-
porum numero positum esse promissis, quāto & nos
promissis nobis à Salvatore perfrui gratulamur. Eo-
dem, inquam, numero Moyses, per mansiones per-
uenit ad requiem, quo & nos per ieiunia propera-
mus ad cœlum. Ieiunia enim nostra mansiones que-
dam sunt, per quæ iter spiritualiter facientes, animæ
virtutibus ambulamus, & diurno profectu repromis-
sæ nobis terræ viciniores efficiuntur, ita vt citius per-
ueniat qui deuotius ieiunarit. Pedes enim quidam
animæ pernicies sunt, fides atque ieiunium, qui cito
de humilibus ad altiora conscendunt, cito de terre-
nis ad cœlestia gradiuntur. De his pedibus dicit Apo-
stolus: * Quam speciosi pedes euangelizantium bo-
na. Hos pedes lauari præcepit Dominus. Sicut Apo-
stolus ait de vidua: * Si Sanctorum pedes lauit. Di-
gni enim honore euangelizantium pacem pedes sunt,
qui spirituales ac nitidi doctrina super hominū cor-
da gradiuntur. Quadraginta etiam & duorum dierum
numero Israel populus peruenit ad fluuē Iordanis:
Eodemque dierum circulo Christianus populus per-
uenit ad fluuē baptismatis. Et sicut ait Propheta:
* Iordanis conuersus est retrorsum, illic introeunte
Israëlita in aquam fluminis vnda superfugit, hic de-
scendente in fontem Christiano criminum peccata
diffugiunt. Et mirum in modū illic retrorsum flu-
uius conuersus in originē suam reuertitur, hic in po-
sterum reuocatus homo in originis suæ infantiam
reparatur. Ibi fontem suum de quo egressa fuerat vn-
da perquirat, hic hominem suum à quo exierat inno-
centia recognoscit. Ibi exinanitur alueus fluctibus,
hic euacuantur corda criminibus. Ibi, vt seruos Dei
illic aqua cœnosa nō madidet, hic famulos Dei con-
scientia terra nō polluat. Iordanis enim quidam est
fons lauacri, per quem qui trāsierit, relictis sordibus
paradisum repromissionis ingreditur. In hoc ergo
quadragenario & duali numero Israel populus relin-

*Pedes anime
pernicies sunt
fides atq; ieiunium.*

* Rom. 10.

* 1. Tim. 5.

* Psal. 113.

quens Aegyptum rubri maris fluenta transcendit: & nos quoque in ipso numero relinquētes mundi Aegyptum gehennæ ardentis stagna transimus. Illos in fluctibus vnda sustentat, nos ignis flamma non vrit. Illis solidatur aqua, nobis refrigerat incendium. Et contra naturæ vsū per æstū siccat mare, per fontem baptismi gehenna mitescit. *Tom. 3. Sermone 23. de quadragesima.*

*Quadragesima
due mansiones
Israelitarū si-
guram habent
quadragesis-
ma nostra.*

Retinet adhuc sensus vestri Fratres, nos hoc superiore dominica prædicasse quòd huius quadragesimæ nostræ figuram illæ quadragesima & duæ mansiones habuerint, per quas populus Israel exiit de Aegypto, diurno profectu terram repromissionis intrauit, & quasi quibusdam salutis gradibus post iugum seruitutis ascendit ad regnum. Figura inquam fuit in illis mansionibus ieiuniorum nostrorum, non solum in quâritate numeri, sed etiam in obseruatione virtutum. Non enim tantum filij Israel in itinere deserti corporeis gressibus ambulauerunt, quâtum in via Domini religiosis actibus profecerunt. In via plane ambulauerunt Domini quæ illos potauit in fluctibus & pavit è cælo. Esurientibus enim in eremo manna non defuit, periclitantibus in mari terra non fugit. Ibi mare in semita sternitur, hic cælum ad pabulum referatur. Propter gratiam famulorum Dei Iordanis fluenta sua retinet, aquam suam myrrha commutat. Illic retrorsum conuersa, quæ sequebatur vada præcedit, hic in melius temperata quæ amarum stillabat vena dulcescit. Et mirum in modum fluuius cursum perdidit, fons saporem. *Tom. 3. Sermone 24. de quadragesima.*

*Christus qua-
dragesima die.
bus ieiunauit,
vt eo numero
consummaret
hoīs, qui perie-
rat, pfectionē*

Bono ordine qui in superiore psalmo dixit, Ecce venio: in hoc iam venit, & patitur: & ideo quadragesimus psalmus inscribitur, quia quadragesima diebus ieiunauit Dominus Iesus, vt eo numero cōsummaret hominis qui perierat perfectionē. Sicut enim per appetentiam interdicti fructus amiserat gratiam, ita per ieiunium reparari eius virtutem oportuit:

tnit: vt qui perierat in Adam, repararetur in Chri- *Qui in Adam*
 sto. Tom. 4. statim in initio enarrationis psal. 40. *perijt, in Chri-*
sto reparatur.

CAPVT QVINCTVM
 De Ciborum delectu.

1. Ciborum delectum ad refrenandam car-
 nis lasciuia[m] Ambrosij aetate
 in vsu fuisse.

MOdico itaque vino vttere, ne infirmitatem ** 1. Tim. 5.*
 corporis augeas, non vt voluptatem exci-
 tes. Incendunt enim pariter duo, vinum & Ieiunia et para-
 adolescentia. Infrenent etiam teneram aetatem ie- *simonia cibi*
 iunia, & parsimonia cibi retinaculis quibusdam in- *indomitas con-*
 domitas cohibeat cupiditates. *hibent volu-*
ptates.

Et paullo post:

Escis quoque omnibus qua gignant membris ca- *Parce vtendū*
 lorem, parce vtendum puto. Carnes enim etiā aqui- *escis q̄ gignunt*
 las volantes deponunt. In vobis quoque ales inte- *mēbru calorē.*
 rior illa de qua legimus: Renouabitur sicut aquila
 iuuentus tua, sublime tenens virgineo prope volatu
 superflua[m] carnis nesciat appetentiam. Tom. 1. lib. 3. de
Virginibus.

Quid igitur sibi isti volunt qui tentāt eos peruer-
 tere quos acquisiuit Apostolus, quos redemit Chri-
 stus sanguine suo? Quid est quod asserunt baptiza-
 tos intendere non debere virtutum disciplinis, ni-
 hil illis obesse comestationes, nihil voluptatum af-
 fluentiam, insipientes esse eos qui ijs careant: virgi-
 nes oportere nubere, filios facere, similiter & viduas
 iterare quod semel male virili admixtione expertae
 sint, etiam si se continere possint, errare eas qua[n] no-
 lunt iterare copulā? Quid ergo? Placet vt hominem
 exuentes, & induamus pecudē: & exspoliantes Chri-
 stum, vestiamur aut superuestiamur amictus diabo-
 ni? Sed quum ipsi Doctores gentium ne honestatem

*Philosophi nō
 putarunt hon-
 nestatem cum*

voluptate copulandam.

quidem cum voluptate copulandam putauerint, eo quod pecudem videretur cum homine induere: nos ut belluinos vsus humano infundamus pectori, & rationabili menti inscribamus irrationabiles ritus ferarum: Quamquam multa genera sint animantium, quæ amisso pari concubitu indulgere nesciant, & tamquã solitariæ vitæ æuum exigant: plurima quoque herbis vescantur simplicibus, nec alio nisi fonte puro sitim restinguere nouerint: canesque videamus frequenter interdicto cibo temperare solitos, ut ieiuna fame ora suspendât, si imperetur abstinentia. Ab hoc igitur reuocantur homines, quod didicerunt per hominem etiã mutæ non præuaricari bestię? Quid autem pulcrius abstinentia, quæ facit etiam iuuentutis annos senescere, ut fiat morum senectus?

Redundantia ciborum & temulentia incalescit senectus: & exterior ignis aquæ infusione extinguitur, non mirum si etiam interiora æstus corporis fluuiali potu refrigerantur. Cibo enim flamma alitur ac deficit. Siquidem fœnum, stipulam, lignum, oleum, aliæque huiusmodi alimenta ignis sunt, quibus pascitur: ea si detrahas vel non suggeras, etiam ignis sopitur. Similiter ergo vapor corporis cibo alitur aut minuitur: cibo excitatur, cibo soluitur. Luxuria igitur mater libidinis est. Quid quod naturæ conueniens temperantia est, atque illi diuinæ legi, quæ in ipso rerum ortu omnes fontes potui, fructus arborum esui dedit? Vinum post diluuium iustus ad tentationem sui reperit. Utamur ergo temperantiæ naturali cibo, vti namque possimus. Sed quia non omnes fortes, ideo Apostolus ait: * Vino modico vttere propter frequentes tuas infirmitates. Non ergo propter voluptatem bibendum est sed propter infirmitatem. Pro remedio igitur parcius, pro delitijs redundantijs. * Denique Helias quæ Dominus ad virtutis erudiebat profectioem, ad caput suum collyridam & vas aquæ

* 1. Tim. 5.
Vini bibendū
non ppter volu-
ptatem, sed
infirmitatem.
* 3. Reg. 19.

Apostolus ait: * Vino modico vttere propter frequentes tuas infirmitates. Non ergo propter voluptatem bibendum est sed propter infirmitatem. Pro remedio igitur parcius, pro delitijs redundantijs. * Denique Helias quæ Dominus ad virtutis erudiebat profectioem, ad caput suum collyridam & vas aquæ

aqua reperit, & ideo in virtute se quatuordecim diebus ieiunauit. Patres nostri quum mare trans-
 irent pedibus, aquam non vinum bibebant. * Dani-
 el & Hebraei pueri patrio cibo & aqua potu, ille fu-
 rorum leonum repressit, illi ardentem ignem inno-
 xio videre tactu circa membra sua pasci. Et quid de
 viris loquar? * Iudith luxurioso Holopherni haud-
 quaquam inflexit conuiuio, solo titulo sobrietatis
 desperatum lacertis virilibus reportauit triumphum,
 patriam obsidione exiit, ducem militiæ suis mani-
 bus occidit. Exemplum euident quod & illum terri-
 bilem populis bellatorem virum luxuria sua emolli-
 uit, & hanc feminam temperantia cibi fortiorem vi-
 ris fecit. Non hic in sexu suo victa est natura, sed in
 cibo suo victa est, & regem superbum suis inclinavit
 ieiunijs. * Anna octogintaquattuor annos in vidui-
 tate sua ieiunijs & obsecrationibus in templo die ac
 nocte feruens Christum agnouit. * Quem Ioannes
 abstinentiæ magister quidam nouus terrarum ange-
 lus annunciauit. * O stultum Helisæum qui silue-
 stribus ramis & amaribus pascebat prophetas, * Imme-
 morem scripturarum Eldram, qui memoria Scriptu-
 ras reddidit, * Insipientem Paullum qui gloriatur ie-
 iunijs, si nihil profunt ieiunia. Sed quomodo nõ pro-
 sunt, quibus vitia purgantur? Quæ si deferas cum hu-
 militate, cum misericordia, * vt Esaias spiritu diui-
 no locutus est, ossa tua pinguescent, & eris sicut hor-
 tus ebruius. Pinguescit igitur anima tua, virtutes quæ
 eius spirituali adipe ieiunij, & fructus tui multipli-
 cantur vbertate mentis tuæ, vt sit in te sobria ebrie-
 tas, sicut illud est poculum de quo ait Propheta: * Et
 poculum tuum inebrians quàm præclarum est. *Tom.*
3. lib. Epist. 10. Epist. 82.

* Dan. 1.

Daniel & pu-
eri Hebraei à
vino abstine-
bant.

* Iudith 12.

* Luca 2.

* Matth. 3.

Ioannes baptis-
ta abstinentiæ
magister.

* 4. Reg. 4.

* 1. Esdrae 8.

* 2. Cor. 11.

* Esaias 58.

* Et * Psal. 22.

Corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pi-
 etas autem ad omnia utilis est, promissionē habens
 vitæ præsentis & futuræ.] Pietati operam dandam
 commonet, quia grandem habet profectum. Qui
 enim misericordiæ student, senioribus vicem red-
 dentes

*Ieiunare &
abstinere à cis
bis manēre au
toritate cre-
atoris quando
parum proficit.*

*Summa disci-
plinæ Christi-
anæ est in mi-
sericordia &
pietate.
Spirituales iei-
unijs & abstin-
entia tempe-
rant corpora
sua.*

dentes parētibus, & in præsentī vita auxilia Dei non deerunt illis, & in futuro immortalitatem habent cum gloria. Exercitium autem corporale ad modicū vtile dicit. Ieiunare enim & abstinere à cibis manente auctoritate creatoris nō multum prodest, nisi addatur huic pietas, cuius opera multorum precibus adiuvatur ad Dominum promerendum. Denique illos qui fratribus largi sunt & varijs titulis obsequentes, in vitam æternam proficere euangelicus seimo testatur, dissentientes autem ab hoc opere, in ignem æternum. Corporis autem exercitium nihil aliud quàm carnis frena sunt. Si quis ergo, quia misericordia magna res est, lubricum tamen carnis patiat, huiusmodi quid fiet sine dubio vapulabit, quia illud oportuit fieri, & hoc minime prætermitti. Si autem solum corporis habuit exercitium, perennes pœnas patietur, sicut in Evangelio Dominus repromisit. Omnis enim summa disciplina nostræ, in misericordia & pietate est. Aliud tamen exercitium corporis habent carnales, & aliud spirituales. Carnales enim sagina & dapibus nutriūt corpora sua, vt celeri motu proficiant ad perditionem. Spirituales autem ieiunijs & abstinentia temperant corpora sua, vt pigra facta circa desideria, possint digna esse futura resurrectione. Hic enim propter spem futuram castigat corpus, ille vero propter futuri desperationē fouet, curam eius agens ad tempus vt moueatur citius ad peccandum. *Tom. 5. in cap. 4. Epist. 1. ad Timoth.*

CAPVT SEXTVM De Cœlibatu.

I. Bonam esse castitatem coniugum, meliorem viduarum, optimam vero virginum.

* Rom. 14.

Non ego quidem dissuadeo matrimoniū, sed virginitatis attexo beneficiū. * Qui infirmus est, inquit Apostolus, olera manducet. Aliud exigo,

exigo, aliud admiror. * Alligatus es vxori? noli quaerere solutionem. Solutus es ab vxore? ne quaeris vxorem. Hoc præceptum est copulatis. De virginibus autem quid ait? * Et qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit. Illa non peccat si nubat, hæc si non nubat æterna est. Ibi remedium infirmitatis, hic gloria castitatis. Illa non reprehenditur, ista laudatur.

Et post pauca ait:

Dicit aliquis: Ergo dissuades nuptias? Ergo vero suadeo, & eos damno qui dissuadere consueverunt, ut pote qui Saræ ac Rebeccæ & Rachel ceterarumque veterum coniugia fœminarum pro documentis singularum virtutum recensere soleam. Qui enim copulam damnat, damnat & filios, & ductâ per successionem seriem, generis societatem damnat humani. Nam quemadmodum duratura in seculum ætas succedere posset ærati, nisi gratia nuptiarum procreandæ studium sobolis incitaret? Aut quomodo prædicari potest quòd immacularus Isaac ad altaria Dei victima paternæ pietatis accessit, quòd Israel humano situs in corpore Deum vidit, & religiosum populo dedit nomen, quorum originem damnat? Vnum sane licet sacrilegi homines habent, quod in his etiam à sapientissimis probetur: quòd coniugia damnando, profitentur se nasci non debuisse. Non utique dissuadeo nuptias, si fructus sacræ virginittatis enunero. Paucarum quippe hoc munus est, illud omnium. Nec potest esse virginitas nisi habeat vnde nascatur. Bona cum bonis cõparo, quo facilius quid præstet eluceat. Neque meam sententiam adfero, sed eam repeto, quã edidit Spiritus sanctus per Prophetam. Melior est, inquit, sterilitas cum virtute. *Tom. 1. lib. 1. de Virginibus.*

* Est etiã cœlesti voce probata virginitas, dominicisq; expetenda præceptis. Quo loco magisterium diuinæ vocis imitemur. Nam cum in superioribus coniugium memorauerit non esse soluendum

* 1. Cor. 7.

* Ibidem.

Castitas coniugii non reprehenditur, virginum etiam laudatur.

Ambrosius damnat eos qui nuptias dissuadere consueverunt.

Spiritus sancti oraculo virginitas matrimonio præferatur.

* Matth. 19.

Christus non dānat sed probat nuptias, ijs tamē præfert virginitatis studia.

* 1. Cor. 7.

* *Ibidem.*

* *Prover. 27.*

Qui coniugium elegit nō reprehendat integritatē, et qui integritatem sequitur nō condēnet cōiugium.

nisi ex causa fornicationis, in posterioribus integritatis gratiam donumque contextuit, ut doceret non damnandas esse nuptias sed probandas, nuptijs tamen ipsis integritatis studia præferenda. Quis enim tam auersus à vero qui nuptias damnet? Sed quis tam alienus à ratione, qui coniugij onera non sentiat?

* Etenim mulier innupta & virgo, cogitat quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore & spiritu. Nam quæ nupta est cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat: viro. Et præter has molestias quamuis nubendo non peccet, contritionem tamen carnis habebit huiusmodi. Grauis enim partus labor est, grauis creatorum & erudiendorum liberorum molestia, Quibus ante præcipit, ne quis huiusmodi auerteretur iniurijs. Multæ enim in partus laboribus constitutæ coniugio se renunciare dicunt. Multi etiam matrimonij onera nō ferentes, alieno ab vxore auerturntur affectu. Et ideo Apostolus ante præmisit: * Iunctus es vxori? noli querere solutionem. Et bene ait: Iunctus es. Quodam enim vir & vxor nexu inter se amatorio copulantur, & quibusdam inuicem sibi habentis amoris attricti sunt. Bona igitur vincula nuptiarum, sed tamen vincula: & si vincula, tamē vincula caritatis. Bonum coniugium, sed tamen à iugo tractum, & iugo mundi, ut viro potius cupiat placere, quam Deo. Bona etiam vulnera caritatis, & osculis præferenda. * Vtiliora enim vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Denique Petrus vulneratur, Iudas osculatur. Illum oscula cōdemnant, hunc vulnera emendant. Illius osculis proditionis vulnera funduntur, istius lacrymis culpa lauatur. Itaque ut ostenderet sermo propheticus bona vulnera caritatis, Ecclesia dicit in Canticis canticorū: Quia vulnerata caritate ego sum. Nemo ergo vel qui coniugium elegit, reprehendat integritatem: vel qui integritatem sequitur condēnet coniugium. Namque huius sententiæ aduersarios interpretes damnauit iam dudum Ecclesia, eos scilicet qui audeant soluere

re copulam coniugalem. *Tom. 1. lib. 3. de Virginitibus.*

* In omni, inquit, tempore sint vestimenta tua candida. Quid candidius virginitate? quid niuidius intacti vestimento pudoris? Bona quidem castitas coniugalis, & castitas viduitatis. Munda omnis castitas, sed forte non omnis candida, aut non candida in omni tempore. Non candida, quando non habet quis sui corporis potestatem, quando ad tempus sequestratur oratio. De virginitate ergo pulcre dicitur: In omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum in capite tuo, vt faces tuæ semper possint lucere, nec exstinguantur cum ceperit sponsus ille cœlestis venire. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

* Eccles. 9.

Bona est castitas coniugalis et vidualis, sed non candida in omni tempore.

Agrestis vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinē seruare, promiscue omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cœlestium remunerationū inducere, quasi Christo vna sit palma quā tribuit, ac non plurimi abundant tituli præmiorum. Simulant se ista dare coniugio. Sed quæ potest esse laus coniugij vbi nulla virginitatis est gloria? Neque vero nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugiū, diuina voce dicēte: * Erunt ambo in carne vna & in vno spiritu. Sed prius est quod nari sumus, quā quod effecti, multo quæ præstātius diuini operis mysterium, quàm humanæ fragilitatis remedium. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur dicente Apostolo: * Qui iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit. Hęc enim cogitat quæ Dei sunt, illa quæ mundi. Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum: illa sub lege, ista sub gratia. Bonum cōiugium per quod est inuenta posteritas successionis humanæ, sed melior virginitas per quam regni cœlestis hereditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successit, per virginem salus euenit. Denique speciale donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque ipse representat.

Diuersi sunt gradus meritorum.

A Christo sanctificatum est ieiunium.

* Gen. 2.

Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur.

* 1. Cor. 7.

præsentauit quod elegit in matre. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 81.*

Diuersis virtutibus diuersa Diuersis virtutibus merces diuersa proposita est. Nec aliud reprehenditur, vt aliud prædicetur, sed omnia prædicantur, vt quæ meliora sunt præferantur. Honorabile itaque coniugium, sed honorabilior integritas, nam & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit melius facit. *Quod igitur bonum est, non vitandum est, & quod est melius eligendum est. Tom. 1. lib. de Viduis.*

Virginitatis via sublimis et ardua est. Bona virginitatis via, sed sublimis & ardua validiores requirit. Bona etiam viduitatis, non tam difficilis vt superior, sed confragosa & aspera cautioresexigit. Bona etiam matrimonij, plana & directa longiore circuita ad castra sanctorum peruenit: ea plurimos recipit. Sunt ergo virginitatis præmia, sunt merita viduitatis, est etiam coniugali pudicitia locus. Gradus singularum sunt & incrementa virtutum. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.*

Gradus sunt singularium virtutum.

II. *Virginitati Deo sacrata aquare nuptias habere sin fuisse Iouiniani, & quorundam præterea aliorum qui vitam monasticam deseruerant.*

Diabolus pudicitia est aduersarius, et luxuria magister. Iouinianus est qui cum eo virginitate acciesumma paruisaciunt administri sunt diaboli.

* 1. Cor. 15.

SYRICIUS Mediolanensi Ecclesie. Optarem semper Fratres carissimi dilectionis & pacis vestrae sinceritatis gaudia nunciari, ita vt vicissim discurrentibus litteris sospitatis indicio iuuaremur vestro, quia non patitur nos quietos ab incursione sua vacare hostis antiquus ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem vt deciperet, se ante decepit. Pudicitia aduersarius, luxuria magister, crudelitatibus pascitur, abstinencia puniendus odit ieiunia, ministris suis prædicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris, Apostoli sententia repercussus dicentis: * Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. O infelix au dacia, o deperata

speratæ mentis astutia. Tam incognitus sermo hæ-
 reticorum intra Ecclesias cancri more serpebat, vt
 occupans pectus totum hominem præcipitaret in
 mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum quem
 parauerat dirupisset, scena tanti mali & hypocrisis
 publicata multorum simplicium corda traxerat in
 ruinam: quia facile ad deteriorem partem mens hu-
 mana traducitur, malens per spatiosa volare, quàm
 arctæ viæ iter per laborem transire. Qua de re neces-
 sarium satis fuit mihi quæ hæc gesta sunt, ad vestram
 conscientiam cognoscenda mandare, ne ignoran-
 tia Sacerdotis quispiam pessimorum Ecclesiam ir-
 rumpentium sub religioso nomine contagio viola-
 ret: sicut scriptum est Domino dicente: * Multi ve-
 nient ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt
 lupi rapaces, à fructibus eorum cognoscetis eos. Ij
 videlicet qui quasi vtilitate Christi nosse se iactent,
 vt sub velamento pij nominis gradientes domum
 orationis ingressi, sermonem serpentinx disputati-
 onis effundant, * vt sagittent in obscuro rectos cor-
 de, atque veritatem Catholicam vertèdo ad suæ do-
 ctrinæ rabiem diabolico more traducât, atque ou-
 ium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum
 hæresium malignitatem ab Apostolis nûc vsque di-
 dicimus, & experti abrogauimus: sed numquam ta-
 les canes Ecclesiæ mysteriû latratibus fatigauerunt,
 quales nunc subito hostes fidei erumpentes doctri-
 na perfidix polluta, cuius sint discipuli, verborum
 fructibus prodiderunt. Nam cum alij heretici singu-
 la sibi genera quæstionum male intelligendo propo-
 fuerint conuellerè atque concerperè de diuinis in-
 stitutionibus: * isti non habent es vestem nuptialem, *
 sauciantes Catholicos, noui & veteris testamèti (vt
 dixi) continentiam peruertentes, illecebroso atque
 ficto sermone aliquot Christianos cœperût iam va-
 stare, atque suæ dementiæ sociare, intra se continen-
 tes nequitix suæ virus. Verum illecti blasphemias su-
 as conscriptione temeraria publice prodiderunt, &

*Ad hæreticos
 multitrãserunt,
 quod ij, viam,
 quæ ad cælum
 ducit, latã faci-
 ciant.*

* Matth. 7.

* Psal. 10.

* Matth. 22.

Nuptias Catholicæ veneratur, maiori tamen honorificètia dignatur virginitatem.

desperatae mentis furore conciti passim in furorem gentilium publice à fidelibus Christianis viris genere optimis, religione præclaris ad meam humilitatem subito scriptura honorifica videntur esse delati, vt sacerdotali iudicio detecta diuinæ legi cõtraria spiritali sententia deleantur. Nos sane nuptias non aspernâter accipimus quibus velamine intersumus, sed virginum nuptias Deo deuotas maiore honorificentia veneramus. Facto igitur presbyterio constitit doctrinæ nostræ, id est, Christianæ legi esse contraria. Vnde Apostoli secuti præceptum quia aliter quàm quod accepimus annunciabant, omnium nostrum tam presbyterorum & diaconorum quàm totius etiam cleri vna scitata fuit sententia, vt Iouinianus cõ-

Iouinianus cõsocijs ab Ecclesia damnatur.

anus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Protinus, Martianus, Ianuarius & Ingeniosus, qui auctores nouæ hæresis & blasphemix inuenti sunt, diuina sententia & nostro iudicio in perpetuum damnati extra Ecclesiam remanerent. Tom 3. lib. Epist. 10. Epist. 80.

Agrestis est vlulatus nulla esse virginis gratiam.

Domino dilectissimo fratri Syricio Papæ, Ambrosius Episcopus, Bassianus Episcopus, & ceteri. Recognouimus litteris sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui fideliter cõmissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues Domini audiant & sequantur, & ideo quia nostri ouiculas Christi, lupos facile deprehendes, & occures quasi prouidus Pastor, ne isti moribus perfidix suæ feralique vlulatu dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc domine Frater, nobis dilectissime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur si luporum rabie grex Domini perhorruit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem seruare, promiscue omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritõrũ, & paupertatem quandam cœlestium remunerationum inducere, quasi Christo vna sit palma quam tribuit, ac

non

non plurimi abundant tituli præmiorum. Simulant se ita donare coniugio. sed que potest esse laus coniugij, vbi nulla virginitatis est gloria? Et paucis interiectis ita epistolam concludit: Scias itaque Iouinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Protinum, Genialem, Martianum, Ianuarium & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, apud nos quoque secundum iudicium tuum damnatos. Tom 3. lib. Epist. 10. Epist. 81.

Nulla esse potest laus coniugij, vbi nulla est virginitatis gloria.

Audio venisse ad vos Sarmationem & Barbatianum vaniloquos homines, qui dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari pretio, delirare eos qui ieiunijs castigant carnem suam, vt menti subditam faciant. Quod numquam fecisser, numquam scripsisset ad instruendum alios Paullus Apollolus, si deliramentum putasset. Gloriatu itaque dicens: *Sed castigo corpus meum, & seruituti redigo, ne alijs prædicans ipse reprobis inueniar. Ergo qui non castigant corpus suum, & volunt prædicare alijs, ipsi reprobi habeantur. An quicquam tam reprobum, quàm quod ad luxuriam, ad corruptelam, ad lasciuiam prouocat, quàm incitamentum libidinis, incontinentiæ fomes, incendium cupiditatis? Quæ istos Epicureos noua schola misit, non philosophorum, vt ipsi aiunt, sed imperitorum, qui voluptatem prædicant, delicias suadeant, castimoniam nullius esse dicant vtilitatis? Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Neque enim pudet dicere quod dicit * Euangelista Ioannes. Sed hic positi primo ieiunabant, intra monasterium continebantur: nullus erat luxuriæ locus, interdecta ludibrosæ disputationis licentia. Hoc delicati nõ potuerunt ferre. Abierunt, deinde volentes redire non sunt recepti. Pleraque enim audieram quæ deberent caueri. Monueram, nihil profeceram. Effruescentes itaque disseminare talia cœperunt, quibus incētores essent vitiorum omnium. Miserales, perdidērunt vtiq; quòd ieiunauē-

* 1. Cor. 9.

Inter Christianos Epicurei sunt qui nullum meritum esse credunt.

* 1. Ioan. 2.

inuauerunt. Perdiderunt quòd se aliquo continerunt tempore. Nunc itaque diabolico studio inuidet aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu excederunt. Quæ virgo audiat nullum præmium esse integritatis, & non ingemiscat, (Absit enim vt facile credat) certe vt non studia deponat, & intentionem suæ mentis inflectat? Quæ vidua quum conceperit nullum esse fructum viduitatis, malit seruare fidem coniugij, & in tristibus degere, quàm latioribus se credere? Quæ coniugij districta vinculo, si audiat quòd nullus honos castitatis sit, non possit incuriositate tentari corporis aut mentis facilitate? *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.*

III. Castitatem donum esse Dei, quod tamen recte petenti numquam denegetur.

Dicentibus Apostolis, quia si ita est causa viri, vt non liceat illi vxorem dimittere, nisi ex sola causa fornicationis, non expedit nubere, respondit * *Matth. 19.* Dominus; * Non omnes capiunt verbum istud, sed illi soli continentes esse potestatem, vt omnibus pateat: sed illis solis sunt, quibus diuina gratia concessa, vt castrare se possint, quo regnũ cœlorum adipiscantur. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Deus gratiam petentibus nunquam deesse solet. Sed vnusquisque proprium donum habet à Deo, alius quidem sic, alius vero sic.] Hoc est vnusquisque iuxta votum suum donum Dei habet, vt si velit, ipsius nutu Dei possibilitatẽ consequatur. Ideo non debet quis cõstringi, ne à licito prohibitus, illicita admittat, sed ipse sibi eligat quid sequatur. Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.] Postquam dixit vnumquemque proprium donum habere à Deo, ostendit in qua remelius est esse propensioem, quia in eo adiuuatur quis quod videtur auiditate mētis appetere. Quòd si se non continent, nubant.] Illos vult cõtendere vt

In eo quisq; adiuuatur quod videtur mētis auiditate appetere.

se con-

se contineant. Quòd si impulsu carnis perseverare se viderint non posse, quia nec sunt pròtiores in eo ipso vt adiuentur à Deo: (Illum enim Deus iuvat, quem videt tota virtute contendere) nubant itaque si vrintiment. Forte enim poterūt hoc postea adipisci. Digesto enim impedimento reparat se voluntas robustiore virtute. *Tom. 5. in cap. 7. Epist. 1 ad Corinth.*

I III. Continentiam recte promitti ac voveri Deo, illudque votum fideliter seruandum esse.

Accusati sumus: & nisi fallor, accusatores nostri Ad voverendam
plerique de vobis sunt. Horum ego affectus re- castitate Am-
darguere malo, quàm personas prodere. Criminis brosius virgi-
autem invidia hæc est, quia suadeo castitatem. Qui nes incitavit.
hoc non libèter accipit, ipse se prodit. Virginitatem, inquit, doces & persuades plurimis. Vtinam conuinceret, vtinã tanti criminis probaretur effectus. Non veterer inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Atque vtinam me exēplis potius argueretis quàm sermonibus caderetis. Sed vereor ne præuicariatores mihi apposuisse videar, qui me alienis commendent laudibus. Initiatas, inquit, sacris mysterijs, & consecratas integritati puellas nubere prohibes. Virgines Deo
potuisssem reuocare nupturas. Vtinam consecrata nu-
meum nuptiale pio integritatis velamine mutare. bere nõ debet.
An indignum videtur, vt sacratę virgines à sacrosanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus Christus spons-
me ergo facti conditio mutatur, vt pro opprobrio sacrarum.
mihî cedat quod semper spectauit ad gratiam Sacerdotũ, iacere semina integritatis, & virginitatis studia prouocare. Quæro enim vtum quasi improbum hoc, an quasi nouum, an quasi inutile reprehēdatur? Si quasi improbum, improba ergo sunt vota omni-
um, improba vita est Angelorum, quam gratia refur- Si improbi ca-
rectionis imitatur Qui enim non nubunt neque nu- stitate vover-
bentur, erunt sicut Angeli in celo: qui hoc vti que re- re, im pba est
vita Angelorũ

prehendit, resurrectionis vota condemnat. Itaque improbum videri non potest, quod hominibus pro premio constitutum est. Nec potest eius rei species displicere, cuius veritas & in fructu est & in voto. Sed esto, non sit improbum, numquid nouum est? Nos enim noua omnia quæ Christus non docuit, iure damnamus, quia fidelibus via Christus est. Si igitur Christus non docuit, quod docemus, etiam nos id detestabile iudicamus. Discutiamus ergo utrū Christus integritatem docuerit an repudiandam putauerit: * Et sunt, inquit, stadones, qui seiplos castrauerunt propter regnum cælorum. Est ergo præclara militia quæ regno cælorum militat. Itaque iam tunc Dominus docuit, esse debere intemerata studia castitatis. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus.*

Christus integritatem docuit.

* *Matth. 19.*

* *Psal. 118.*

Nupta non potest dicere, Portio mea Dominus.

Ideoque dicite vos Christo, confitemini ei, ut dicatis: * Portio mea Dominus. Non potest hoc nupta dicere sed innupta. Nupta enim quærit viro suo, innupta autem Christo placere. Illa mundi, hæc Christi possessio est. Christi possessio Leuita est, qui nihil sibi de terris vindicat. Qui quærit uxorem, non potest dicere: Portio mea Dominus. Sit ergo vobis virgines portio Dominus, Dominus qui sterilem & parientem facit. Vtramque facit, sed altera in tristitia parit, altera in sterilitate lætatur. Cui dicitur: * Lætare sterilis quæ non paris, erumpe & exclama quæ non parturis. Habet filios sine partus dolore. Vnde & dicitur de Ecclesia: Quis audiuit si parturuit terra vno die, & gens nata est simul? Vno autem die terra non parturit, sed parit gratia. Venit paschæ dies, in toto orbe baptismi sacramenta celebrantur, velantur sacrae virgines. Vno ergo die sine aliquo dolore multos filios & filias solet parturire Ecclesia. Ideoque pulcre dicitur, Et gens nata est simul, de populo consecrato.

* *Esa. 54.*

In die pasche velantur sacrae virgines.

Sequitur mox:

Attrahite filia sapientiam in interiora vestri cordis promptuaria, quoniam ea est omni auro argenteoque

que pretiosior, quam mors nescit, * quia non mortui * *Psal. 113.*
 laudant Dominum sed viuentes. Et vos igitur ut vi-
 uatis, laudate Dominum, & laudate eum diebus ac
 noctibus. Laudabitis autem, si ab eo nulla vos auer-
 tat cupiditas matrimonij & cura mundi, quoniam *Matrimonij*
 quæ coniugium fortiuntur, sollicitantur mundi hu- *nos à contem-*
 ius negotijs. Considerate filia quid vobis debeatis *platione cœle-*
 parentum. Aperuimus ad Deum os nostrum, votum *stium rerum*
 est voluntas parentum. Nos orauimus, vos soluite. *auocat.*

Quanta vis sit in votis parentum, * Iepte Galaaditæ Parentes *sapo*
 filia vos debet docere, quæ ne frustraretur oblatio- *destinat libe-*
 nem patriam, etiam mortem suâ obtulit. Nam cum *vos virginita-*
 ille sollicitus de belli periculo vouisset, si prosperior *ti ante quàm*
 pugnae euentus foret, id quod regredienti domum *nascantur.*
 suam primo sibi occurreret, Deo se immolaturum: * *Iud. 11.*

vbi victoria potius est, occurrit filia læta præ ceteris
 gaudio victoriæ, & pietatis officio. Ingemuit pa-
 ter non affectus immemor, sed memor voti. Quæsi-
 uit causam filia, respōdit ille quid Domino promi-
 sisset. Tum illa hortata est, ut promissum Deo munus
 impleret. Itaque incautam patris oblationem san-
 guine suo soluit. Hæc vobis filia sunt communia. Tu
 autem fili quem mihi verus Helcana, id est, Dei de-
 dit possessio, postularus meus, petitus meus. (Inde
 etiam Samuel nomen accepit.) Tu inquam impetra-
 tus meus & votiuus meus, qui quomodo in vterum
 meum veneris nescio, (Iam enim desperaueram so-
 bolem sexus virilis) quem mihi vota mea, nō aliqua
 solemnis cœtus secreta formarunt. Tu inquam fili
 agnosce à quo donatus sis mihi. Ille tua ora plasma-
 uit, ille tua membra distinxit, ille mea orata suscepit,
 cuius templo, cuius obsequio te ante quàm nascere-
 ris sacraui. Non parentibus, non tibi, sed Deo natus
 es, cuius ante quàm de vulua matris exires esse cœpi-
 sti. Et omnes quidem illius sumus, sed tamē tu speci-
 aliter promissus Domino tu redderis, quia scriptum
 est: * Vouete & reddite Domino Deo vestro. Ego * *Psal. 75.*
 misera, ego indigna, & tamen quasi Anna promissi,

*Exemplū An-
ne matris Sa-
muelis mulie-
res Christia-
ne imitantur.*

* 1. Reg. 2.

vt omnibus vitæ tuæ diebus ac noctibus à conspectu Domini nõ recedas. Ego promisi, tu exsequere. Dominus sibi hostiæ suę munus implebit. Hęc & alia pia mater, quæ postquam congruentem filiorum vidit affectum, abiactatum suum vberibus gratiæ spiritualis in replum Domini deducens conuersa ad preces: * Confirmatum est, inquit, cor meum in Domino. Dilatarum est os meum super inimicos meos, lector in salutari tuo: quoniã non est sanctus alius quomodo Dominus, & non est iustus quomodo Deus noster, & non est sanctus præter te. Ista igitur ad filios mater dicit, quæ simul & viduitatis in se, & integritatis in liberis titulos in domũ suam intulit quasi quosdam femineos principatus. Egregia sane femina, quę sibi nihil reliquit, totum quod habuit, Deo obtulit. Cuius vita institutio disciplinæ est, & quædam formula castitatis proposito, & meliore magisterio. Exemplū enim viduitatis, & virginitatis magisterium est. Procedit in Ecclesiã filiarum virginum septa comitatu, domesticum decus inuehens, & inuenit in Ecclesia quod suum dicat, filium sacrarum lectionum oracula personantem, vt videantur sibi sorores domi discere, cum frater auditur. Mater quoque ad imitationem cœlestis exempli gaudet se proficere de filio, & omnia legentis verba pio mandata affectu & sedulo corde conseruat. Sed quamuis nil maternis defuerit horrationibus, ego quoque vos filię vel paucis alloquar: Querite Dominum Iesum qui nos monet vt * quæramus regnum Dei, & ecce omnia, inquit, suppetent vobis. Sed malo ego vos ante meritum deferre & sic exigere mercedem. bona merces, sed diuinior dispensator mercedis, & auctor muneris. In regno merces, in Christo remunerandi potestas. Tom. 1. in exhortatione ad virgines.

*Occupationes
eorũ qui Deo
consecrati sũt*

* Matth. 5.

*Graue crimen
est vouere &
non reddere.*

* Eccles. 5.

Baptismum Ioannis vnde est, de cœlo an ex hominibus? Quam grauius vincula, promittere Deo, & non soluere. * Melius est, inquit, non vouere, quam vouere & non reddere. Maior est contractus fidei, quam

quàm pecuniæ. Redde promissum dum in hoc corpore es, prius quàm veniat exactor, & mittat te in carcerem. * Amen dico tibi, non exies inde, donec * *Matth. 5.* reddas nouissimum quadrantem. *Tom. 5. lib. 9. Comment. in cap. 20. Luca.*

V. Castitatem Deo vouere, consilij atque supererogationis esse opus.

BEne Apostolus dixit: * De virginibus autẽ præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Etenim præceptum in subditos fertur, consilium amicis datur. Vbi præceptum est, ibi lex est: vbi consilium, ibi gratia est. Præceptum vt ad naturam reuocet, consilium vt ad gratiam prouocet. Et ideo lex Iudæis lata est, gratia autem electioribus reseruata est. Lex vt à naturæ finibus culpæ studio demeantes, ad naturæ obseruantiam pœnæ terrore reuocaret: Gratia autem vt electos tum studio bonorum, tum propositis etiam præmijs prouocaret. Et vt intelligas distantiam præcepti atque consilij, illum recorderis cui in * Euangelio ante præscribitur, ne homicidium faciat, ne adulteriũ admittat, ne falsum testimonium dicat. Præceptum etenim ibi est, vbi est pœna peccati. At vero cum se præcepta legis memorasset implese, consilium ei datur vt vendat omnia, & sequatur Dominum. Hęc enim non præcepto imperantur, sed pro consilio deferuntur. Duplex namque forma mādati est, vna præceptiua, altera voluntaria. Vnde & Dominus in alia dicit: Non occides, vbi præcipit. In alia: Si vis perfectus esse, vende omnia tua. Ergo hic liber est à præcepto, cuius deseruit arbitrio. Itaque qui præceptũ impleuerint, possunt dicere: * Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Hoc virgo non dicit. Non dicit ille, qui bona sua vendidit, sed quasi reposita expectat præmia, sicut sanctus Apostolus ait: * Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, Quid ergo nobis erit? Non enim quasi inutilis seruus, quod debuit fa-

* 1. Cor. 7.

Distantia præcepti et consilij
* *Matth. 19.*

* *Luca 17.*

Vouere virginitatẽ, et paupertatẽ consilij & supererogationis opus est.
* *Matth. 19.*

cere fecisse se dixit, sed quasi utilis Domino, qui commissa sibi talenta quæstus multiplicauit vsuris, mercedem fidei atque virtutis, bene sibi conscius meritorum quæ securus expectat. Et ideo ei cum ceteris dicitur: Vos qui securi estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & ipsi super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël. At vero illi qui talenta seruauerunt, & si præmia, minora tamen præmia pollicetur, dicens: * Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Fides igitur ex debito, misericordia in præmio. Qui bene credit, ut ei credatur emeruit. Qui bene contulit, quoniam suum non quæstuit, quod cæleste est impetrauit. Ideo ergo præceptum non datur, consilium datur. Tom. I. Lib. de Viduis.

* Matth. 25.

*VI. Cælibatus & castitatis seruanda atque
uouenda, Ambrosium sedulum esse
se suasorem.*

Dicet aliquis: Tu nobis quotidie virginum canis laudes: quid faciam qui eadem quotidie cantito & proficio nihil? Sed non mea culpa. Denique de Placentino sacrandæ virginis ueniunt, de Bononiensi ueniunt, de Mauritania ueniunt, ut hic uentur, magnam rem uideris: hic tracto & alibi persuadear. Si ita est, alibi tractemus, ut uobis persuadamus. Quid? quod etiã qui me non audiunt sequuntur, qui audiunt non sequuntur? Nam plerasque uirgines cognoui uelle, & prohiberi etiã prodire à matribus, & quod est grauius, uisus, cum quibus mihi hic sermo est. Nempe si hominem amarent filia uelut, per legem possent eligere quem uellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet? Conuertimini quàm dulcis pudicitia fructus sit, qui Barbaricis quoque inoleuit affectibus. Ex ultimis infra ultraque Mauritanie partibus deductæ uirgines hic sacrari gestiunt, & cum sint omnes familia in uinculis, pudicitia tamen nescit esse captiua. Profitetur regnum

*Ambrosius quomodo
indie canit uirginum
laudes.
Virgines magno numero
Bononia, Placentia, & ex
ultimis partibus Mauritanie
Mediolanum confluunt
ut à B. Ambrosio sacrum uelamen accipiant.*

regnum æternitatis, quæ moeret iniuriam seruitutis. Nam quid de Bononiensibus virginibus loquar, sæcundo pudoris agmine, quæ mundanis se delictijs abdicantes sacrarium virginitatis incolunt sine contubernali sexu, contubernali pudore prosectæ ad vicenarium numerum, & centenarium fructum, relictoque parentum hospitio tendunt in tabernaculis Christi indefessæ milites castitatis? Nunc canticis spiritualibus personant, nunc victum operibus exercent. Liberalitatis quoque subsidium manum quærunt. Quod si inuestigandæ virginitatis inoleuerit odor, (namque præ ceteris speculandi venatum pudoris explorant,) totis curarum veltigijs prædam latentem vsque ad ipsa cubilia persequuntur: aut si liberior alicuius volatus affulserit, totis omnes videas assurgere alis, cõcrepare pennis, emicare plausu, vt casto pudicitiaë choro cingant volantẽ, donec albenti delectata comitatu in plagas pudoris & indaginem castitatis, domus patriæque oblita, succedat. Bonum itaque si virgini studia parætum quasi flabra pudoris aspirent. Sed illud gloriosius, si tenere ignis ætatis, etiam sine veteribus nutrimentis spõre se rapiat in fomitem castitatis. Dotem negabunt parètes: sed habes diuitem sponsum, cuius contenta thesauro patriæ successions emolumenta non quæras. Quanto dotalibus præstat compendijs causta paupertas: & tamen quã audistis aliquando propter studium integritatis legitimæ factam successions extorrem? Contradicunt parentes. Sed volunt vinci. Resistit primo, qui credere timent. Indignantur frequenter, vt discas vincere: abdicationem minantur vt tentet, si potes damna seculi non timere. Quæ sitis blandiuntur illecebris, vt videant si variarum mollire te nõ queat blanditia voluptatum. Exerces virgo dum cogeris. Et hæc tibi prima certamina, anxia parentum vota proponunt. Vince prius puella pietatem. Si vincis domum, vincis & seculum. Sed esto, maneant vos damna patrimonij. Nonne cadauca

*Virgines Deo
consecrate di-
uitem habent
sponsum.*

*Prima certam
mina virginum.*

caducarum & fragilium dispendium facultatum, futura cœlestibus credimus, * nemo est qui reliquerit domum aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat septies tantum in hoc tempore, in seculo autem venturo vitam æternam possidebit. Crede fidem tuam Deo, quæ hominibus pecuniam credis, fœnerare Christo. Bonus depositæ spei custos, multiplicatis fidei tuæ talætum soluit vsuis. Non fallit veritas, non circumscribit iustitia, non decipit virtus. *Tom. 1. lib. 1. de Virginibus.*

Accusati sumus, & nisi fallor, acculatores nostri plerique de vobis sunt. Horum ego affectus redarguere malo, quàm personas proderè. Criminis autem inuidia hæc est, quia suadeo castitatem. Qui hoc non libenter accipit, ipse se prodit. Virginitatem, inquit, doces, & persuades plurimis. Vtinã cõuinceret, vtinam tanti criminis probaretur effectus. Non vereretur inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Atque vtinam me exemplis potius argueretis quàm sermonibus cæderetis. Sed vereor ne præuicariatores mihi apposuisse videar, qui me alienis commendent laudibus. Inicitatas, inquit, sacris mysterijs, & consecratas integritati puellas nubere prohibes. Vtinam potuissem reuocare nupturas. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus.*

V II. Voto castitatis obstrictos, si matrimonium contrahant, in salutis suæ extremo discrimine versari.

Illicitas nuptias prohibet Ambrosius exemplo Ioannis Baptistæ.

QVo in negotio etiam nos vocamur in culpam. Quam tandem? Quia nuptias prohibuimus illicitas. Vocent ergo in eandem culpam etiam Ioannem Baptistam. Et cum aliud nihil forte et habeamus quod probetur in nobis, hoc solum condemnetur in nobis, quod probatũ est in Propheta. An erubescendum protulimus auctorem? Quam vero causam aliam habuit ille martyrij, repetitè animo. Causa illius passionis certe hæc fuit: * Non licet, inquit, tibi

* Luca 18.

Virginitatem docet & persuadet plurimis Ambrosius.

Puellis integritati consecratis non licet nubere.

Illicitas nuptias prohibet Ambrosius exemplo Ioannis Baptistæ.

* Matth. 14.

eam vxorem habere. Si hoc de vxore hominis, quanto magis de virgine cōsecrata? Si hoc dictum est rege, quanto magis dicendum est priuatis? Gratias itaque diuinitati quòd hīc nullus Herodes, atque vti nam nulla Herodias. Non licuit ergo pro virginitate sermonem dicere? Et cur scriptum est: *Iudicate pupillo, & iustificare viduam? Et cur scriptum est: * Patris orphanorum & iudicis viduarum? Ergo castimonie & integritati deditas deseremus, aut etiam condemnabimus? At certe ipsīs gentilibus inter aras & focos venerabilis solet esse virginitas, & in quibus nulla meritorum est pietas, nulla mentis integritas, in ijs tamen carnis virginitas p̄dicatur. A prophanis igitur cæremonijs virgines nemo prohibebit, ab Ecclesia Dei virginitas arcebitur? Illic coguntur quod non docentur, hīc interdicitur quod non licet non doceri. Illic p̄mijs reuocantur à nuptijs, hīc ad nuptias coarctabuntur iniurijs? Illic violentia fit vt capiantur, hīc fiet violentia ne profiteātur? Et potest esse patientia Sacerdotum, vt non vel morte oblata, si ita necesse est, virginitatis sacrificium vindicetur? *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus.*

Non es memorata diei sanctæ dominicæ resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solemnī conuentu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatos regni celestis quasi regina regi nuptura processeras. Non es memorata qualis allocutio facta est illa die ad te: *Aspice filia & intuere, & obliuiscere populum tuū & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quia ipse est Dominus Deus tuus? Aspice ergo quantus ad sponsi tui & Domini nuptias conuenerit populus. Seruare te oportuit fidem quam sub tantis testibus pollicita es, semper cogitare cui virginitatem sponsonderis. Facilius te oportuit sanguinē cum spiritu fundere, quàm perdere castitatem tuam. His tunc in illo die cōsecrationis tūc dictis, & multis supra castitatem tuam p̄conijs, sacro velamine tecta

Si Herodi non licuit habere vxorem fratris, nunquā licet bit homin habere sponsam Dei.

*Psal. 81.
*Psal. 67.

Virginitas etiā gentilibus est venerabilis.

*Psal. 44.

Virginib⁹ semper cogitandū est cui se deuouent.

es,

es, vbi omnis populus dotem tuam subscribens, non a tramento sed spiritu, pariter clamauit, amen. Vincor lacrymis cum hæc recordor, compungor stimulis cum hæc exempla considero. Nam si inter decem testes confectis sponsalijs, nuptijs cõsummatis, quæuis viro fœmina coniuncta mortali non sine magno periculo perpetrat a luterium, quid putes fore si inter innumerabiles testes Ecclesiæ, coram Angelis, exercitibus cœli facta copula spiritalis per adulterium soluitur? Nescio an possit ei digna mors aut pœna cogitari. Dicit aliquis: * Melius est ergo nubere

* 1. Cor. 7.

quàm vri. Hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad nondum velatam. Ceterum quæ se sponspondit Christo & sanctum velamen accepit, iam nuplit, iam immortali iuncta est viro. Et iam si voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, a tali iuncta est cilla mortis efficitur. Si hoc ita est, quid de illa dicendum est quæ occulta & furtiua turpitudine constupratur, & fingit se esse quod non est? Habitu virgo, facto nõ virgo. Bis adultera, & in actu, & in aspectu. *Tom. 1. lib. ad virginem lapsam, Cap. 5.*

V III. Obiecta contra continentiam quomodo refellat Ambrosius.

Nonnullos dixisse audiui quod perijt mundus, defecit genus hominum, coniugia labefacta sunt. Quæro quis tandem quæsiuit vxorem, qui non inuenerit? Quando fuerint bella pro virgine? Quis vmquam pro virgine sit peremptus? De coniugijs autem ista nascuntur, vt perimatur adulter vxoris, raptor prælijs appetatur. Ita reipublicæ semper damno fuerunt. Pro virgine sacra nemo damnatus est, quia castitatem non pœna cohibet, sed religio auget, fidesque conseruat. Si quis igitur putat cõsecratione virginum minui genus humanum, consideret quia vbi pauca virgines, ibi etiam pauciores homines, vbi virginitalis studia crebriora, ibi numerum quoque hominum esse maiorem. Discite quantas

Alexan-

Gravius peccant qui Christo datam fidem fallunt, quam qui alioqui adulterium committunt.

Virgo quæ sacrum velamen accepit immortali iuncta est viro. Et si nubere voluerit a tali iuncta est adulterium perpetrat.

vbi studia virginitalis crebriora sibi numerus hominum maior est.

Alexandrina, totiusque Orientis & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueverint. Pauciores hinc homines prodeunt, quam illic virgines consecrantur. Ex ipsius igitur orbis terrarum vsu non inutilis virginitas existimatur, præsertim cum per virginem salus venerit orbem fecundatura Romanum. Quod si quis hoc prohibet, prohibeat igitur pudicas vxores degere, quia frequentius possunt parere incontinentes. Nulla peregrinanti marito fidem seruet, ne damnum faciat prolis futurae, & partus frequentioris amittat etatē. Sed difficilior fit via adoleſcētibus ad nuptias impetrandas. Quid si forte cōmodior? Quæro enim cū his aliquem habere tractatū, qui arcendæ virginitatis sententiā gerunt. Itaq; qui sunt isti, discutere debemus, vtrū qui vxores habēt, an qui nō habēt. Si qui habent, timere nō debent: vxores eorū iam virgines esse nō possunt. Si qui non habent, non sibi iniuriam faciant, quod eius tantum nuptias sperauerint, quæ nuptura non esset. An fortasse patres pro filiarū coniunctione solliciti, moleste ferunt virgines consecrari? Nec hi quod vereantur habent, si sequantur consilium. Inter paucas suæ citius eligentur. Aiunt etiam plerique maturioris ætatis virgines esse velandas. Neque ego abnuo, sacerdotalis esse cautionis debere, vt non temere puella veletur. Spectet plane, spectet ætatem Sacerdos, sed fidei vel pudoris. Spectet & maturitatem verecundiæ, examinet grauitatis caniciem, morum senectam, pudicitia: annos, animos castitatis. Tum deinde si matris tuta custodia, comitum sobria sedulitas, si hæc præsto sunt, non deest virgini longæua canicies. Si hæc desunt, differatur puella moribus quam annis adoleſcentior. Non ergo ætas rejicitur florentior, sed animus examinatur. Et certe Theclam nō senectus sed virtus probauit. Et hinc quid plura contexam, cū omnis ætas habilis Deo, perfecta fit Christo? Denique non virtutem ætatis appendicem dicimus, sed virtutis etatem. Nec mirere in adoleſcentulis

An consecratione virginū adoleſcentibus difficilior fiat ad impetrandas nuptias via.

Aiunt quidam etiā maturioris tantū ætatis virgines velandas esse.

Maior ratio habēda est maturitatis morū quā ætatis.

Thecla admodū adoleſcentula virginitatē professu est.

* Psal. 8.

tulis professionem, cum legeris in paruulis passionem. Scriptum est enim: * Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Tom. 1. lib. 3. de *Virginitate*.

IX. *Hæreticum esse dogma negare Mariam Deiparam in virginitate ad extremum vitam spiritum perseuerasse.*

* *Beatam Mariam, virginem perseuerasse negarunt Cerinthus, Ebion, Valentinus, Theodotus Byzantius, Iovinianus, Heluidius, & in uersum oēs Heluidij discipuli, quos Heluidij nocte prætermissi, Antidiscorianitas veteres dixerunt, quem admodum testantur Epiphanius hæres. 28. & 78. Hieronymus contra Heluidium, Augustinus de hæresibus ad Quoduulideum hæres. 56. 82. & Damascenus lib. de hæresibus.*

* Ioan. 2.

* Matth. 1.

* Ibidem 12.

* Galat. 4.

Eua mulier dicitur prius, quam Adâ eam cognouisset.

ET tamen cum omnes ad cultum virginitatis, sanctę Marię aduocentur exemplo, fuerunt * qui negarent eam virginem perseuerasse. Hoc tantum sacrilegium silere iam dudum maluimus, sed quia causa vocauit in medium, ita ut eius prolapsionis etiam Episcopus argueretur, indemnatum non putauimus relinquendum: & maxime quia & mulierem eam legimus, sicut in Cana Galilę ipse Dominus dicenti sibi: * Vinum non habent sili, respondit: Quid mihi & tibi est mulier? Et alibi legimus quod dixerit Matthæus de Ioseph & Maria: * Inuenta est antequam conuenirent, in utero habens de spiritu sancto. Et infra: Non cognouit eam donec peperit.

Et iterum de Ioseph: Noluit eam traducere. * Et fratres Domini videntur significare quod de Maria suscepti sint. Et Apostolus ait: * Postquam venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Quę singula notanda nobis sunt, ut qui illa legit, sermonis huiusmodi vinculo non alligetur. Respondeamus itaque suo ordine. De mulieris nomine quid mouemur? Ad sexum retulit: non enim corruptelę sed sexus vocabulum est. Vulgi vsus non præiudicat veritati. Denique virginitas primum hoc nomen accepit. Nam cum summisset Deus vnā de costis Adę, & suppleuisset carnē in locum ipsius: Aedificauit, inquit, eam in mulierem. Vtique adhuc virum non cognouerat, & iam mulier

lier vocabatur. Rationē quoque nominis huius Scri-
ptura non tacuit, dicens: Quia dixit Adam: * Os de * *Gen. 2.*
ossibus meis, & caro de carne mea. Hęc vocabitur
mulier, quoniam de viro suo sumta est. Quia sumta
est, inquit, de viro suo, non quia virum experta. Ita-
que quamdiu in paradiso fuit, mulier vocata est, &
cognita viro non erat. Vbi autem eiecta est de para-
diso, tunc legitur, * quia Adam cognouit Eam mu- * *Gen. 4.*
lierem suam, & tunc concepit & peperit filium. Pri-
mus igitur solutus est nodus. Secunda quęstio, quia
scriptum est: * Antequam conuenerent, inuenta est * *Matth. 1.*
in vtero habens. Consuetudo autem diuine Scriptu-
rę est, vt causam quę suscepta est altruat, inciden-
tem differat. Quo soluitur etiam tertia quęstio, qua
dictum est: Non cognouit eam donec peperit filiū.
Quid ergo? Postea cognouit? Minime. Denique
scriptum est: Ego sum Deus, & donec senescatis ego
sum. Numquid igitur postquā senuerūt, quia donec
dictū erat, Deus esse desinit? Item in Propheta Da-
uid legimus: * Dixit Dominus Domino meo, sede à * *Psal. 109.*
dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Numquid subiectis populis natio-
num, qui ante videbātur inimici, cū salutis aucto-
rem negarent, simulacris seruirent: ad dextram Pa-
tris Filius sedere desinit, aut in perpetuum non sede-
bit? Quid autem preiudicat Marię, si cęlestis con-
silio mysterium Ioseph non intellexit, & putauit vir-
ginem non esse quam pręgnantem videret? Resur-
rectionem eius Angeli ignorauerunt, quod signifi-
cant versiculi: * Tollite portas principes vestras, &
112.
eleuamini portę æternales, & introibit Rex glorię. * *Psal. 23.*
Quis est iste Rex glorię? Interrogant quasi ignorēt,
& alij respondēt: Dominus fortis & potens, Domi-
nus potens in pręlio, ipse est Rex glorię. Et repeti-
uit Propheta eosdem versiculos, & nihilominus illi
quasi ignorantes, iterum interrogauerunt. Sic enim
scriptum est: Tollite portas principes vestras, & ele-
uamini portę æternales, & introibit Rex glorię.

*An dubitatio
Ioseph quic
quā obsit viri
ginitati B. Ma
112.
Psal. 23.
Resurrectione
Christi Angeli
ignorauerunt.*

Quis est iste Rex gloriæ? Quomodo ergo homo potuit diuinum scire secretum, quod Angeli nesciebant? Et in Esaiæ libro habes: * Quis est iste qui aduenit ex Edom, rubor vestimentorum ex Bofor? Et utique minus erat hominem resurrexisse, quam virginem parturire. Enim iam Helix precibus, * Helixi orationibus, mortui resurrexerat, numquam autem ante, numquam postea virgo generauit. Hoc autem opinatus est quod traduceret eam quasi ream, antequam ab Angelo moneretur: postea autem quasi fidelis nec dubius, virgininitatis eius seruauit oraculum.

Tom. 1. Cap. 5. institut. virginis.

* Matth. 1. Nec illud moueat quod ait: * Quia Ioseph accepit coniugem suam, & profectus est in Aegyptum.

Virgo desponsata coniugis nomen accepit. Cum enim initiatur coniugium, tunc coniugij nomen adsciscitur. Non enim desoratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis. Denique cum iungitur puella, coniugium est, non cum virili admixtione cognoscitur.

Quod autem fuit desponsata coniugio, licet alibi plenius dixerimus, libare satis est causam cœlestis mysterij: vt ab his qui Mariam grauem vtero cernerent, non adulterium virginitatis, sed desponsatæ partus legitimus crederetur. Maluit enim Dominus aliquos de sua generatione, quam de matris pudore dubitare. Fratres autem gentis & generis, populi quoque consortio nuncupari docet Dominus ipse qui dicit: * Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te. Paulus quoque ait: * Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis. Potuerunt autem & fratres esse ex Ioseph, non ex Maria. Quod quidem si quis diligentius prosequatur, inueniet. Nos ea persequenda non putauimus, quoniam fraternalis nomen liquet pluribus esse commune. An vero Dominus Iesus eam sibi matrem eligeret, quæ virili semine aulam posset incestare cœlestem: quasi eam cui impossibile esset virginalis pudoris seruare custodiam? Cuius exemplo ceteræ ad in-

Cur B. Maria Ioseph fuerit desponsata.

Christi qui fuerint fratres.

* Psal. 21. * Rom. 9.

Exemplo B. Maria ad per-

ad integritatis studiū prouocantur, ipsa ab huiusmo-^{pernā integritatis incita-}
 di quod per se ceteris propositum foret, munere de-^{mur.}
 uiaret? Et quæ esset, cui in auius quàm matri Dominus
 meritum reponeret, præmium reseruaret? Nulli enim ^{Virginitati}
 vberiora quàm virginitati deputauit munera, sicut ^{maxima præ-}
 Scriptura nos docet. Sic enim per Esaiam Dominus ^{mia constituta à Deo.}
 locutus est: * Ne dicat spado, quia ego sum lignū ari-^{* Esa. 56.}
 dum. Hæc dicit Dominus spadonibus: Quicumque
 custodierint præcepta mea, & elegerint quæ ego vo-
 lo, & amplectentur testamentum meum: dabo illis
 in domo mea, & in muro meo locum nominatū me-
 liorem filiorum & filiarum, nomen æternum dabo
 illis, & non deficient. Alijs promittit vt non defici-
 ant: matrem suam deficere patiebatur? Sed non de-
 ficit Maria, non deficit virginitatis magistra, nec fi-
 eri poterat, vt quæ Deum portauerat, portandū ho-
 minem arbitraretur. Nec Ioseph vir iustus in hanc
 prouisisset amentiam, vt matri Domini corporeo con-
 cubitu misceretur. Sed tamen Maria suis, non alienis
 moribus defendatur. Non defecit, vt dixi. Ipse testis
 est Filius Dei, * qui cū esset in cruce, discipulum ^{* Ioan. 19.}
 matri commendabat vt filium, discipulo eam trade-
 bat vt matrem. Docuit hoc Ioānes, qui mystica magis
 ser pñt. Alij enim Euangelistæ scripserunt, quod
 in passione Domini terra cotremuit, sol refugit, per-
 secutoribus venia postulata est. Iste dilectus Domini
 qui è pectore eius hauserat secreta sapientiæ, & piæ
 voluntatis arcana, ab alijs dicta præterijt, hoc dili-
 gentius profecutus est, vt maternæ pietatis perseuerantiam
 suo iudicio comprobaret, quasi filius de ma-
 tris pudore sollicitus, ne quis eam tanto conuitio tem-
 meratæ integritatis aspergeret. Dignū quippe erat,
 vt qui latroni veniam donabat, matrē dubio pudoris
 absolueret. Dicit ergo ad matrē: Mulier, ecce filius
 tuus. Dicit ad discipulum: Ecce mater tua. Ipse est
 discipulus, cui mater cōmendabatur. Quomodo ma-
 rito vxorē tolleret, si Maria mixta cōiugio, aut vsu
 thori cōiugalis cognouerat? Tom. I. Cap. 6. institut. virg.

- * *Exech. 44.* Hæc, inquit, (Ezechiel) * porta clausa erit, & non
Maria porta aperietur. Bona porta Maria, quæ clausa erat, & non
dicitur clausa aperiebatur. Transiuit per eam Christus, sed nõ ape-
ab Ezechiele. ruit. Et vt doceamur, quia portam habet omnis ho-
 * *Psal. 23.* mo per quam Christus ingreditur, * Tollite, inquit,
 portas principis vestri, & eleuamini portæ æterna-
 les, & introibit Rex gloriæ. Quanto magis ergo por-
 ta erat in Maria, in qua sedit Christus corporaliter,
 & exiuit? Est enim & porta ventris, vnde ait Iob sanctus : *
 Intenebrescant, inquit, stellæ noctis illius, quia non conclusit portas ventris matris meæ. Est ergo & porta ventris, sed non omnis clausa semper, verum vna sola potuit manere clausa, per quam sine dispendio claustrorum genitalium, virginis partus exiuit. Ideo ait Propheta : * Porta hæc clausa erit, & non aperierur, & nemo transibit per eam, hoc est, nemo hominum : quoniam Dominus, inquit, Deus Israel transibit per eam. Eritque clausa, id est, & post transitum Domini erit clausa : & nõ aperietur à quouam. Nec aperta est, quoniam habuit semper ianuam suam, Christus qui dixit : * Ego sum ianua, quam nemo ab eo potuit auellere. Hæc porta ad orientem aspiciebat, quoniam verum lumen effudit, quæ generauit orientem, peperitque Solem iustitiæ. Audiant ergo imprudentes, clausa, inquit, hæc porta est, quæ solum recepit Deum Israel. Si igitur de eo dictum est ad Ecclesiam : * Quoniam confortauit seras portarum tuarum, suam portam confortare non potuit? Sed confortauit profecto, & seruauit intactam. Denique non est aperta : audiant igitur Prophetam dicentem : Non aperietur, eritque clausa, hoc est, non aperietur ab eo cui desponsabitur. Non licebit enim vt aperiat per quam Dominus transibit. Et post eum, inquit, erit clausa : hoc est, non aperiet eam Ioseph : quoniam dicitur ei : * Noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim ex ea nascetur de Spiritu sancto est. Porta ergo clausa virginitas est, & hortus clausus virginitas, & fons signatus virginitas.
- * *Iob 3.*
- * *Exech. 44.*
- * *Ioan. 10.*
- * *Psal. 147.*
- * *Matth. 1.*

ginitas. Tom. 1. cap. 8. institut. virginis. Vide plura pro defensione perpetue virginis sanctiss. Matris Christi Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 81. Tom. item 4. lib. 5. Hexaemeron, Cap. 20. Tom. 5. lib. 2. Comment. in cap. 1. Luca.

Numquid Ambrosium ô Pelagiani & Cælestinia-
ni audebit dicere Manichæum, quod eum dicebat
esse Iouinianus hæreticus, contra cuius impietatem
vir iste sanctus etiam post partum permanētem vir-
ginitatē sanctæ Mariæ defendebat? Augustinus Tom.
7. lib. 2. ad Valerium de nuptijs & concupiscentia, Cap. 5.

Iouinianus B.
Ambrosiu Ma-
nichæu appel-
lauit, quod B.
Mariâ virgine
nē perseverasse
diceret.

CAPVT SEPTIMVM De Cœlibatu Sacerdotum.

I. Clericos, præsertim Diaconos, Sacerdotes & Episcopos Ambrosij seculo cœ- libes exstitisse.

Ipsum diuum Ambrosium felicem quandam hominem se-
cundum seculum opinabar, quem sic tantæ potestates ho-
norarent, cœlibatus tantum eius mihi laboriosus videba-
tur, quid autem ille spei gereret, & aduersus ipsius excellen-
tia tentamenta quid luctaminis haberet, quid ve solaminis in
aduersis, & occultum os eius, quod erat in corde eius, quàm
sapida gaudia de pane tuo ruminaret, nec coniungere noueram,
nec expertus eram, nec ille sciebat astus meos, nec foueam pe-
riculi mei. Augustinus Tom. 1. lib. 6. Confessionum, Cap. 3.

Augustino la-
boriosus vide-
tur Ambrosij
cœlibatus.

Quòd si euāgelio Domini etiam populus ipse ad
despiciētiam opum informatus atque institutus est,
quanto magis vos Leuitas oportet terrenis non te-
neri cupiditatibus, quorum Deus portio est? Nam
cùm diuideretur à Moyse possessio terrena patrum
populo, excepit Leuitas Dominus à terrenæ posses-
sionis consortio, quòd ipse illis esset funiculus hæredita-
tis meę. Vnde ait Dauid: * Dominus pars heredita-
tis meę & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem
meam mihi. Denique sic appellatur Leuita, ipse me-

Ministros Eco-
clesiæ nō oportet
teneri cupi-
ditatibus ter-
ranis.

* Plal. 15.

us, vel ipse pro me. Magnum ergo munus eius, vt de
 eo Dominus dicat, ipse meus. Vel quemadmodum
 Petro dixi de state. e in ore piscis reperto: *Dabis eis
 pro me & pro te. Vide & Apostolus * cùm Episcopū
 dixisset debere esse sobrium, pudicum, ornatum, ho-
 spitem, docibilem, non auarum, nō litigiosum, do-
 mui suæ bene præpositum: addidit, Diaconos simi-
 liter oportet esse graues, non bilingues, non multo
 vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes
 mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem pro-
 bentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.
 Aduertimus, quanta in nobis requirantur.
 Vt abstinens sit à vino minister Domini, vt testimo-
 nio bono fulciatur, nō solum fidelium, sed etiam ab
 his qui foris sunt. Deceat enim actuum operumque
 nostrorum testem esse publicam existimationem &
 attestationem, ne derogetur muneri: vt qui videt
 ministrum altaris congruis ornatu virtutibus, au-
 ctorem prædicet, & dominum veneremur, qui tales
 seruulos habeat. Laus enim domini, vbi munda pos-
 sessio, & innocens familiaris disciplina. De castimonia
 autem quid loquar, quando vna tantum, nec repeti-
 ta permittitur copula? Et in ipso ergo coniugio lex est,
 non iterare coniugium, nec secundæ coniugis sorti-
 ri coniunctionem. Quod plerisque mirum videtur,
 eum etiam ante baptismum iterati coniugij ad ele-
 ctionem muneris & ordinationis prærogatiuam im-
 pedimenta generentur, cùm etiam debita obesse non
 soleat, si lauari remissa fuerint sacramento. Sed in-
 telligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti
 potest, lex aboleri non potest. In coniugio non culpa
 sed lex est. Quod culpa est igitur, in baptismate
 relaxatur: quod legis est, in coniugio non soluitur.
 Quomodo autem potest hortator esse viduitatis,
 qui ipse coniugia frequerit? Inoffensum autem
 exhibendum & immaculatum ministerium, nec vllo
 coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro
 corpore, incorrupto pudore, alieni etiã ab ipso
 consor-

*Multa à Chri-
 sti ministro
 Paulus requiritur.*

*Dignus non
 debet admitti
 ad sacros ordi-
 nes.*

Cap. VI
 Confessio e
 his Quod e
 nichil loci
 dicitur in
 veteri det
 vitiu
 populus
 um par
 * Et la
 uantia
 vna, p
 pus
 ne ab
 acceder
 te corp
 ministr
 Opo
 mine et
 tracon
 vris
 sibi d
 Hac
 magi
 endos
 rum p
 ugi, n
 ugal
 que ite
 muter
 rons
 con
 vni
 quò
 imp
 laun
 pus
 rit, re
 ur si

confortio cōiugali, sacri ministerij gratiam recep-
 stis. Quod eo non præterij, quia in plerisque abdi-
 toribus locis cū ministerium gerent, vel etiam
 sacerdotium, filios susceperunt, & id tamquam vsu
 veteri defendunt, quando per intervalla dierum sa-
 crificium deferebatur, & tamen castificabatur etiam
 populus per biddum aut per triduum, vt ad sacrifici-
 um purus accederet, vt in veteri testamēto legimus:

* Et lauabat vestimenta sua. Si in figura tanta obser-
 uantia, quāta in veritate? Disce Sacerdos atque Le-
 uita, quid sit lauare vestimenta tua, vt mundum cor-
 pus celebrandis exhibeas sacramentis. Si populus sine
 ablutione vestimentorum suorum prohibebatur
 accedere ad hostiam suam, tu illotus mente pariter
 & corpore, audes pro alijs supplicare, audes pro alijs
 ministrare: *Tom. 1. lib. 1. Offic. Cap. 50.*

Oportet, inquit Apostolus, * Episcopum sine cri-
 mine esse sicut Dei dispensatorē, non superbum, non
 iracundum, non vinolentum, non percussorem, non
 turpis lucri cupidum. Nam quomodo conueniunt
 sibi dispensantis misericordia, & cupientis auaritia?
 Hæc posui quæ cauenda acceperim. Virtutū autem
 magister Apostolus est, qui cum patientia redargu-
 endos * doceat contradicentes, qui vnus vxoris vi-
 rum præcipiat esse: non quo exsortē excludat con-
 iugij, nam hoc supra legem præcepti est: sed vt con-
 iugali castimonia seruet ablutionis sue gratiam. Ne-
 que iterum vt filios in sacerdotio creare Apostolica
 inuiteret auctoritate. Habentem enim dixit filios,
 non facientem, neque coniugium iterare. Quod id-
 eo non prætermisit, quia plerique ita argumentantur,
 vnus vxoris virum dici post baptismum habitæ, eo
 quod baptismo vitium sit ablutum, quo aserebatur
 impedimentum. Et vitia quidem atque peccata dil-
 luuntur omnia, vt si quis contaminauerit suum cor-
 pus cum plurimis, quas nulla lege coniugij sociauerit,
 remittantur ei omnia: sed coniugij nō reuoluntur
 si quis iterauerit. Culpa enim lau. cro nō lex sol-

*An exēplo Sa-
 cerdotum ve-
 teris legis ex-
 cusari possint
 nostri qui p. 20
 creandis libe-
 ris operē dāt.*

* Exod. 19.

* Ad Titum 1.

* 1. Tim. 3.

*Paull' Sacer-
 dotes ab vsu
 matrimōij
 excludit.*

uitur. Nulla enim culpa coniugij, sed lex est. Quod legis est igitur, non remittitur quasi culpa, sed tenetur quasi lex. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.

11. *Qua de causa Episcopos & reliquos Presbyteros atque Diaconos cælibes esse deceat.*

Cur Sacerdos **D**iacones sint vnus vxoris viri, filios bene regentes, & domos proprias.] Veteribus idcirco concessum est Leuitis & Sacerdotibus vxores ad vsum habere: quia multum tempus otio vacabant à ministerio aut sacerdotio. Multitudo enim erat Sacerdotum, & magna copia Leuitarum, & vnusquisque certo tempore seruebat diuinis cæremonijs secundum institutum Dauid. Hic enim viginti & quatuor classes constituit Sacerdotum, vt vicibus deseruerent. Vnde Abia octauam classem habuit, cuius vice Zachariasungebatur sacerdotio, sicut continetur in Paralipomenon, ita vt tempore quo nō illos continebat deseruire altari, domorum suarum agerent curam. At vbi autem tempus imminebat ministerij, purificati aliquantis diebus accedebāt ad templum offerre Deo. Nunc autem septē Diaconos esse oportet, aliquantos Presbyteros, vt bini sint per Ecclesias, & vnus in ciuitate Episcopus, ac per hoc omnes à conuentu fœminę abstinere debere, quia necesse est eos quotidie præsto esse in Ecclesia, nec habere dilationem vt post conuentum legitime purificentur sicut veteres. Omni enim hebdomada offerendum est, etiam si non quotidie peregrinis, incolis tamen vel bis in hebdomada: & non desunt qui prope quotidie baptizentur ægri. Nam veteribus ideo concessum est, quā multo tempore in templo nō videbantur, sed erāt priuati. Si enim plebeis hominibus orationis causā ad tempus abstinere se præcipit vt vacent orationi quanto magis Leuitis & Sacerdotibus, quos die noctuque pro plebe sibi commissa oportet

oportet orare? Mundiores ergo esse debent ceteris, quia actores Dei sunt. *Tom. 5. cap. 3. Epist. 1. ad Timoth.*

III. Illud 1. Cor. 9. Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, &c. non esse de vxore intelligendum, atq; Apostolum Paullum continentia perfectioris fuisse cultorem.

NUMQUID non habemus potestatem mulieres circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini & Cephas?] Ideo addidit & Cephas, quia cum primus esset inter Apostolos, non refutabat sumtus oblatos. Cephas ipse est Simon Petrus. *Mulieres quatenus pie desiderant doctrinam & cupidam virtutum sequebantur Apostolos, & ministrabant eis & ministrabant ei de facultatibus suis.* Mulieres enim desiderio doctrinae dominicae & cupidam virtutum sequebantur Apostolos, & ministrabant eis & ministrantes ei de facultatibus suis. Aut solus ego & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi?] Hoc est, habemus potestatem hoc operandi, sed nolumus. Pro accipiendi tamen operandi ait, *ut sarios sumtus subministrabant.* honestius loqueretur. Et ut hoc firmet, exempla subiecit, dicens: Quis militat stipendijs suis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem ouium, & de lacte earum non percipit? Numquid secundum hominem haec loquor?] Id est, numquid humanam sententiam sequor? An & lex eadem dicit?] Concordare docuit supra dicta testimonia documentis diuinis, ut ostendat non sine causa utriusque nolle se ab illis sumtus accipere, quando tot exemplis ostendit & dandum & accipiendum esse. *Tom. 5. in cap. 9. 1. ad Corinth.*

Quid Apostolus dicat, percipite auribus. * Volo * 1. Cor. 7. autem omnes homines esse sicut me ipsum. Et iterum dicit de non nuptis & viduis: * Bonum est illis, si * *ibidem.* sic maneant, sicut & ego. Volo vos imitatrices esse tanti Apostoli, ut vitam eius sequamini, qui coniu-

Apostolo Paul gij vinculū refugit, vt vincētus esset Christi Iesu. Non
lus cōiugij vin potuisset ad tantam apostolatus sui peruenire grati-
culum refugit am, si fuisset alligatus coniugij contubernio. Quōd
vt vincētus es si ille qui & doctrina præstantissimus erat, & tantum
set Christi Iesu Christi donum habebat, iudicauit tantum momen-
 ti esse si abstineret ab vsu copulæ coniugalis, & ideo
 sic mansit, ne plurimum suo munere decerperetur:
 quōd neque orationi vacare semper liceret, neque
 semper diuinis intendere mandatis, quem coniugij
 cura reuocaret, vt placere vxori esset necesse: quid
 vti que vos eligere oportet, quibus sola virginitas
 potest libertatem dare? *Tom. 1. in exhortat. ad virgines.*

Paulus nisi es Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis
set integer cor si sic permaneant, sicut & ego. Non diceret, Bonum
pore nō diceret est innuptis vt sint sicut & ego, nisi esset integer cor-
innuptis, bonū pore. Nec diceret, Omnes homines volebam esse sic
est illis si sic p me ipsū. Si enim habuerit vxorem, & hoc dixit,
maneant sicut virgines esse noluit: sed abst. Sic enim à pueritia spi-
& ego. ritui seruiuit, vt huius rei studium nō haberet: qui-
 pe cū iuuenulus anticipatus sit à gratia Dei. Post-
 quam dixit vnumquemque proprium donum habe-
 re à Deo, ostēdit in qua re melius est esse propensio-
 rem, quia in eo adiuuatur quis quod videtur aui-
 ditate mentis appetere. *Tom. 5. in cap. 7. 1. ad Corinth.*

CAPVT OCTAVVM De Monachorum instituto.

1. *Monachorum & virginum Deo consecratarum
 institutum esse, vitam solitariam & ab ho-
 minum societate seclusam, et si in am-
 plissimis etiam vrbibus ha-
 bent, agere.*

Ps. 44.

A Vdi filia & vide, & inclina aurem tuā, & ob-
 liuiscere populum tuū & domum patris tui:
 quoniam cōcupiuit rex speciem tuam: quo-
 niam

Cap. VIII. De Monachorum instituto. 395

nã ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
 Ipfius te deuouisti esse sponfam, deuota Deo dice- *virgo qua caris.*
 ris. Quid tibi cum hominibus secularibus, aut quem *stuitatem uouit*
 tractatum habes cum illis? Quid vis scire cum ipsis? *sponsa est Dei.*
 perditione quam ipsi sequuntur? Si castitatem que-
 ris, hanc illi non habent. Si fidem quæris, quis est
 fidelis in illis, quem tu comitaberis? Si autem Chri- *Virgines sas*
 stum quæris, non manet in illis. Nescio quid queras, *era consuetu-*
 quales amicitias vel quales fabulas habeas cum il- *dinem seculari*
 lis. Deuouisti animam tuam ad destruenda omnia *rum vitare*
 quæ sunt huius seculi. Quomodo autem quæris se- *debent.*
 culum cui renunciasti? ** Reuerti vis ad vomitum tu- * 1. Pet. 2.*
 um sicut canis, aut velut sus lota iterum in volutati- *Seculo renun-*
 onem, sicut scriptum est, dicente Apostolo: ** Si que- ciant virgines*
 destruxi iterum reedificabo, præuaticatorem legis *sacra.*
 me constituo. Iterum ipse reperit dicens: ** Quid quid * Galat. 2.*
 in seculo est, concupiscentia carnis est, & concupi- ** 1. Ioan. 2.*
 scentia oculorum, quod non est de Deo, sed de hoc
 mundo est. Item alibi dicit: ** Si quis voluerit ami- * Iacob. 4.*
 cus esse huius mundi, inimicus Dei constituetur.
 Quid dicis deuota Deo? Quid vis hominibus place-
 re? Quid desideras, vel quid quæris? Si Deum quæris,
 tecum est. Si autem hominem quæris, non hoc deuoui-
 sti. Quid sunt homines? Homines huius seculi. ** Et se- * 1. Ioan. 2.*
 culum transit, & concupiscentia eius. Qui autem fece-
 rit quæ scripta sunt, manet in æternum. Quid desi-
 deras nescio. Si aurum, argentum, si vitam, si vestem
 splendidam, hoc tibi non placuit cum Deo: hoc De-
 us non admiratur, ** sed cor contritum & humiliatum. * Psal. 50.*
 Quid quæris homines seculi, quos sanctus Aposto-
 lus iudicat Paullus, dicens: ** Quorum Deus venter * Philip. 3.*
 est & gloria in pudendis ipsorum, qui terrena sapi-
 unt, nostra autem conuersatio in cælis est? Si ergo
 cõuersationem in cælo habemus, quæ ** sursum sunt, * Colos. 3.*
 querere debemus, ubi Christus est, non quæ super
 terram. Rogo soror, qui sunt isti homines huius se-
 culi? Fratres tuos spirituales homines non sequeris,
 & sequeris carnales, qui si non saturentur, murmu-
 rabunt.

* Philip. 3.

rabunt. Misisti margaritas tuas ante porcos, qui cõculcent eas pedibus suis, & conuersi elidant te. Non audisti? * Virate canes, virate malos operarios? Qui sunt isti? Homines huius seculi, qui non sequuntur vestigia Christi. Rogo te quid tibi demonstrant? Dic mihi, castitatem quam non habent? Quid? fidem quam non inueniunt? Doctrinã quam non sequuntur, nisi diabolicam sapientiam huius seculi? Ieiunium quod odiunt? Abstinentiam quam iudicant? Humilitatem quam opprimunt? Sobrietatẽ quam negligunt? Sinceram mentem quam non habent, nisi duplicem? Verecundiam quam proijciunt à se? Nescio autem quid vis studere cum ipsis. *Tom. 1. ad virginem deuotam, Cap. 1.*

Non expedit virginib⁹ Deo consecratis cũ hoibus secularibus viuere familiariter.

* 1. Ioan. 4.

Virgo deuota quæ homines mundanos sequitur fabula est vulgi.

* Matth. 7.

Sed quid dicis? Ego autem conuerto eos ad me. Si autem ad te conuersi fuerint, non tibi expedit. Quid querit lupus cum agno? vel quid querit canis nisi panem? Quare autem rugit leo nisi pro præda? Tu te ipsam castam custodi si potes: quid vis docere, quod tu ipsa non facis? Sicut dicit Apostolus: * Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. Si autem ab ipsis doctrinam accipias, docebunt te quod faciunt, vel quod sequuntur, concupiscentiam, fornicationẽ, libidinem, auaritiã, fraudem, immunditiam, impudicitiam, luxuriam, ebrietatem, improbitatem, turpiloquium, stultitiam, maleficia, homicidia, iram, rixam, & omnem malitiam. Quid dicis misera, vel quid excuses? Deuouisti animam tuam vt ab ipsis hominibus recederes, nunc autem quid queris? Rogo non confunderis, quando de te illi sibi fabulas faciunt, dicentes: Ecce deuota Deo, quæ nos sequitur. Dereliquit enim viam suam, & per terminos agri sui errauit, viam habitationis suæ non inuenit: Venite præoccupemus eam & ducemus in viam nostram. Cecidisti misera * in via lata & spatiosa quæ ducit ad mortem. *Deinde post pauca sequitur: Oculi tui obsecrati sunt nimio ardore libidinis, in quibus trabes subiacet. Aures tuæ ple-*
nz sunt

næ sunt omni spurcitia virili. Pedes vero tui veloces sunt, & non sunt pigri ad ianuã foris. Vbi sanctitas? vbi verecundia? vbi sobrietas? vbi grauitas? vbi castitas? vbi modestia? vbi fides? vbi continentia? vbi pura mens? vbi sunt illa omnia pro quibus fidem tuam opposueras quam perdidisti? Melius enim fuerat te non vouisse & facere, quàm vouere, & non facere.* Non potes duobus dominis seruire, aut Deo, aut mammonæ, sicut scriptum est: * Cum peruerso subuerteris.* Non potest comitti pannus vetus cum nouo. Tollit enim fortitudinem eius, & peior scissura fit. Volatilia ad sibi similia conueniunt, & veritas ad eos qui operantur eam reuertetur. Absit vt tu mihi soror esse dicaris, quæ cum talibus conuersaris.

Votũ Deo factum nõ absque gravi scelere violatur.

* Matth. 6.

* Psal. 17.

* Matth. 9.

* Eccli. 27.

Et mox subiicit:

Tunc reuerteris in domum tuam cum fletu, vnde exieras gaudens. Sedebis in angulo domus tuæ, lugens & contristata plorans die ac nocte, * quærens qui simul tecum contristetur, & non erit, & cõsolantes te & non inuenies. Et dabunt tibi eleemosynam quos ante oderas, & mouebũt capita sua super te dicentes: Ecce quæ erat deuota Deo, modo facta est vt stercora terræ, & sicut ciuitas quæ expugnatur. Vbi est castitas illius? Vbi sunt omnia illa quæ eam sequebantur? Dereliquerũt enim illam, quia castitas erat dux eorum, perdidit castitatem & fugerunt omnia illa. Modo autem quid facies misera? Vbi sunt illi quos insequeris? Redimant te si possunt. * Quam potes dare cõmutationem pro anima tua quã fraudasti per inobedientiam tuam, vt non audires fratres tuos vel sorores quæ tibi demonstrabant, ne te iungeres cum hominibus secularibus? Nunc autem quid faciemus tibi, vel quid dicemus quos audire noluisti? nisi vt nos ipsos plangamus super te dicentes: Parce Domine, parce. Qui forte fletũ nostrum & gemitum exaudire dignetur, vt det tibi animum conuertendi ad ipsum denuo, vt rememores peccata tua dicẽdo: * Quantis panibus mercenarij patris mei

* Matth. 16.

* Luc. 15.

mei abundant, ego autem fame pereo? Surgam itaque & vadam ad patrem meum, & dicam illi: Pater peccavi in cælum & coram te, iam non sum digna vocari filia tua, suscipe me sicut vnam ex ancillis tuis vt viuam. Quid si forte pro te occiderit vitulum sacrificatum? *Tom. 1. lib. 2. ad virginem deuotam, Cap. 2.*

Quòd si in alijs Ecclesijs tanta suppetit ordinandi Sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellenfi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina

Eusebius in ciuitate postitus Monachorum instituta tenet.

Ecclesiæ? Hæc enim primus in occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate postitus instituta monachorū teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. Multum enim adiuuenti accedit ad Sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem astringat, & vesantes intra urbem abdicet vsu vrbis & cōuersatione. Hinc illi processerunt viri, Helias, *Heliseus, Ioannes, qui pelliceis tunicis & caprinis exuuijs induti, inopes atque egenes, angustijs & doloribus afflicti, in solitudinibus errabant, inter alta & condensâ montium, in uirupium, speluncarum horrida, fouearū vadosa, quorum cōuersatione dignus orbis terrarum non erat. Hinc illi Daniel, Ananias, Azarias, Misael, qui in aula regia pascebantur, ieiunio alebantur tamquam in desertis, cibo aspero, potuque obuio. *Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.*

* *Heb. 11.*

II. Ambrosij atate virgines magno numero castitatem perpetuam vouisse, & ab eo instituto, nec precibus, nec minis, nec tormentis etiam reuocari potuisse.

Alex andrina totiusq; Oriens & Africana Ecclesia singula

SI quis igitur putat consecratione virginum minui genus humanum, consideret quia vbi pauca virgines, ibi etiam pauciores homines: vbi virginum studia crebriora, ibi numerū quoque hominum esse

esse maiorem. Discite quantas Alexandrina, totius
 que orientis, & Africana Ecclesia quotannis sacrare
 cōsueverint. Pauciores hīc homines prodeūt, quā
 illie virgines consecrantur. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus. crare confue*

Dicitur de Ecclesia: *Quis audiuit si parturuit ter-
 ra vno die, & gēs nata est simul? Vno autem die ter-
 ra non parturit, sed parit gratia. Venit pascha dies,
 in toto orbe baptismi sacramenta celebrantur, ve-
 lantur sacre virgines. Vno ergo die sine aliquo dolo-
 re multos filios & filias solet Ecclesia parturire. Id-
 eoque pulcre dicitur: Et gens nata est simul, de po-
 pulo consecrato. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Memorie nostre puella dudum nobilis in seculo,
 nunc nobilior Deo, cum vrgeretur ad nuptias a pa-
 rentibus & propinquis, ad sacrosanctum altare con-
 fugit. Quod enim melius virgo recurreret, quā vbi
 sacrarium virginitatis offertur? Ne is quidem finis
 audacia. Stabat ad aram Dei pudoris hostia, victi-
 ma castitatis, nunc capiti dexteram Sacerdotis im-
 ponens, precem poscens, nunc iustæ impatiens mo-
 ræ, ac summum altari subiecta verticem. Num meli-
 us, inquit, tu mater me quā altare velabis, quod
 sanctificat ipsa velamina? Plus talis decet flammeus,
 in quo caput omnium Christus consecratur. Quid
 agitis vos propinqui? quid exquirēdis adhuc nuptijs
 sollicitatis animus? Iam dudū prouisas habeo. Spon-
 sum offertis? meliorem reperi. Quaslibet exaggerate
 diuitias, iactate nobilitatem, potentiam prædicare.
 Habeo enim cui nemo se comparet, diuitem mūdo,
 potentem imperio, nobilem cælo. Si talem habetis,
 non refuto optionem: si non reperitis, non prouide-
 tis mihi, sed inuidetis. Silentibus ceteris vnus abrup-
 tius, quid si, inquit, pater tuus viueret, innuptam te
 manere pareretur? Tum illa maiori religione, mode-
 ratiore pietate: & ideo fortasse defecit, ne quis im-
 pedimentum posset afferre. Quod ille responsum de
 patre, de se oraculum, maturo sui probauit exitio.
 Ita ceteri eadem quisque metuentes, fauere crepe-
 runt

*Propinquis sua-
 dentibus nu-
 ptias respondeo*

runt qui impedire quærebant: nec dispendium debitarum attulit virginitas facultatum, sed etiam emolumentum integritatis accepit. Habetis puellæ deuotionis præmium, parentes cauete offensionis exemplum. *Tom. I. lib. I. de Virginibus.*

*Thecla copulã
fugiens contu-
gale, sponsi fu-
rore bestijs de-
moranda obij-
citur.*

*Bestia beatã
Theclam vio-
lare nõ audet*

*Virginitatem
et leones ad-
mirantur.*

*Thecla B. Pauli
discipula.*

*Exemplũ sem-
piternam memo-
ria dignum.*

Beata virgines quæ tam immortalis spiratis gratia, vt horti floribus, vt templa religione, vt altaria sacerdote. Ergo sancta Maria disciplinam vitæ informet, Thecla doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutauit. Namque parata ad feras, cum aspectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipsa læuo offerret leoni, fecit vt qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam, cubitare humi, muto testificantẽ sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propria oblita naturæ, naturam induerat quã homines amiserant. Videres quædam naturæ transfusione homines feritatem indutos læuitiam imperare bestię, bestiam ex osculãtem pedes virginis docere quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, vt eam etiã leones mireretur. Non in pastos cibis flexit, non citatos impetus rapuit, non stimulas ira exasperauit, non vsus decepit assuetos, non feros natura possedit. Docuerunt religionem, dum adorant Martyrem: docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud nisi plantam exosculantur, demersis in terram oculis, tamquam verecundantibus ne mas aliquis vel bestia nudam virginem videret. Dicit aliquis: Cur exemplum attulisti Marię, quasi reperiri queat, quæ matrem Domini possit imitari? cur etiam Theclæ, quam gentium Doctor instituit? Da huiusmodi Doctorem, si discipulam requiris huiusmodi. Recens vobis exemplum profero, vt intelligatis Apostolum non vnus esse doctorem, sed omnium. Antiochiæ nuper virgo quædam fuit fugitã publici vsus aspectum,

aspectum, sed quo magis virorū euitabat aspectum, eo amplius incendebat. Pulcritudo enim audita nec visa plus desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris cognitionis: dum & nihil occurrit quod minus placeat, & plus putatur esse quod placeat, quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo ne diutius alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restinxit improborū faces, vt non iam amaretur, sed produceretur. Ecce persecutio. Puella fugere nescia, certe pauida ne incideret in insidiatores pudoris, animum ad virtutem parauit: tam religiosa vt mortem non timeret, tam pudica vt expectaret.

Virgo Antiochena nobilis castitatē profertur vt amatores à se alienet.

Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen & castitatis & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubescerent ad aspectus, excogitare cœperunt,

Callidum inuentū Satanæ

quemadmodum specie castitatis religionem tollerent, vt cūm id abtulissent quod erat amplius, etiam id eriperent quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodum ipsi viuunt qui ita iudicant? Hic puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodie aut Martyr, aut virgo altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis notāto periculo men agnoscitur, vbi virginittatis auctor negatur. Nā constituta cogitavit.

Virgo Antiochena iubetur aut dñs sacrificare, aut lupanar ingredi

Virgo quid in tanto periculo constituta cogitavit.

quemadmodum virgo, si meretricem colas? quemadmodum admodū virgo, si adulteros diligas? quemadmodum virgo, si amorem petas? Tolerabilius est enim mentem virginem quā carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltē non homini castē, sed Deo sumus. * Et Raab meretrix fuit, sed postquā Deo credidit, salutem inuenit. * Et Iudith se, vltulo placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione non amore faciebat, nemo eam adulteram iudicabat. Bene successit exemplū. Nam si illa quæ se

* Ios. 2. & 6. * Iudith 6.

commisit religioni, & pudorem seruauit & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quod si Iudith pudicitiam religioni præferre uoluisset, perdita patria etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens uerba Domini quibus ait: *

* *Matth. 10.*

Quicumque perdidit animam suam propter me, inueniet eam, fleuit, tacuit, ne eam uel loquentem adu-
ter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate utrum adulterare potuerit corpus, quæ nec uocem adulterauit? Iam dudum uerecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminosam atque explanare formidat. Claudi-

*Virgo Dei ad
lupanar duci-
tur.*

te aures uirgines, ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aures uirgines Dei, Christi uirgo prostitui potest, adulterari non potest. Ubicumque enim Dei uirgo est, Dei templum est: Nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctæ uirgines, dediscite locorum uocabula. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris, certant singuli quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quasi ad domum uenisset orationis, non ad libidinis di-

Oratio uirginis in lupanari.

* *Dan. 13.*

uersorium: Christe, inquit, qui domuisti Danieli uirgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldæis rorauit ignis: Iudæis se uinda suspendit misericordia tua, non natura sua. * Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulteris triumphauit. Aruit dextera quæ templi tui dona uolabat, nunc templum ipsum attrectatur tuum, ne patiaris incestum sacrilegi, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, ut quæ ad adulterium ueni,

*Vir quidam
militis specie
terribilis in lu-
panar irruit
ut uirginem
de liberet.*

uirgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce uir militis specie terribilis irruit. Quæma dmodum eum uirgo ut uidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat: &

quam

quam populus damnauit, vnus absoluit. Poteſt & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Chriſtus milites ſuos, qui etiam legiones habet. Aut fortatte percuſſor intrauit, ne vereare anima, talis ſolet martyres facere. O virgo, fides tua te ſaluam fecit. Cui miles: Ne quaſo puaeas ſoror: Fraſter huc veni, ſaluare animam nō perdere. Serua me, vt ipſa ſerueris. Quaſi adulter ingreſſus, ſi vis martyr egrediar. Veſtimenta mutemus, conueniunt mihi tua, & mea tibi, ſed vtraque Chriſto. Tua veſtis me verum militē faciet, mea te virginem. Bene tu veſtieris, ego melius exuar, vt me perſecutor agnoſcat. Sume habitum qui abſcondat fœminam, trade qui conſecret martyrem. Induere chlamydem quæ occultet membra virginis, ſeruet pudorem. Sume pileum qui tegat crines, abſcondat ora. Solent erubere qui lupanar intrauerint. Sane cū egreſſa fueris, ne reſpicias retro, memor vxoris Loth, quæ naturam ſuam, quia impudicos licet caſtis oculis reſpexit, amiſit. Nec vereare ne quid pereat ſacrificio: Ego pro te hoſtiā Deo reddo, tu pro me militem Chriſto habens bonam militiam caſtitaſis, quæ ſtipendijs militat ſempiternis: loricam iuſtitia, quæ ſpiritali munimine corpus includat: ſcutum fidei quo vulnus repellas, galeam ſalutis. Ibi enim eſt præſidium noſtrę ſalutis, vbi Chriſtus eſt: Quoniam mulieris caput vir, virginis Chriſtus. Et inter hæc verba chlamydem exiit. Suſpectus tamen adhuc habitus, & perſecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem cepit miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cū in lupanari de martyrio certarene: Additur perſonæ, miles & virgo, hoc eſt, diſſimiles inter ſe natura, ſed Dei miſeratione conſimiles, vt compleatur oraculum, * Tūc lupi & agni ſimul paſcentur. Ecce agna & lupus non ſolū paſcuntur ſimul, ſed etiam immolantur. Quid plura? Murato habitu euolat puella de laqueo, iam non ſuis alis, vt pote quę ſpiritalibus ferebatur: & (quod nulla vquam viderūt ſecula,) egreditur de lupanari virgo,

*Mulieris caput
vir, virginis
Chriſtus eſt.*

*In lupanari de
martyrio certatur.*

* Eſa. 65.

*Mutato habitu
egreditur
puella è lupanari.*

sed Christi. At illi qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam lupi fremere ad prædam. Vnus qui erat immodestior, introiuit. Sed vbi hausit oculis rei textum: *Quid hoc, inquit, est?* Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosa illud, cerua pro virgine, sed quod verum est, miles ex virgine. At etiam audiebam & non credideram, quod aquas Christus in vina conuertit, iam mutare cepit & sexus. Recedamus hinc dum adhuc qui fuimus sumus. Nunquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno quam credo? Ad lupanar veni, cerno vadimonium: & tamen mutatus egrediar, pudicus exibo, qui aduiter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine qui pro virgine comprehensus est. Ita de lupanari non solum virgo, sed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad locum supplicij cucurrisse, certasse ambo de nece, cum ille diceret: Ego sum iussus occidi, te absoluit sententia Virgo sacrata quando me tenuit. At illa clamare cepit: Non ego offero se morti te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optaui. Et cum viro, à Si pudor quaeritur, manet nexus: si sanguis exposcitur, fidei iustorẽ non desidero, habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certe si te pecuniæ fidei iustorem dedissem, & absente me iudex tuum censum sceneratori adiudicasset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio soluerem tuos nexus. Si recusarem, quis me indignam morte censeret? Quæto maior est capitis huius vsura? Moriar inuocens, ne moriar nocens. Nihil hic medium est, hodie aut rea ero tui sanguinis, aut martyr mei. Si cito redij, quis me audet excludere? Si moram feci, quis audet absolvere? Plus legibus debeo: rea non solum fugæ meæ, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulneri locus, qui non erat cõumelia: Ego opprobrium declinaui, nõ martyrium tibi cessi. Vestem non professionem mutauit. Quod si mihi præripis mortem nõ redemisti me, sed circumuenisti. Ca-

* Ioh. 2.

*De lupanari
nõ solum virgo,
sed et martires
exierunt.
Virgo sacrata
quando me tenuit,
offerit se morti
Et cum viro, à
quo liberata
erat, de nece
certas.*

ut ne quaeso contendas, caue ne contradicere audeas. Noli eripere beneficium quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem, Sententia enim sententia superiore mutatur. Si posterior me non tenet, superior tenet. Possumus uterque satisfacere sententiae, si me prius patiaris occidi. In te non habent aliam quam exerceant poenam, in virgine obnoxius pudor est. Itaque gloriosior eris, si videaris de adultera martyrem fecisse, quam de martyre adulteram reddidisse. Quid expectatis? Duo contenderunt, &ambo vicerunt. nec diuisa est corona sed addita. Ita sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter dedit effectum. *Tom. 1. lib. 2. de Virginibus.*

Et bene procedit, ut quoniam hodie natalis est virginis, de virginibus sit loquendum, & ex praedicatione liber sumat exordium. Natalis est virginis, integritatem sequamur. Natalis est martyris, hostias immolemus. Natalis est sanctae Agnes, mirentur viri, non desperent paruuli, stupeant nuptae, imitentur innuptae. Sed quid dignum ea loqui possumus, cuius ne nomen quidem est vacuum luce laudis? Fuit deuotio supra aetatem: virtus supra naturam, ut mihi videatur non hominis habuisse nomen, sed oraculum martyris, quae indicauit quid esset futura. Habeo tamen vnde mihi subsidium comparerer. Nomen virginis titulus est pudoris. Appellabo martyrem. Praedicaui satis. Prolixa laudatio est quae non quaeritur, sed tenetur. Faceffant igitur ingenia, eloquentia conticescat. Vox vna praediconum est. Hanc senes, hanc iuuenes, hanc pueri canant. Nemo est laudabilior quam qui ab omnibus laudari potest. Quot homines, tot praedicones, qui martyrem praedificant dum loquuntur. Haec duodecim annorum martyrium fecisse traditur. Quo deestabilior crudelitas quae nec minuscula pepercit aetati. Imo magna vis fidei quae etiam ab illa testimonium inuenit aetate. Fuit ne in illo corpusculo vulnere locus? Et quae non habuit quo

Natalis beate Agnes.

*B. Agne aetatis
anno duodecim
mo martyr facta.*

ferrum reciperet, habuit quo ferrū vinceret. At istius ætatis puellæ toruos etiam vultus parentum ferre non possunt, & acu districta solent puncta flere quasi vulnera. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata, vel si ad aras inuita raperetur, tendere Christo inter ignes manus, atque in ipsis sacrilegis focus trophæum: Domini signare victoris nunc ferratis coila manusque ambas inferere nexibus. Sed nullus tam tenuia membra poterat nexus includere. Nouum martyrij genus. Nondum idonea pœnæ, & iam matura victoriæ, certare difficilis, facilis coronari: magisterium virtutis impleuit, quæ præiudicium vehabat ætatis. Non sic ad thalamum nupta properaret, vt ad supplicij locū, læta successu, gradu festina virgo processit, nō in torto crine caput comta, sed Christo: nō flosculis redimita, sed moribus. Flere omnes, ipsa sine steru. Mirari plerique quod tam facile vitæ suæ prodiga, quam nondum lauserat, iam quasi perfuncta donaret: Stupere vniuersi, quod iam diuinitatis testis existeret, quæ adhuc arbitra sui per ætatem esse nō posset. Effecit denique vt ei de Deo crederetur, cui de homine adhuc non crederetur: quia quod vltra naturā est, de auctore naturæ est. Quanto terrore egit carnifex vt timeretur, quantis blanditijs vt suaderet, quantorum vota vt sibi ad nuptias proueniret. At illa: Et hæc sponsi iniuria est, inquit, exspectare placituram. Qui me sibi prior elegit, accipiet: Quid percussor moraris? Pereat corpus quod amari potest oculis, quibus nolo. Stetit, orauit, ceruicem inflexit. Cerneret trepidare carnificem, quasi ipse addictus fuisset, tremere percussoris dexteram, pallere ora alieno timentis periculo, cum puella nō timeret suo. Habetis igitur in vna hostia duplex martyriū, pudoris & religioais. Et virgo permāsit, & martyrium obtinuit. *Tom. I. lib. I. de Virginitate.*

II I. Facul-

*Agne ad necem
properat magis
quā noua nupta
ad thalamum.*

*Nuptias beatæ
Agnes mulierum
ambiant.*

*Mori maluit
Agne quā virginitatis
proprio
suo mutare.*

III. *Facultates relinquere propter Christum, consilij esse Evangelici & meriti singularis.*

Officium autem omne, aut medium, aut perfectum est, quod æque Scripturarum auctoritate probare possumus. Habemus etenim in Evangelio dixisse Dominum: * Si vis in vitam æternam venire, serua mandata Dicit ille: Quæ? Iesus autem dixit illi: Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falsum testimonium dices, Honora patrem & matrem, Et diliges proximum tuum sicut teipsum. Hæc sunt media officia, quibus aliquid deest. Denique dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea. Quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende bona tua, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me. * Et supra habes scriptum, ubi diligendos inimicos, & orandum dicit pro calumniantibus & persequentibus nos, & benedicere maledicentes. Hoc nos facere debemus, si volumus perfecti esse, sicut pater noster qui in cælo est, qui super bonos & malos solem suum iubet radios suos effundere, & pluuia & rore terras vniuersorum sine vlla discretionem pinguescere. Hoc est igitur perfectum officium quod *κερδεύματα* dixerunt Græci, quo corriguntur omnia, quæ aliquos lapsus potuerunt habere. *Tom. I. lib. I. Officiorum, Cap. II.*

Officiū omne, aut medium, aut perfectū est.

* *Matth. 19.*

Christus ijs qui perfecti esse cupiunt, cōsulit vt facultates suas omnes pauperib⁹ largiantur.

* *Matth. 5.*

Officio perfectō corriguntur omnia quæ aliquos lapsus potuerunt habere.

IIII. *Placere Deo obedientiam, qua superioribus propter Deum exhibetur.*

Sed & ille iter facit Domino Christianus, qui professionis suæ exhibet ei fidele seruitium, & castitatem quam promisit, custodit tam mēte quam corpore. Sunt enim plerique qui singularem vitam proponentes, singuli esse non possunt: sed quærunt sibi contubernia, atque vtinam fratrum. Inuenisti Chri-

*Ille clericus
iter Domino
facit, qui per
oia obiēperat
Sacerdoti cui
subiectus est.*

* 2. Tim. 4.

ftianum Monachum, cui cum fratre non conuenit, & libentius ei conuenit cum sorore, qui non sequitur seniore[m] utilia commo[n]entem, & sequitur adolefcentulam incongrua cachinnantem: eius si sincere corpus sit, anima non potest esse sinceris. Sed & ille clericus iter Domino facit, qui secundum Euangelium uiuit, & per omnia obtemperat Sacerdoti. Aliqui enim cum sint minus subditi, moleste ferunt cum à senioribus arguantur. Dicunt, grauit[er] irascitur Episcopus, patientior esse deberet. Audi ergo optime clericice, Sacerdotis exigis patientiam, & tui non exigis disciplinam. Nescis quia mihi salutis causa arguere aliquando permillum est, tibi numquam peccare concessum est? Dicit enim *Paulus*: * Increpa opportune, importune argue. Esto ergo in omnibus subditus Sacerdoti, si vis eum esse mansuetum. *Tom. 3 Sermone 65.*

V. Coniugatos nonnumquam Monachos factos.

Paullinus vir nobilis Aquitania rediit saccultatibus tam suis quam coniugalibus, fit Monachus.

AMbrosius Sabino Episcopo. Paullinum splendore generis in partibus Aquitaniæ nulli secundum, venditis facultatibus tam suis quam coniugalibus, in hos se induisse cultus ad fidem comperi, ut ea in pauperes conferat quæ redigit in pecuniam, & ipse pauper ex diuite factus tamquam deoneratus graui sarcina, domus, patriæ, cognationi quoque ualedicat, quo impèsius Deo seruiat. Elegisse secretum affirmatur Nolanæ urbis, ubi tumultum fugitans, auum exigit Matrona quoque virtuti & studio eius proxime accedit, neque à proposito viri discrepat. Denique transcriptis in aliorum iura suis prædijs, virum sequitur, & exiguo illic coniugis contenta cespite solabitur se religionis & caritatis diuitijs. Soboles eis nulla, & ideo meritum posteritas desiderata. Hæc ubi audierint proceres viri, qua loquentur? Ex illa familia, illa profapia, illa indole, tanta præditū eloquentia migrasse à Senatu, interceptam familiæ

Vxor Paullini idē rit ege nus amplectitur.

Paullini & vxoris institutum homines huius seculi im probant.

familię nobilis successione, ferri hoc non posse? Et cum ipsi capita & supercilia sua radant, si quādo Iſtidis ſuſcipiunt ſacra, ſi forte Chriſtianus vir attentior ſacroſanctę religioni veſtem mutauerit, indignum facinus appellāt. Equidem doleo tantā eſſe in mendacio obſeruantiã, in veritate negligentĩã vt confundantur plerique attentiores ad ſacroſanctam religionem videri, non conſiderātes vocem dicentis: * Qui me confuſus fuerit coram hominibus, confundar & ego eum coram Patre meo qui eſt in cęlis. Sed non confuſus eſt * Moyses, qui cum eſſet aſcitus in domum regiam, theſauris Aegypti opprobrium Chriſti præferendum putauit. * Non confuſus eſt Dauid, qui ante arcam teſtimonij coram omni populo ſaltauit. * Non confuſus eſt Eſaias, qui nudus & diſcalciatus ibat per populos oracula clamans cęleſtia. Quid vtique tam deforme viſibili ſpectaculo, quã hũtrionicos ſinuare geſtus, & ſceminico vſu mollire membra? Delitiarum comes & luxurię ludibrium eſt laſciua ſaltatio. Quid illud quod ipſe cecinit, dicens: * Omnes gentes plaudite manibus? Nempe ſi corporalia conſideremus, tamquam muliebribus intermixtum choreis putamus eum concrepare manibus, & turpi ſono plaudere. Nam & de Ezechiele dictum eſt: * Plaudite manu, & percutite pede. Sed hæc quę corporeo aſpectu ſiunt turpia, ſacroſanctę religionis contemplatione reuerēda ſunt, vt qui iſta reprehendunt, ipſi in laqueos reprehentionis animas ſuas inducant. Tom. 3 lib. Epiſt. 6. Epiſt. 36.

VI. Commemorantur caremonia quibus ſancti Patres in conſecratione ſacrarum virginum vſi fuerunt.

QVoniã quę habuimus digeſſimus ſuperiori- bus libris duobus, tempus eſt ſoror ſanctã, ea ſij in tēplo D. quę mecum conferre ſoles, beatę memorię Liberij Petri à Libera præcepta reuoluere, vt quo vir ſanctior, eo ſermo ac- rio Papa vco ſedat gratior. Namque is, cum in Saluatoris natali, lata eſt.

Virgines votū castitatis mutatione vestis obsignant. ad Apostolum Petrum, virginittatis professionem, vestis quoque mutatione signares (quo enim melius die quam quo virgo posteritatem acquisiuit) atque astantibus etiam puellis Dei compluribus quæ certarent inuicem de tua societate: bonas, inquit, filia nuptias desiderasti. *Tom. 1. lib. 3. de Virginibus.*

In die resurrectionis ante altare in frequentu cætu hominum virgines solebāt relari. Non es memorata diei sanctæ dominicæ resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solemnī conuentu Ecclesiæ Dei, inter lumina splendida, inter candidatos regni cœlestis quasi regina regi nuptura processeras. Nō es memorata qualis allocutio facta est ad te illa die: *Aspice filia & intueri, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quia ipse Dominus Deus tuus? Reminiscere ergo quantus ad sponsi tui & Domini nuptias conuenit populus. Seruare te oportuit fidem, quā sub tantis testibus pollicita es, semper cogitare cui virginittatem sponponderis. Facilius te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quā perdere castitatē tuam. His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem præconijs, sacro velamine tecta es, vbi omnis populus dotem tuam subscribēs, non atramento, sed spiritu, pariter clamauit, Amen. *Tom. 1. lib. ad virg. lapsam, Cap. 5.*

Oratio B. Ambrosij ad Deū Patrem, qua in consecratione virginis vsus videtur. Nunc ad te decutis omnibus Pater gloriæ vota conuerto, cuius pietati incessabiles gratias agimus, quod in virginibus sacris Angelorum vitā videmus in terris, quam in paradiso quondam amiseramus. Quid enim vel ad inuitada virginum studia, confirmandamque virtutem, vel ad concelebrandam virginittatis gloriam plus cōferre potuisti, quā vt Deus ex virgine nasceretur? Amplius nobis profuit culpa, quā nocuit: in quo redemptio quidē nostra diuinum munus inuenit. Sed ipse quoque vnigenitus Filius tuus vterus in terras suscipere quod amissum est, puriorem carnis suæ generationem reperire non potuit, quā vt habitatione cœlesti aulam virginis dedi-

dedicaret, in qua esset & immaculata castitatis sacrarium & Dei templum. Quid autem illud atroxam, quod diuino tuo munere cum sanctis * Moysē & Aaron virgo pedes per fludus duxit Hebræorum exercitum? Relinquo vetera, priuata non quero, satis est ista nobilitas familiarum virginali. Te quaeso vt tue aris hanc famulam tuam, que tibi seruire, tibi animam suam, tibi integritatis sue studium dicare præsumsit.

Virgo sacra to tam se Deo deuouet.

Quam sacerdotali munere offero, affectu patrio commendo, vt propitius & præsul conferas ei gratiam, quo celestium thalamorum immorantem adytis, sponsum excutiat, mereatur videre, introducatur in cubiculum Dei sui regis, mereatur audire dicentem sibi: * Ades huc à Libano sponsa, ades huc à Libano, transibis & pertransibis à principio fidei, vt transeat seculum, ad illa aeterna pertranséat. Intende igitur Pater in tuum munus, cui sanctificando nullius consilium requisisti: sed ipse sine vlllo petitor eratque arbitro tantam contulisti gratiam, quantam ante oracula diuina credere nemo potuisset, vt in suo vtero Deum virgo portaret. Cuius prærogatiua muneris prouocata crebescunt studia virginitatis, & faciunt integritatis exempla. Quibus hæc quoque famula tua ad huiusmodi virtutis gratiam lacessita, tuis assistit altaribus, non rutilanti cæsarie flauum deferens crinem, flammeo nuptiali dicatum: sed illum crinem quo euangelica illa mulier * sancta Maria pedes Christi sedula pietate detererit, & domum totam effuso impleuit unguento, sacro offerens velamine consecrandum. Adest puella quam non nuptiarum festa, non præmia, non onerati pondus vteri, votiuo nupturis dolore sollicitent: sed quæ immaculatos sibi fidei partus & pietatis exposcat, vt in vtero accipiat de Spiritu sancto, & spiritum salutis Deo scera parturiant. Sed vt ista procedere possit meritum gratia, tu Deus Pater omnipotens suffragia commendationis adiunge. Non enim solitaria dos pudoris est. Succingat sacra virginis crinem modestia,

* Cant. 4.

* Luc. 7.
Ioan. 12.

* 1. Cor. 4.

stia,, sobrietas, continētia, vt virtutum accincta comitatu, purpureo dominici sanguinis redimita velamine, * mortificationem Domini Iesu in sua carne circumferat. Hæc sunt enim meliora velamina, quæ sunt indumenta virtutum, quibus culpa obtegatur, innocentia reuelatur. His igitur famulam tuam indue vestimentis, quæ in omni tempore munda sint.

* Eccles. 9.

Mundum enim manet, quicquid nulla interueniens culpa fuscauerit, vt ei iure dicatur: * Quoniã placuerunt Deo facta tua. In omni tēpore sint vestimenta sua candida, & oleum in capite non desit, quo facies suas mysticas possit accendere: vt cūm venerit

* Matth. 25.

sponsus, * inter illas sapientes virgines cœlesti thalamo digna numeretur, quæ deuotionis ac fidei suæ grauitatis quæ lumine munus sacræ professionis illuminet. Tuere igitur ancillam tuam Pater caritatis & gloriæ, vt quasi in horto clauso & fonte signato teneat claustra pudicitia, signacula veritatis. Agrū suum colere nouerit, quem colebat sanctus Iacob, & sexagesimos & centesimos quoque fructus capessat in huius virtutibus & fortitudinibus agri. Suscita

* Cant. 3.

in ea gratiam, & resuscites caritatē. * Inueniat quem dilexit, teneat eum, nec dimittat eum donec bona illa vulnera caritatis excipiat, quæ osculis preferuntur. Semper parata, noctibus & diebus, toto spiritu mentis inuigilet, ne vniquam verbum eam inueniat dormientem. Et quoniam vult se dilectus tuus sapius quærri, vt exploret affectum recurrentem, sequatur, exeat fides, & anima eius in verbo tuo peregrinetur corpore, vt assit Deo: vigilet cor eius, caro dormiat, ne male incipiat vigilare peccatis. Tu Domine adiuuge alios sacræ virginittatis ornatus. Adiuuge sedulos pios cultus: vt nouerit possidere vas suum, nouerit humiliari, dilectionem teneat, veritatis murum, pudoris septū: non pineæ, velamen eius non vincant cupressi: pudicitiam eius non turtures, simplicitatem eius non vincant columbæ. Sit in corde simplicitas, in verbis modus, erga omnes pudor,

pietas

pieras erga propinquos, circa egenos & inopes mi-
 fericordia, quod bonum est teneat, ab omni specie
 abstineat mala: veniat super eam benedictio mori-
 tury, & os viduæ benedicat eam. * *Cant. 8.*
 Pune vt signacu-
 lum verbum tuum in corde eius, in brachio eius, &
 in omnibus sensibus & operibus eius Christus eluce-
 at: Christum intēdat, Christum loquatur. Aqua mul-
 ta non possit eius excludere caritatem, * *Rom. 8.*
 nec perfec-
 cutio, nec gladius, nec periculum: sed confirmata in
 omni verbo & opere bono, gloriam tuam induat, &
 in tua gratia conuerfetur in hoc mundo. Sanctifices
 eam in veritate, in virtute cōfimes, in caritate con-
 nectas, atque ad illam cœlestem gloriam pudicitie
 & integritatis coronam illibaram immaculatamque
 diuino tuo fauore perducas: * *Apo. 14.*
 vt illic agni tui sequa-
 tur vestigia, in meridiano pascatur, in meridiano ma-
 neat, nec in greges sodalium incidat, sed agnis tuis
 admixta sine offensione versetur comes virginum,
 pedisequa Mariarum. Egredere itaque tu Domine
 Iesu in die spōsalium tuorum, suscipe iam dudum de-
 uotam tibi sp̄ritu, nunc etiam professione, imple ag-
 nitione voluntatis tuæ, assume ab initio in salutem
 in sanctificatiōe sp̄ritus & fide veritatis, vt dicat fa-
 mula tua: * *Psal. 72.*
 Tenuisti manum dexteram meam, & in
 voluntate tua deduxisti me, & in gloria assumisti
 me. * *Psal. 144.*
 Aperi manum tuam, & imple animam eius be-
 nedictione: vt saluam facias sperantem in te, * & fi-
 * *Rom. 9.*
 at vas in honorem sanctificatum, vtile Domino, ad
 omne opus bonum probatum: per illam æternalem
 crucem, per illam venerabilem gloriam Trinitatis.
 Cui est honor, gloria, perpetuitas, Patri Deo & Filio
 & Sp̄ritui sancto, à seculis nūc & semper, per omnia
 secula seculorum, Amen. *Tom. i. institut. virg. Cap. 17.*

*VII. Monachos apostatas, & sacras virgines à vo-
 to continentia relapsas cum suis corruptoribus,
 nisi penitentiam agant, in aperto salu-
 tis discrimine versari.*

Vidi

Exercitia Monachorum.

Præpostera penitentia eorum qui vitam monasticam deseruerunt.

* 1. Ioan. 2.

Apostatas non regit Dominus.

* Rom. 9.

* 1. Cor. 3.

Vidi impium superexaltatum & eleuatum super cedros Libani: & transiui, & ecce non erat.] Considera aliquem per aliquot annos habuisse studium probitatis, castitatis custodiam, vitæ attentioris affectum, piæ propositionis seruitutis, sedulæ obseruationis officium: subitoque eum esse mutatum, discessisse de monasterio, valedixisse ieiunijs, continentia renunciaisse, indulgere delitijs, studere luxuria. Dudum de monasterijs exierunt, & nunc luxuria sunt magistri, disseminatores incontinentiæ, incontentores petulantia, obrectatores pudoris. Nonne de his pulcre dixeris: Effusi sunt gressus eorum? quos bene vixisse penituit. Egerunt itaque noui generis penitentiam pro virtutibus, & non agunt pro delictis. * Sed hi ex nobis exierunt, dicit Ioannes: sed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuissent, nobiscum perseverassent. Hi ergo viam suam condemnauerunt, quibus conuenit dici: O qui dereliquistis semitas rectas, abeundo in vias tenebrarum, & qui letamini in malis, & gaudetis in euerfione mala, quorum semita praua, & flexuosi cursus eorum, sicut lubricus & flexuosus auctor ipforum: cur odisse cepistis viam rectam, & iustum consiliu deseruistis? Non vos direxit Dominus. Quem autè dirigit Dominus, viam eius cupiet sicut scriptum est: & ipsius semitis delectabitur. Vtrumque tamen intelligi potest. Ita est medium, quod & ipse qui à Domino dirigitur, viam Domini cupiet: quia duce ipso omnis leuatur labor, omnia impedimèta remouentur, incertiua subminitrantur, & ipse Dominus non aspernatur, sed libenter accipit viam viri quem ad virtutem ipse direxerit. Pulcre autem viri gressus dirigi dicuntur à Domino, * quia non volentis, neque currentis, sed miseretis est Dei, sine offensione seruare vestigium. * Qui enim plantat & rigat, nihil sunt, sed qui dat incrementum Deus. Ipsi soli gloria virtutum iure deferatur. Denique etiam iustus cadit interdum: sed si iustus est, cum ceciderit, non conturbabitur. Quod

con-

conditionis est, cadit: quod iustitiæ, resurgit: quoniam iustum Deus non derelinquit, sed confirmat manum eius. *Tom. 4. in enarratione psalmi 36.*

Sed ad te iterum redeo, (virginem lapsam alloquitur) quæ obliuionem tantorum passa bonorum, receptaculum tantorum malorum facta es. Quomodo tibi in actu illo ignominioso non veniebat in mentem habitus virginitatis, processus in Ecclesiam inter virgineos choros? Quomodo oculos tuos non perstringebat lux vigiliarum? Aures tuas non penetrabat hymnorum spiritalium cantus? Mentem tuam non ventilabat lectioinum celestium virtus? hinc vel maxime clamate Apostolo: *Fugite fornicationem,

* 1. Cor. 6.

Fornicatio graue crimen.

quia omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et cum dicit, In corpus suum, tamen in Christo eum peccare demonstrat. Nam subiungit: Non estis vestri. Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Et iterum dicit: *Fornicatio autem & omnis immunditia nec nominetur inter vos, sicut decet sanctos. Et seposita omni adulatione sententiam figit Apostolus: Hoc, inquit, scitote intelligentes, quia omnis fornicator aut immundus, aut auarus non erit hæres in regno Dei. Hæc tanta & tam terribilia non tibi veniebat in mentem, cum ad illud opus nefarium tua membra peterentur? Sed mortifera te obliuio tamquam in gurgitem altissimum demergebat, & quasi captiuam execrabilis libido ducebat. Nonne vel illum locum tabulis separatam in quo in Ecclesia stabas recordare debuisti, ad quem religiosæ matronæ & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quæ sanctiores & meliores te erant? Nonne vel illa præcepta quæ oculis tuis ipse scriptus paries ingerebat, recordari debuisti? Diuisa est mulier & virgo: quæ non est nupta, cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu. Tu autem in contrarium vertens dictum, ita cogitans, ita agens, vt nec corpore

* Ephes. 5.

Virgines sacra in quanto pretio fuerint Ambrosij tem

Virgines in fornicatione prolapsæ, nec

corpore nec spi-
ritu sancta
sunt.

pore esles sancta nec spiritu: Corpore quidem for-
nicando, spiritu autem virginitatem mentiendo.
Proh nefas, solet fama subsequi factum, tua autem
ad malum fama preuenit. Nam cum ante triennium
rumor quidam & susurratio de te fuisset, tu sinceritatem
pretendebas, vindictam de maledicis in Ec-
clesia postulabas publice. Quos æstus ego sustinui?
Quos pater tuus pro tua opinione sustinuit labores,
requireres singulos, singulos astringentes, vt ad au-
torem infamiae veniremus. Graue enim erat nobis
& intolerabile de Dei virgine, vel turpe aliquid dici,
vel credi. Ne hoc verita es, nec ante oculos habuisti,
ne venires inimicis tuis in gaudium, & eos haberes
inensos qui pro tua opinione laborabāt. Multum
audax, multum temeraria, vt te conscientia tua non
terreret, simulata virginitate, putares te etiam
Deum posse decipere. Sed ille qui dixit: * Nihil occultum
quod nō reueletur, Et vos, inquit, fecistis in occulto,
ego autē in manifesto vos faciam. Ille qui non mentitur,
furtiuum scelus deduxit in publicum, & in conspectu
solis huius tenebrarum veltrarū opera denudauit. O
quicquid pretendit sermo, crudeliora occurrunt, & cupiens
moderari non inuenit modum. Oblita es propositum,
oblita parentes, oblita es Ecclesiam, oblita gloriam
dignitatis tuæ, oblita honorem virginitatis, etiam
oblita promissionem regni, oblita iudicium terribile,
amplexa es corruptionem, protulisti fructum confusionis,
finem vero mortem leuissimam, & interitum sempiternum.
Tom. 1. cap. 6. lib. ad virginem lapsam.

* Esa. 1.
Quam grauis
est peccet vir-
gines Deo con-
secratae si in
fornicationem
prolabantur.

Cupio prodesse, sed subuenire non possum, quia
totum caput in dolore, & totum cor in maestitia est,
à pedibus vsque ad caput, sicut ait Esaias: * Non est
malagma imponere. Infirmas tua omne humanæ
medicinæ exclusit auxilium. Et licet tam boni quam
mali iusta indignatione permoti, te omni depopulatione
dignam, omni tormentorum genere discruciatam iudicent
morte mulctandam, aut ignibus exurendam,

tentandum, Ego tamen qui scio grauiora facinorosis
 feruari tormenta, & sine fine impias animas crucia-
 tus manere, non temporales utique, sed æternos, ali-
 js volo te cruciatibus affici, profuturis utique, non
 animam perdituris. Ego secundum diuinam senten-
 tiam dabo cõsiliũ. Solum enim & vnicum tentan-
 dum est remedium, illud quod diuina vox per Eze-
 chielem miseris porrigit. * Nolo, inquit, mortẽ pec-
 catoris, sed tantũ vt conuertatur & viuat. Et iterum:
 Post hæc, inquit, dixi: Conuertere ad me, numquid
 resina nõ est in Galaad, aut medicus nõ est ibi? Qua-
 re non ascendit sanitas filiaẽ populi mei? Hęc utique
 dicta pœnitentiam sapiunt, hæc sententię Dei vocant
 ad pœnitentiam peccatores. Pœnitudo enim neces-
 saria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicami-
 na. Sed quanta putas, & qualis necessaria pœniten-
 tia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat? Vide
 ergo si simplex hoc peccatũ adulterij est, an duplex
 sit per illam necem quæ facta dicitur in occulto: &
 secundum conscientiaẽ molem exhibenda est pœ-
 nitentia magnitudo. Pœnitentia ergo non verbis
 agenda est, sed & actu. Hęc autem sic agitur: Si tibi
 ante oculos ponas de quanta gloria rueris, & de quo
 libro vitæ nomen tuum deleterum sit, & si te iam cre-
 das prope ipsas positã * tenebras exteriores, vbi erit
 fletus oculorum & stridor dentium sine fine. Cũ hæc
 certa fide sicut est animo conceperis, quia necesse
 est prauaricatricem animam tartareis pœnis & ge-
 hennæ ignibus tradi, nec aliud remedium constitu-
 tum esse post baptismũ quàm pœnitentiæ solatium,
 quantumuis afflictionem, quantumuis laborem, &
 indecorem subire, esto contenta: dummodo ab ær-
 nalibus pœnis libereris. Ergo hæc tu tecũ cogitans,
 & mente retractans, proprij facti tu ipsa iudex esto
 crudelior. In primis omnis cura vitæ huius inter-
 menda tibi est, & quasi mortuam te existimans, sic-
 ut es, quomodo possis reuiuiscere cogita. Deinde lu-
 gubris tibi accipienda est vestis, & mens ac membra

*Virgines la-
psa nõ exclus-
duntur à pœni-
tentia.*

* Ezech. 33.

*Pœnitentiã nõ
saria est,
necessaria est
peccatoribus,
quemadmodũ
vulneratis me
dicamur.*

*Virgo lapsa
quomodo pœ-
nitentiã agen-
re debeat.*

* Matth. 8.

singula digna castigatione puniēda. Amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstitērunt. Defluāt oculi lacrymas, qui masculum simpliciter nō aspexērūt. Pallefcāt facies, quæ quondam viruit impudice. Denique totum corpus incuria maceretur, cinere aspersum & opertum cilicio perhorrescat, quia male sibi de pulcritudine placuit. * Cor vero sit liquefcens sicut cera, ieiunij inquiritans seipsum, & cogitationibus ventilans quare sit ab inimico subuersum. Sensus etiā crucietur, quia in membra corporis cū haberet dominationem, malo cessit imperio. Talis vita, talis actio pœnitentiæ si fuerit, perseverās audebit sperare, & si non gloriam, certe pœnæ vacationem. Dicit enim Deus: * Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu: dirumpite corda vestra, & non vestimentum, quoniam pius & misericors sum. * Sic conuersus magnus ille David iustificatus est. * Sic Ninive peccatrix illa ciuitas incumbentem sibi euasit interitum. Peccator ergo si sibi ipsi non pepercerit, à Deo illi parçitur. Et si futuras pœnas, gehennæ præcipuas in hoc paruo vitæ spatio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat. Grandi plagæ, alta & proluxa opus est medicina. Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem. Nam non est dubium leuius esse crimen, vbi peccatum suum vltro homo confitetur & pœnitet. At vbi celans mala sua inuitus detegitur, & nolens publicatur, illud grauius scelus est, quod tibi vtiq; prouenisse negare non poteris. Et ideo fortius est dolendum, quia peccatum est fortius. Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate seculari, si non infidelitate grauaretur. Quantumuis & qualemuis cruciatum gligior vita duceret, optarent: dummodo in illas pœnas æterni ignis non incurrerent. Sed tu quæ iam ingressa es agonem pœnitentiæ, insiste misera fortiter, inhære tamquam

* Psal. 118.

Post pœnitentiam virgo lapsa sperare remissionem criminum potest.

* Iohel. 2.

* 2. Reg. 12.

* Ionæ 3.

Grande scelus grandē habet necessariā satisfactionem.

Cap. VIII. De Monachorum instituto. 419

tamquam naufragus tabulæ, sperans per ipsam te de profundo criminum liberari. Inhære pœnitentiæ usque ad extremū vitæ, nec tibi præsumas ab humano die posse veniam dari, quia decipit te qui hoc tibi polliceri voluerit. Quæ enim proptie in Dominum peccasti, ab illo solo te conuenit in die iudicij expectare remedium. *Tom. 1. lib. ad virginem lapsam, Cap 8.*

De te autem filii serpentis, minister diaboli, violator templi Dei, qui vno scelere duo crimina perpetrasti, adulterium vtique & sacrilegium. Sacrilegium plane, vbi vas Christo oblatum, Domino dedicatum, dementi temeritate polluisti. * Balthasar rex ille Perfarum, qui in vas Domini quæ de templo Hierosolymis fuerat à patre eius ablata, bibere cum suis amicis & concubinis vsurpauit, ipsa nocte Angeli manu percussus, crudeli morte punitus est. Quid de te arbitraris perditæ pariter & perditor, qui vas rationabile consecratum Christo, sanctificatum Spiritui sancto impie temerasti, polluisti sacrilege, & tui propositi immemor, & iudicij diuini contemtor? Melius enim fuerat omnino te non esse natū, quàm sic natum vt te sibi gehenna proprium filium vindicaret. Et licet ipsa conscientia sceleris te agat per diuersa præcipitem: * (Fugit enim impius nemine persequente se,) licet de te diuæ imagines peccati dormientem quoque perterreant, non solū vigilantem: tamen ne quid à pastore etiam oui morbide vel mortuæ medicaminis denegatum sit, do cõsiliū: Petas vltro carcerem pœnitentiæ, obstringas carenis viscera, animam tuam tuam gemitibus ieiunijque disercucias, sanctorum petas auxilium, iaceas sub pedibus electorum, * vt non per cor impœnitens thesaurizes tibi iram in die iusti iudicij Dei, qui reddet singulis secūdam opera sua. Nec te in eorum numero constituas, quos iuger Paulus: * Qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione, & libidine quæ gesserunt. Nec

*Qui virgines
sacras violat
cõmittunt ad-
ulterium &
sacrilegium.*
* Dan. 5.

* Proverb. 28.

*Quid Ambrosius facie dum
putet corrupto
virginis sacra.*

* Rom. 2.

* 2. Cor. 12.

Multitudo peccantium non facit impunitatem criminum.

tibi de multitudine peccantium similiarum blandiaris & dicas: Non solus hoc ego egi, multos habeo socios: sed recogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam Sodoma & Gommorra in totis quinque ciuitatibus innumerabiles utique habitabant populi, & omnes pariter qui libidinose corpora sua tractauerunt, igneis imbribus conflagrati sunt: solus autem Loth de illo inuitabili incendio euasit, qui ab illa turpitudine se alienum præstiterat. Exclue ergo vel nunc infelix de corde tuo blandimenta serpentis, & luctu & fletu continuo, dum in corpore tuo immundo anima illa tenebrosa versatur, remedium tibi in die necessitatis acquire, semper ante oculos tuos habens Apostoli sententiam: * Quia omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sui secundum quæ gessit, siue bonum siue malum. *Tom. 1. lib. ad virginem lapsam, Cap. 9.*

* 1. Cor. 5.

* Thren. 2.

* Quis consoletur te virgo hlia Sion, quia magna facta est sicut mare contritio tua. Effunde sicut aqua cor tuum ante faciem Domini: Extolle ad eum manus pro remedio animæ tuæ, & peccatorum tuorum. Accipe igitur lamentum. Et primum quidem nullo die quinquagesimus psalmus intermitatur, quia in negotio tali cantatus est. Et vsque versiculum illum: Cor contritum & humiliatum Deus non spernit, cum lacrymis gemituque percurrens. Insuper etiam hanc lamentationem non sine compunctione cordis in conspectu Dei iudicis funde: * Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut desciam vulnera animæ meæ? Conuersi sunt dies festi mei in luctum, & cantica in lamentationem, recessit sonus hymnorum, & læticia psalmorum, & successit stridor dentium & fletus oculorum. * Obmutui & humiliata sum & filii à bonis, & dolor meus renouatus est. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. *Abyfusus*

Virgo lapsa singulis diebus magna attentione leget psalmum quinquagesimum.

* Hier. 9. *Quomodo virgo lapsa suam conditione coram Deo deplorare debet.*

* Psal. 38.

fus circumdedit me, postremo merfit caput meum
 in fissuras mōtium. Heu me, quia facta sum sicut So-
 doma & combusta sum sicut Gomorha, quis misere-
 bitur cineres meos? *Durius offendi quàm Sodoma, *Gen. 19.
 quia illa legem nesciens deliquerat, ego autem ac-
 cepta gratia peccaui in Dominum. * Si homo peccet * 1. Reg. 2.
 in hominem, erit qui interueniat: Ego quæ peccaui
 in Dominum, quem propitiatorem inueniã? * Con- * Psal. 7.
 cepti dolorem, & peperì iniquitatem. Lacum aperui
 & effodi eum, & incidi in foueam quam feci: Ideo
 conuersus est dolor meus in capite meo, & in vertice
 meo iniquitas mea descēdit. Immunditia mea ante
 pedes meos, nō fui memor nouissimorum meorum,
 & cecidi miserabiliter, nec est qui consoletur me. O
 quàm acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crude-
 lior gladio. Quomodo facta sum in desolationem?
 Subito defeci, perij propter iniquitatem meam, ve-
 lut è somno exsurgens: ideo in ciuitate Domini villi-
 ficata est imago mea. * Deletū est de libro vitæ no- * Psal. 109.
 men meum, facta sum sicut noctua in domicilio, sic-
 ut passer vnicus in edificio, nō est qui consoletur me.
 * Considero à dextris & video, & nō est qui agnoscat * Psal. 141.
 me. * Perijt fuga à me, & nō est qui requirat animam * Psal. 30.
 meam. Facta sum sicut vas perditum, quoniam audi-
 ui vituperationem omnium circa me habitantium.
 Vē diei illi in quo me infelix vterus genuit, & lux ista
 crudelis excepit. Oportuerat me potius non fuisse
 natam, quàm sic in gentibus fabula fierem. Propter
 me confusio & improprium factum est omnibus fa-
 mulis Domini, & eum digne colentibus. Lugete me
 montes & colles, lugete me fontes & flumina, quia
 fletus filia ego sum. Lugete me bestię siluarum, repti-
 lia terræ, & volucres cœli, & omnis anima quæ vita
 frueris. Nam vos beatæ feræ & volucres, quibus nul-
 lus metus de inferis, neque post mortem reddenda
 est ratio, nos manet pœna crudelis tartari, qui ha-
 bentes sensum delinquimus, & ideo non est pax pec-
 catoribus, Meum est peccatum, mea iniquitas. Non

sunt similia offensa hominum, quia horribilis hæc impietas est, carne pollicita seruare virginem & castitatem professâ publicæ, meatita sum Domino, id eo non est mihi fiducia, inuocandi Dominum altissimum, quia obstructum est os delinquentium. Nam meum malum Propheta cecinit: * Quod qui elongant se à Deo peribunt, disperdit omnem fornicantem à se. Et iterum: * Adhæsit anima mea faucibus meis, & in puluerem mortis deducta sum. Verumtamen clamabo ad Dominum cum adhuc tempus est, dum datur spatium, quia in morte nō est memoria, & in inferno non est confessio. * Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripas me. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & non est sanitas in carne mea à vultu iræ tuę. Non est pax ossibus meis à facie irę tuę. Quoniam iniquitates meę superposuerunt caput meum, sicut onus graue grauata sunt super me. Computruerunt & deteriorauerunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. Miserijs afflicta sum vsque in finem, rugio à gemitu cordis mei. Cor meum conturbatum est intra me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum Deus repulisti me, & destruxisti me, ostendisti mihi dura, potasti me vino compunctionis, expulsa sum ab oculis tuis, iam non adijciam vt respiciam ad templum sanctum tuum, & facta sum in exterminio. Quæ utilitas in sanguine meo, dū descendendo in corruptionem? Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt? Tuus sermo est, tua promissio est: * Nolo mortem peccatoris, sed conuersionem, vt possit viuere. Ad te Deus meus conuersio, quia tu solus potes renouare omnia, & ab inferis animas reuocas. Tu soluis compeditos, tu Deus elisos erigis, cæcos illuminas, mortuos suscitās. * Erraui sicut ovis perdita, require famulam tuam, ne lupus crudelis glutiat me. * Multi dicunt animę meę, nō est salus in Deo eius. Sed tuum cōsiliū tecū est. * Quot sunt dies famulæ tuę, quādo facies meum iudicium?

Defecit

* Psal. 72.

* Psal. 21.

* Psal. 37.

* Ezech. 33.

* Psal. 118.

* Psal. 38.

* Psal. 118.

Defecit in salutari tuo anima mea, defecerunt in lacrymis oculi mei, effusa est in terra gloria mea. Quando respiciens restitues animam meam? * Propter iniquitatē corripuisti me, & tabescere fecisti sicut araneam animam meam. Memento Domine quòd pulvis sum, vide humilitatem meam, & laborem meum, & remitte omnia peccata mea. Remitte mihi vt refrigerer prius quàm abeā, & amplius non ero, * nec in inferno erit confessio. Potens es Domine dirumpere vincula mea quibus ligata sum atque contricta, qui Raab fordidam non aspernatus es. Iram tuam Domine aufer à me, quia peccaui tibi crudeliter, donec iustifices causam meam & educa me in lumine Deus virtutum. Da pœnitentię effectum, confessionis perseverantiã, ne me induret deceptor animæ. Hoc mihi donum, hãc mihi gratiam de tuo fonte præstari cupio Deus, vt in æternum tibi confitear. Qui viuus & regnas in Trinitate in secula seculorum, Amen. Tom. 1. lib. ad vrg. lapsam, Cap. 10.

CAPVT NONVM

De diuersis Cæremonijs antiquissimisq̃ue nonnullis Ecclesiæ consuetudinibus.

I. *Hymnos & cantica Ecclesiastica ab Ambrosio defendi atque commendari.*

Librum etiam contra epistolã Donati qui patris Donati secundus post Maiorinum Episcopus apud Carthaginem fuit, eodem presbyterij mei tẽpore scripsi, in qua epistola ille agit, vt non nisi in eius communione bap̃isma Christi esse credatur, cui nos contradicimus. In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quòd in eo tamquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Am-

*Ambrosius ait
Et or est hymno
rũ quoridano
qui in Ecclesiæ
canuntur.*

brofij, vbi de gallo gallinaceo ait: Hoc ipsa petra Ecclesie canente, culpam diluit. *Augustinus Tom. 1. lib. 1. Retractationum, Cap. 21.*

*Cantici, Te Deum laudamus*⁹, tibus & videntibus, in nomine sanctæ & indiuiduæ auctores *Ambrosius et Augustinus.* Trinitatis Augustinus baptizatus & confirmatus est. In quibus fontibus, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis, Te Deum laudamus cantantes, cunctis qui aderant audientibus & vidētibus, simulque morantibus ediderunt, quod ab vniuersa Ecclesia Catholica vsque hodie tenetur & religiose decantatur. *Dacius Mediolanensis Episcopus Chron. lib. 1. Cap. 10.*

Arriani aies Hymnorum quoque meorum carminibus deceptum *populum* ferunt. Plane hoc non abnuo. Grande carmen istud est, quo nihil potentius. Quid enim potentius quam confessio Trinitatis, quæ quotidie totius populi ore celebratur. Certatim omnes student fidem fateri, Patrem & Filium, & Spiritum sanctum norunt versibus predicare. Facti sunt igitur omnes magistri qui vix poterant esse discipuli. *Tom. 3. lib. 5. Epist. in oratione in Auxentium de basilicis tradenda.*

Quantum fleui in hymnis & canticis tuis (alloquitur Deū) suaue sonantis Ecclesie tuæ vocibus, commotus acriter. Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea astuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ: & bene mihi erat cum eis. Non lōge cōperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum, concipientium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cū Iustina Valentiniæ regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causā, quæ fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo seruo tuo. Ibi mater ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenēs, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritus tui, excitabamur tamē ciuitate attonita atque turbata.

Iustina Valentiniæ mater persequitur Ambrosium.

Singularis affectus ciuium Mediolanensium in Ambrosio.

bata. Tunc hymni atque psalmi, vt caneretur secundum morem orientalium partiū, ne populus macrocedætales secundum morem orientalium partiū rēdio contabesceret, institutum est: & ex illo in hodiernum retētum, multis iam ac pene omnibus gre- gibus tuis, & per cetera orbis imitantibus. *Augustinus hymnos et psalmos vt populus*

Tom. 1. lib. 9. Confess. Cap. 6. & 7.

II. *Quanta sit signi crucis dignitas & quanta virtus.*

canat institutum est Ambrosius tempore.

Habet Helena quæ legat vnde crucem Domini recognoscat. Inuenit ergo titulum, regem adorauit non lignum vti que, quia hic Gētilis est error & vanitas impiorum. Sed adorauit illum qui pependit in ligno, scriptus in titulo. Illum qui sicut scarabæus clamauit vt peccatoribus suis peccata donaret. Auida mulier festinabat tangere remedium immortalitatis, metuebat calcare sacramētum salutis. *Helena auide festinabat tangere crucē Domini.* Læto corde, & trepidanti vestigio quid faceret nesciebat. Pertendit tamen ad cubile, veritatis lignum refalsit, & gratia micuit, vt quia iam sceminam visitauerat Christus in Maria, Spiritus in Helena visiteret: docuit etiam quod mulier ignorabat, & deduxit in viam, quam mortalis scire non poterat. *Tom. 3. in oratione funebris de obitu Theodosij.*

Diximus hesternæ die quod crux Domini salutem generi contulerit humano, & verum est. Passio enim illius nostra redemptio est, mors eius vita nostra est. Ideo autem mala hæc cuncta sustinuit, vt nos bona omnia sentiremus. Ideo crudelitatem in se exerceri maluit, vt nobis misericordiam largiretur. Bonus ideo in nos ita esse voluit, vt ante in se esset immitis. Auferens enim per crucem humani generis iniurias, omnes eas in sua passione consumpsit, vt ulterius non esset homini quod noceret. Grande ergo crucis est sacramentum: & si intelligamus, per hoc signum etiam mūdus ipse saluatur. Nam cum à nautis scinditur mare, prius ab ipsis arbor erigitur, velū distenditur, vt cruce Domini facta, aquarum fluentia rum-

Nauta signo crucis securi portum salutis petunt et moris periculum enadunt. panunt, & hoc dominico securi signo portum salutis petunt, periculum mortis euadunt. Figura enim sacramenti quædam est velum suspensum in arbore, quasi Christus sit exaltatus in cruce: atque ideo confidentia de mysterio veniente homines ventorum procellas negligunt, peregrinationis vota suscipiunt. Sicut autem Ecclesia sine cruce stare non potest, ita & sine arbore nauis infirma est. Statim enim diabolus inquietat, & illam ventus allidit: at ubi signum crucis erigitur, statim & diaboli iniquitas repellitur, & ventorum procella sopitur. Sed & bonus agricola cum parat terræ solum vertere, & vitæ alimenta perquirere, nõ nisi per signum crucis id facere conatur.

Per signum crucis diaboli iniquitas depellitur. Dum enim aratro dentale subijcit, affigit aures, stiuam inserit, figurâ crucis imitatur. Compactio enim ipsa similitudo quædam est dominicę passionis. Cælum quoque ipsum huius signi figura dispositum est. Nam cum quattuor partibus, hoc est, oriente & occidente, ac meridiano & septentrione, distinguitur, quattuor quasi crucis angulis continetur. Ipsi etiam incessus hominis cum manus leuauerit, crucē pingit: atque ideo eleuatis manibus orare præcipimur, vt ipso quoque membrorum gestu passionem Domini fateamur. Tunc enim citius nostra exauditur oratio, cum Christum, quem mens loquitur, etiam corpus imitatur. Hoc etiã exẽplo Moyses sanctus cum contra Amalech bellũ gereret, non armis, sed eleuatis eum ad Deũ manibus superauit. Sic enim habes scriptũ: * Cũ eleuasset manus suas Moyses, vincebat Israel: cũ autẽ deposuisset manus suas, conualecebat Amalech. Hoc igitur dominico signo scinditur mare, terra colitur, cælũ regitur, homines conseruantur. Hoc inquam dominico signo etiam referantur inferna. Nam ex quo homo Dominus Iesus qui ipsam crucem gestabat, sepultus in terra est, veluti dirupta ab eo exarata terra omnes quos retinebat mortuos germinauit. Tom.

Agricole dum terrã colunt figuram crucis exprimunt.

Eleuatis manibus orare præcipimur, vt ipso quoque membrorum gestu passionẽ Domini fateamur.

* Exod. 17.

Signaculum Christus in fronte est, signaculum in *Curfronte* eē corde. In fronte, vt semper cōfiteamur, in corde, vt *cor crucis* si- semper diligamus, signaculum in brachio] vt semper *igno signemus*. operemur. *Tom. 4. lib. de Isaac & anima, Cap. 8.*

Debemus ergo surgentes gratias Christo agere, & *Omne diei op* omne diei opus in signo facere Saluatoris. Nōne *in signo Sal-* cūm adhuc gentilis esses solebas signa perquirere: *uatoris aggre-* quæ signa quibus rebus essent prospera, magna in- *diemur.* quisi- tione colligere? Iam nunc nolo erres in nume- ro, scito quia in vno signo Christi omnium rerum est tuta prosperitas. Qui in hoc signo seminare cœpe- rit, vitæ fructum consequetur æternæ. Qui in hoc si- gno iter facere aggreditur, ad cælum vsque perueni- et. *Tom. 3. Sermone 43.*

III. *Defunctorum corpora Ambrosij ætate in templis sepulta fuisse.*

Locus qui sequitur, habet mortem vxoris, fletum mariti, sepulturæ officium, quibus maritalis affectus probatur. Et surrexit, inquit, * *Abrahā à mor-* tuo. Docemur vt non diutius inhæreamus mortuis, sed quantum satis est officij, deferamus. Festinauit autem pro loco sepulcri pretium soluere, cūm gratis daretur, vt nō in alienis locis, sed nostris potius ædificemus tumulos parentum, vel proximorum. Sæpe enim cum alienationibus possessionum venales fi- unt, quæ in ijsdem locis sepulturæ sunt. Hoc autem *Abrahami tē-* ideo Abraham fecit, quia nondum erant huiusmodi *pore nondum* Dei templa, in quibus fidelium in Domino reliquiæ *erāt Dei tēpla* conderētur. *Tom. 4. lib. 1. de Abraham patriarcha, Cap 9.* *in quibus mor-* *tuorū in Domō*

IIII. *Loca sancta iam olim fuisse deuotis Christianorum peregrinationibus frequentata.*

Comperi relatum & præceptum vt in Monachos vindicaretur, qui prohibentibus iter Valenti- *nianis* quo psalmos canentes ex cōsuetudine vsuque veteri

no reliquiæ cō-
derentur.

Monachi per- veteri pergebant ad celebritatem Machabæorum
 gunt ad celebri martirum, moti insolentia incenderunt phanum co-
 tate Machabæorum in quodam rurali vico tumultuarie conditum.
 beatorum mar- Tom. 3. lib. Epist. 5. Epist. 29.

tyrum. An putatis illum ieiunare fratres qui primo dilu-
 ieiunantes bea- culo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Mar-
 torum Martyrum tyrum loca sancta perquirat, sed surgens congregat
 loca inuisere seruulos, disponit retia, canes producit, saltus siluas
 debet ut ieiun- que perlustrat: Tom. 3. Sermones 33.

nium fructuosi-
 us fiat.

V. Diem dominicum, & alia complura festa
 Christi, statis diebus magna deuotio-
 ne à Christianis cele-
 branda.

Huius titulus hic est: Psalmus cantici filij Cho-
 re secunda sabbati.] Quid est secunda sabbati,
 nisi dominica dies, quæ sabbatum sequebatur? Dies
 ut em sabbati erat dierum ordine posterior, sancti-
 ficatione legis anterior. Sed vbi finis legis aduenit,
 qui est Christus Iesus * (finis enim legis Christus, ad
 iustitiam omni credenti) & resurrectione sua octa-
 uam sanctificauit, cæpit eadem prima esse, quæ octa-
 ua est, & octaua quæ prima, habens ex numeri ordi-
 ne prærogatiuam, & ex resurrectione Domini sancti-
 tatem. * Vnde & in Euangelio legimus *ἡ πρώτη ἡμέ-
 ρα*, sabbatum quod Latine dicitur secundo primum.
 * Luc. 6. Vbi enim dominica dies cæpit præcellere qua Do-
 minus resurrexit, sabbatum quod primum erat, se-
 cundum haberi cæpit à primo. Prima enim requies
 cessauit, secunda successit. Vnde & ad Hebræos scri-
 bens Apostolus ait: * Postera ergo die restat requies
 populo Dei. Tom. 4. in psal. 47.

* Rom. 10.

Sabbato apud
 Christianos
 successit dies
 dominica in
 memoria res-
 surrectionis.

* Luc. 6.

* Hebr. 4.

Libenter nos prædicare, & gratanter opus Dei fa-
 cere manifestum est. Sed cum videmus plures è fra-
 tribus pigrius ad Ecclesiam conuenire, & dominicis
 præcipue diebus minime cælestibus inter esse myste-
 rij, prædicamus inuiti: non quo nos pigeat loqui,
 sed

fed quia negligetiores prædicatio noſtra grauet potius non emendet. Ideo inuiti loquimur, & tacere non poſſumus. Prædicatio enim noſtra in plebe aut regnum operatur, aut pœnam: regnum credulis, perfidis pœnam. Quisquis enim frater dominicis nõ intereſt ſacramētis, neceſſario apud Deum caſtrorum deſertor eſt diuinorum. Nam quomodo ſe excuſare poteſt qui ſacramentorum die prandium ſibi domi præparans, prandium cœleſte contemnit, & ventris curam faciens, animæ ſux negligit medicinam? Tom. *mentis.*

3. *Sermone 1. de grano ſinapis.*

Qua gratia vel quibus laudibus hunc diem natalis Domini prædicemus, proſus ignoro. In tanta enim feſtiuitate ad magnificandum Deum humana loquela non ſufficit. Nam ſi tũc cùm naſcebatur Chriſtus, feſtiuitate magna religione obſeruandus.

* Angelorum voce laudatus eſt, nunc humana laudandus eſt voce cùm regnat. Supergreditur enim illius temporis feſtiuitatem noſtra ſolemnitas. Si quidem tunc ſtupuerunt illi tantum naſcentem Dominum, nos illum ſuſcipimus naſcentem, reſurgentem pariter & regnantem. Tanto igitur facundior laudatio eſſe debet humani temporis, quanto ſunt maiora miracula. Sed quoniam dignam prædicationem exhibere non poteſt humana fragilitas, ad Angelorum nos præconia conferamus. Et quia merito eos æquiparare non poſſumus, deuotione comitemur, hoc eſt, in ea feſtiuitate eadem qua illi lætitia, nos ſententia perſultemus dicentes: * Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Et paullo poſt:

Ergo in natiuitate Domini, Angeli pariter cum paſtoribus ſunt lætati. Excelsam vero dicentes gloriam. Nam vicinis quodam modo & iunctis choris Dei gloriam prædicauerunt. Vnde & credo eoſdem Angelos in euſdem Domini eadem feſtiuitate, ſimili nobiſcum lætitiæ vicinitate gaudere. Nam qui ſolent propter Chriſti ortum alloqui paſtores, non poſſunt propter euſdem Chriſti gaudiũ non inquirere

*Graviter peccat, qui die**bus dominicis**non interſunt**diuinis ſacra-**mentis.**Natalis Saluato-**ris magna**religione ob-**ſeruandus.*** Luca 2.*** Luca 2.**In natiuitate**Domini Ange-**li pariter cum**paſtoribus læ-**tati ſunt.*

rere Sacerdotes? Si quidem & quòd tunc ad illos super gregem suum vigiliis obseruantes, nocte intempesta locuti sunt, huius temporis mysteriũ designabant. Nam illo facto hoc vtiq̃ monstrabatur, gregem populum, noctem seculum, Sacerdotes esse pastores, qui iugi super plebem sollicitudine vigilantes propter Christum ab Angelis minime deseruntur.

Tom. 3. Sermone 13. de natali Domini.

Ad Imperatoris Læticia quanta sit, quantusq̃ concursus, cùm
vis huius mundi Imperatoris mundi istius natalis celebrandus est,
natalem cele- bene nostis: quemadmodum duces & principes, oēs
brādū magna etiam militantes accurat sericis vestibus accincti,
cura et diligē- operosis cingulis auro fulgente pretiosis ambiunt
tia præparant solito nitidius in conspectu regis incedere. Credunt
se subditi. enim maius esse Imperatoris gaudiũ, si viderit maiorem suæ apparitionis ornatum, tanto q̃ue illum lætum futurum, quanto ipsi fuerint in eius festiuitate deuoti: vt quia Imperator tamquam homo corda non conspicit, affectum eorum circa se probet vel habitum contuendo: ita fit vt splendidius se accuret quisquis regem fidelius diligit. Deinde quia in die natalis sui sciunt eum largum futurum, ac donaturum plurima vel ministris suis, vel ijs qui in domo eius abiecti putantur & viles, tanta prius thesaurus eius replere diuitiarũ varietate festinant, vt in quantum prorogare voluerit, in tantum prorogatio copiosa nõ desijt, & ante voluntas donandi deficiat quàm substantia largiendi. Hęc autem ideo solícite faciūt, quia maiorem sibi remunerationem pro hac sollicitudine sperant futuram. Si ergo Fratres seculi istius homines propter præsentis honoris gloriam terreni regis sui natalis diem tanta apparatione suscipiunt, qua nos accuratatione æterni regis nostri Iesu Christi natalem suscipere debemus? qui pro deuotione nostra non nobis temporalem largietur gloriam, sed æternam, nec terreni honoris administrationẽ dabit, quę successore finitur, sed cœlestis imperij dignitatem, quæ nõ habet successorem. Qualis autem no-

*Quæ sint re-
munerationẽ
habitori qui
memoriã na-
tuitatis reli-
giõe colunt.*

stra

stra remuneratio sit futura, dicit Propheta: * Quæ * *Esa. 64.*
 oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
 nis ascendit, quæ præparauit Dominus diligentibus
 se. Quibus indumentis nos exornari oportet? Quod
 autem diximus nos, hoc est, animas nostras, quia rex
 noster Christus nõ tam nitorem vestium, quàm ani-
 marum requirit affectum, nec inspicit ornamenta
 corporum, sed considerat corda meritorum, nec fra-
 gilis cinguli præcingentis lumbos operositatem mi-
 ratur, sed fortis castimonix restringentis libidinem
 ad pudicitiam plus miratur. Ambiamus ergo inueni-
 ri ante ipsum probati fide, comiti misericordia, mo-
 ribus accurati: & qui fidelius Christum diligit, niti-
 dius se mandatorum eius obseruatione componat,
 vt vere nos in se credere videat, cum ita in eius sole-
 mnitate fulgemus, & magis lætus sit quo nos perspé-
 xerit puriores. Atque ideo ante complures dies ca-
 stificemus corda nostra, mundemus conscientiam,
 purificemus spiritum, ac nitidi & sine macula im-
 maculati Domini suscipiamus aduentum, vt cuius
 natiuitas per immaculatam virginem constitit,
 eius natalis per immaculatos seruulos procuretur.
 Quisquis enim in illa die sordidus fuerit ac pollutus,
 natalem Christi orumque non curat, interfit licet
 dominicæ festiuitati corpore, mente tamen longius
 à Salvatore separatur, nec societatem habere pote-
 runt immundus & sanctus, auarus & misericors, cor-
 ruptus & virgo, nisi quòd magis ingerendo se in di-
 gnus offensionem contrahit, cum minime se cogno-
 scit. Dum enim vult officiosus esse, iniuriosus existit:
 * sicut ille in Euangelio, qui in cætu sanctorum in-
 uitatus ad nuptias venire ausus est, vestem non ha-
 bens nuptialem. & cum alius niteret iustitia, alius lu-
 ceret fide, alius castitate fulgeret: ille solus consci-
 entię scditate pollutus, cunctis splendentibus defor-
 mi horrore fordebat. Et quanto plus simul discubentium
 beatorum candebat sanctitas, tanto magis peccatorum
 illius apparebat improbitas, qui potuerat
 minus

*Quis homo
 Christianus se
 ornare debeat
 ad Christi na-
 talē celebran-
 dum.*

* *Matth. 22.*

minus displicuisse forsitan, si in confortiū iustorum minime se dedisset. Propterea ergo sublatu manus & pedibus in tenebras exteriores expellitur, non solū quod peccator erat, sed quia cū peccator esset, sanctitatis sibi meritum vindicabat. Igitur Fratres suscepturi natalē Domini, ab omni nos delictorum fæce purgemus, repleamus thesauros eius diuersorum munerum donis, vt in die sancta sit vnde peregrini accipiant, reficiantur viduæ, pauperes vestiantur. Nam quale erit si in vna eademque domo inter seruulos vnius domini alter exsulet in holosericis, alter cōsumatur in pannis: alius estuet cibo, alius famem frigusque sustineat: ille eructet hesternā indigestionis crapulam, hic hesternam ieiunij inediam non resoluat? Aut quis erit nostre orationis effectus, si petimus vt liberemur ab inimico, qui non sumus liberales in fratres? Sumus imitatores Domini nostri. Si enim ille pauperes in cœlesti gratia voluit nobis esse consortes, cur nobis non sint in substantia terrena consortes? Nec extranei sint alimonijs qui fratres sunt sacramentis, nisi quod rectius apud Dominum per ipsos agimus causam nostram, vt nostris eos alamus sumptibus qui illi gratias agant. Quisquis autem pauper Dominum benedicit, illi proficit, quo faciente Dominus benedicit: Et sicut scriptum est de illo: * Væ illi homini per quem nomen Domini blasphematur, ita & de isto scriptū est: * Pax huic homini, per quem nomen Domini benedicitur Saluatoris. Quale autem est meritum largientis, vt solus quis operetur in domo, & per multos Ecclesia Dominum deprecetur? Et quod ille fortassis petere de diuinitate non audeat, plurimorum interpellantium orationibus etiam quod nō sperabat accipiat. Quod adiutorium nostrum commemorans beatus Apollolus ait: * Vt per multos gratiarum actio referatur pro nobis. Et iterum: Vt fiat oblatio nostra accepta & sanctificata in Spiritu sancto. *Tom. 3. Sermone 14. de natalis Domini.*

* Rom. 2.

* Math. 10.

Eucl. 10.

* Rom. 15.

Est mihi aduersus plerosq; de vestris Fratres que-
rela non modica, de his loquor qui nobiscum nata-
lem Domini celebrantes, gentiliū se ferijs dede-
runt, & post illud cœleste conuiuium supersticiosi
sibi prandium parauerunt, vt qui ante lætificati fue-
rant sanctitate, inebriarentur postea vanitate, igno-
rantes quòd qui vult regnare cum Christo, non pos-
sit gaudere cum seculo: & qui vult inuenire iustiti-
am, debeat declinare luxuriam. Alia enim ratio est
vitæ aternæ, alia desperatio lasciuia temporalis. Ad
illam virtute ascēditur, ad istam perditione descen-
ditur. Atque ideo qui vult esse diuinorum particeps,
non debet esse socius idolorum. Idoli enim portio
est inebriare vino mentem, ventrem cibo distēdere,
saltationibus membra torquere, & ita prauis actibus
occupari, vt cogaris ignorare quod Deus est. Vnde
sanctus Apostolus hæc prauidens dicit: * *Quæ por-* * 2. Cor. 6.
tio iustitiæ cū iniquitate, aut quæ societas luci cum
tenebris, aut quæ pars fideli cum infideli, qui autem
consensus templo Dei cum idolis? Ergo si nos sumus
templum Dei, cur in temp'o Dei colitur festiuitas
idolorū? Cur vbi Christus habitat, qui est abstinen-
tia, temperantia, castitas, inducitur comestatio, ebrita-
etas, atque lasciuia? Dicit Saluator: * *Nemo potest* * *Matth. 6.*
duobus dominis seruire, hoc est, Deo, & mammonē.
Quomodo igitur potestis religiose Epiphaniā Do-
mini procurare, qui iam Kalendas, quantum in vo-
bis est, deuotissime celebrastis? Ianus enim homo
fuit vnus conditor ciuitatis quæ Ianiculum nuncu-
patur, in cuius honorem à gentibus Kalendæ sunt
Ianuariæ nuncupatæ, vnde qui Kalendas Ianuarias
colit, peccat: quoniam homini mortuo defert diui-
nitatis obsequium. Inde est quod ait Apostolus: * *Di-* * *Gal. 4.*
es obseruatis, & menses, & tempora, & annos: timeo *Quos Apосто-*
ne sine causa laborauerim in vobis. Obseruauit *lus notet cum*
enim diem & mēsem qui his diebus aut non ieiuna-
uit, aut ad Ecclesiam nō processit. Obseruauit diem *ait, dies obser-*
qui hesternā die non processit ad Ecclesiam, processit. *uatis & men-*

fit ad campum. Ergo Fratres omni studio gentiliam festiuitatem & ferias declinemus, vt quâdo illi epulantur & læti sunt, tunc nos simus sobrii atque ieiuni, quo intelligant lætitiâ suam nostra abstinentia condemnari. *Tom. 3. Sermone 17. de kal Ianuarijs.*

Exultandum est nobis Fratres carissimi, quod votis nostris vota succedunt, quod gaudijs gaudia cumulantur. Ecce enim adhuc natalis dominici solemnitate corda nostra perfultant, & iam festiuitate sanctæ Epiphaniæ gloriamur. Gratias igitur agere debemus Domino, qui nos frequenter visitat vt sæpe lætificet, & iam copiosius requirit vt numerosius benedicat. Quamuis igitur gentilis (licet vane) numerosa solēnitate lætetur propter diuersitatem dæorum suorum, tamen plures nobis festiuitates præstat vnus Dei visitatio, quàm illis multorum dæmoniorum superstitiosa præsumtio. Nam sicut eos veritate religionis vincimus, ita votorum numero superamus. Epiphaniæ ergo hodie procuramus gaudia. *Tom. 3. Sermone 19. de sancta Epiphania.*

Festum Pasche.

Paschæ mysterium de fide omnibus credentibus in Christo renatis, recidiuatum fidei annuæ felicitatis gaudiū & gloriam subministrat. *Tom. 2. lib. de mysterio pasche, Cap. 1.*

Hæc, inquam, illa est cœlestium mysteriorum gratia, hoc paschæ donum, hæc optabilis anni festiuitas, hæc exordia gignentium rerum. Hinc vitalis lauari sacre Ecclesiæ editi puerperio infantes paruulorum simplicitate renati, baratro innocentis perstreperunt conscientiæ. Hinc casti patres, pudicæ etiam matres, nouellam per fidem stirpem prosequuntur innumeram. Hinc sub fidei arbore ab vtero fontis innocui cæreorum splendet ornatus. Hinc cœlestis meriti sanctificantur munere, & sacramenti spiritalis celebri mysterio saginantur. Hinc vnus plebis gremio beatæ Ecclesiæ nutrita fraternitas, vnice diuinitatis substantiam, ac virtutis trinum nomen adorantes, psalmum annuæ festiuitatis cum Propheta concele-

In paschate Ecclesia canit cū propheta, Hic dies, quem fecit Dominus,

concelebrant: * Hic est dies quem fecit Dominus, *exsultemus et letemur in eo.* Quis, inquã, dies? Nempe ille qui attribuit principium, lucis exordium, auctor luminis, id est, ipse Dominus Iesus Christus, qui de semetipso ait: * Ego sum, inquit, dies: qui per diem ambulat nõ offendit: id est, qui Christũ in omnibus sequitur, per eius vestigia, vsque ad æternę lucis folium transmeabit, sicut ipse Patrem pro nobis adhuc in corpore constitutus, orat, dicens: * Pater, volo vt vbi ego sum, ibi sint & hi qui in me crediderũt, vt sicut tu in me, & ego in te, ita & illi maneãt in nobis. Hic, inquam, exultationis & lætitię dies est, in quo promissum perfectę glorię consecuti, recte plebs sancta ad initar Angelorum futurę laudis mysterium, adhuc in hoc seculo cõstituti Domino cum Propheta cantamus: Hic est dies quem fecit Dominus, exsultemus & letemur in eo, id est, auctor institutionis, redõtionis, & vitę perpetuę, Dominus Iesus Christus, qui est rex regum, & Dominus dominorum absque initio, sine fine in Patre regnans cũ Spiritu sancto, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. *Tom. 2. lib. de mysterio paschæ, Cap. 5.*

Hoc igitur tempus præcipue scire debemus, quo per vniuersum orbem consona sacrę noctis fundatur oratio, quia & tempore commendantur preces, sicut scriptum est: * Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiui te. Hoc est tẽpus de quo Apostolus dixit: * Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Vnde necesse fuit, quia etiam post Aegyptiorum supputationes, & Alexandrinę Ecclesię definitionem, Episcopi quoque Romanę Ecclesię per litteras plerique meam adhuc expectãt sententiã, quid existimem scribere de die paschæ. Nam licet futuri diei paschę inciderit quęstio, tamen etiã in reliquum quid tenendum videatur aperimus, si qua quęstio talis incurrerit. Duo autem sunt seruanda in solemnitate paschæ, quartadecima luna, & primus mensis qui dicitur nouorum. Itaque ne à

Oratiões quę in paschate sunt Deo sunt gratissimę.
* *Esa. 49.*
* *2. Cor. 6.*

Episcopi Romanę Ecclesię Ambrosij sententiam de obseruatione paschatis audire cupiunt.

* Exod. 12.

veteri testamēto videamur discedere, ipsum de paschæ celebrandæ die capitulum recēseamus. * Monet Moyfes populum dicens custodiendum mēsem novorum, eum esse primum mēsem prædicans. Ait enim : Hic mēsis vobis principium mēsum, primus in mēsis anni, & facies pascha Domino Deo tuo quartadecima die mēsis primi. * Lex nempe

* Ioan. 1.

per Moyfen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est. Ipse ergo qui legem locutus est, postea veniens per virginem novissimis temporibus, plenitudinem legis consummauit, quia venit nō

* Matth. 5.

Quo tempore Christus pascha celebraverit.

Christus septima decima luna à mortuis resurrexit.

nō * legem solvere sed implere, & celebrauit pascha hebdomadæ in qua fuit quartadecima luna, quinta feria. Deniq; ipsa die (sicut superiora docent) pascha cum discipulis manducauit. Sequenti autem die, hoc est, sexta feria, crucifixus est, luna quintadecima. Sabbato quoq; magno illo sextadecima fuit. Ac per hoc septimadecima luna resurrexit à mortuis. Vnde hæc lex paschæ nobis seruanda est, vt non quartadecimā obsetuemus in die resurrectionis, sed in die magis passionis aut certe alijs pximis superioribus diebus. Quia resurrectionis celebritas die dominica celebratur: Dominica autem ieiunare nō possumus, quia Manichæos etiā ob istius diei ieiunia iure damnamus. Hoc est enim in resurrectionē Christi non credere, si legem quis ieiunij die resurrectionis indicat, cum lex dicat pascha edendum cum amaritudine, hoc est cum dolore, quòd tanto sacrilegio hominum, aucto salutis sit interemptus. Die autem dominica exsultandum Propheta docet dicens: * Hic est dies quem fecit Dominus, exsultemus & lætemur in ea. Ergo nō solum passionis diem sed etiam resurrectionis obseruari oportet à nobis, vt habeamus & amaritudinis & lætitiæ diem, illa ieiunemus, isto reficiamur. Vnde si inciderit, sicut futurū est proxime, quartadecima luna mēsis primi die dominica, quia neque dominica ieiunare debemus, neque tertiadecima luna die sabbati incidente ieiunium solvere,

Resurrectionis celebritas die dominica celebranda.

Eo die quo Christus mortem ppter peccata nostra per tulit Ecclesia lugeat, in die autem resurrectionis gaudet & exsultat.

* Psal. 117.

quod

quod maxime die passionis est exhibendum, in altera hebdomada celebritas paschæ est differenda. Si quidem sequitur quintadecima luna qua passus est Christus, & erit secunda feria: tertia quoque feria erit sextadecima luna, qua Domini caro in sepulcro quieuit, cum quarta etiam feria septimadecima luna futura sit, qua Dominus resurrexit. Cum igitur triduum illud sacrum in hebdomadâ proxime concurrat vltimam, intra quod triduum & passus, est & quieuit, & resurrexit, de quo triduo ait: *Soluite hoc

*Ioan. 2.

templum, & in triduo resuscitabo illud: quid nobis potest molestiam dubitationis afferre? Nam si ea res scrupulû mouet, quia quartadecima luna non celebramus ipsum diem vel passionis vel resurrectionis, ipse Dominus non quartadecima luna passus est, sed quintadecima, & septimadecima resurrexit. Quod si mouet quia quartadecimam lunam transeunt, quæ die dominica incidit, hoc est, quarto decimo Kalendas Maij, sequenti dominica instaurandam celebritatē suademus, auctoritas exstat huiusmodi. Nam tēporibus paullo superioribus cum incidisset quartadecima luna mensis primi in dominicam diem, sequenti altera dominica celebrata solēnitatis est. Octogesimo autem anno & nonagesimo tertio, ex die imperij Diocletiani: cum quartadecima luna esset nono Kalēdas Aprilis, nos celebrauimus pascha pridie Kalendas Aprilis. Alexandrini quoque & Aegyptij, vt ipsi scripserunt, cum incidisset quartadecima luna & vigesimo & octauo die Pharmutij mensis, celebrauerunt pascha quinta die Pharmutij mensis, quæ est pridie Kalendas Aprilis, ac sic conuenēre nobiscum. Rursus nonagesimo & tertio anno à die imperij Diocletiani, cum incidisset quartadecima luna in quartumdecimum diem Pharmutij mensis, quæ est quinto idus Aprilis, quæ erat dominica die, celebratum est pascha dominica Pharmutij vigesimo & primo die, qui fuit secundum nos quintodecimo Kalendas Maij. Vnde cum & ratio sit & exemplum, nihil

* Exod. 12.

super hoc mouere nos debet. Nunc illud est, quod enodandum videtur, quia plerique putant secundo mense nos celebraturos pascha, cum scriptum sit: * Custodi primum menssem nouorum pascha celebrabit, vt præter menssem nouorum pascha celebrabit, nisi qui quartadecimam ita obseruant secundum litteram, vt non alio, nisi ipso celebrent die. Denique in futurum Iudæi duodecimo, non primo mense celebraturi sunt pascha, hoc est, tertio Kalendas Aprilis secundum nos: secundum Aegyptios autem vigesimoquarto die Phamenoth mensis, qui est non primus mensis, sed duodecimus, & incipit sexto Kalendas Aprilis, & finitur septimo Kalendas Maij. Ergo secundum Aegyptios primo mense celebraturi sumus dominicam pasche, hoc est, septimo Kalendas Maij, qui est dies trigessimus Pharmutij mensis. Nec absurdum arbitror vt inde obseruandi mensis trahamus exemplum, vbi primum pascha celebratum est. Vnde & Maiores nostri in tractatu concilij Niceni, eum diem endecateride, si quis diligenter intēdat, statuentum putarunt, & ipsum menssem nouorum recte custodierunt, quia in Aegypto hoc primo mense noua secantur frumenta. Hic autem mēsis & primus est secundum Aegyptiorum prouētus, & primus secundum legem, & octauus est secundum cōsuetudinem nostram. Indictio enim Septembri mense incipit. Octauo igitur mense Kalendæ Aprilis sunt. Incipit autem mensis non secundum vulgarem vsum, sed secundum consuetudinem peritorum ab aequinoctio, qui dies est duodecimo Kalendas Aprilis, & finitur vndecimo Kalendas Maij. Inde maxime intra hos triginta & vnum dies saepe celebrati pasche dies. Sed cum ante biennium celebrauerimus pasche dominicam vndecimo Kalendas Maij, hoc est trigesimo die mensis, secundum nostram scilicet calculationem, moueri non debemus si & proxime trigesimo die Pharmutij mensis celebraturi sumus pasche dominicam. Verum si quis menssem secundum inde existimat, quia

quia post triduum completi mensis qui completi videtur vndecimo Kalendas Maij, paschæ dominica erit: illud consideret, quia quartadecima luna quæ quaritur, quartodécimo Kalēdas Maij erit, hoc est, intra præscriptum mensis numerum. Lex autē diem passionis exigit, intra primum nouorum debere celebrari. Satisfactum est igitur secundum plenitudinem lunæ, cui ad complendum mensem supersunt tres alij dies. Non ergo in alterum mensem recidit, quando intra eundem mēsem qui primus est, pascha celebrabitur. Ad litteram autem nos teneri nō oportere (licet cōsuetudo celebrandi pascha ipsa nos instruat) tamen & a postolus docet, qui ait: * Pascha nostrum immolatus est Christus. * Sed proposita lectio docet litteram nō consequendam. Sic enim habes: Et facies pascha Domino Deo tuo quartodécimo die mensis primi. Diem pro luna dixit. Vnde peritissimi quoque secundum legem lunari cursu computant mensem, & ideo cū a pluribus nonis lunæ cursus incipiat, hoc est, dies primus, vides nonas Maij adhuc ad mensem primum nouorum computari posse. Ergo & iuxta legis sententiam primus hic mensis est. Denique *μηνῶν* lunam vocant Græci, vnde *μηνῶν* Græce dicunt menses, & naturalis vsus nationum exterarum, lunam pro diebus appellat. Alium autem diem passionis, aliū resurrectionis celebrandum, veteris quoque testamenti series ostendit. Sic enim habes: * Agnus sine macula mundus consummatus anniculus masculus erit vobis, ab ouibus & hædis sumeris, & erit vobis in obseruatione vsque in quartadecimam mensis huius, & occideris illum tota multitudo synagogæ filiorum Israel ad vesperum, & sument de sanguine eius, & ponent super duos postes, & super limē ostij domus, in quibus manducabunt eum inter semet ipsos: manducabunt carnem hanc noctu igni assam. Et infra: Et edetis illum cum sollicitudine paschæ. Pascha est enim Domini, & pertransibo in terram Aegyptiorum in nocte illa, &

* 1. Cor. 4.

* Exod. 12.

* Ibidem.

percutiam omne primitiuum in Aegypto ab homine usque ad pecus, & in omni terra Aegypti faciam vindictam, ego Dominus. Et erit vobis sanguis in sanguine, & protegam vos, & non erit in vobis plaga exterminij. Et conteram terram Aegypti, & erit dies hic vobis memorabilis & solemnis, & diem festum ageris eum Domino in progenies vestras, legitimum sempiternum, diem festum ageris illud. Aduertimus & passionis diem descriptum in ieiunio, quia ad vesperum occidendus est agnus, licet vltimum tempus pro vespere possimus accipere, secundum Ioannem qui ait: * Pueri, nouissima hora est. Sed & iuxta mysterium vesperæ diei constat occisum, quando tenebræ statim factæ sunt: & ieiunium deferendum eo die verum est, quia ita edetis eum cum sollicitudine. Ieiunantibus enim sollicitudo adheret. Resurrectionis autem die exultatio refectionis est atque latitiæ, quo die videtur exisse populus ex Aegypto primitiuus Aegyptiorum necatis, quod posteriora euidentius docent, quibus ait Scriptura: * Quia postquam fecerunt Iudæi pascha, sicut præcepit Moyses, factum est circa mediã noctem, & Dominus percussit omnem primitiuum in terra Aegypti à primitiuo Pharaonis. Et vocauit Pharaon Moysen & Aaron nocte, & dixit illis: Surgite & exite de populo meo, & vos & filij Israel ite & seruite Domino Deo vestro. Et urgebant Aegyptij populum festinantes quam celerrime expellere. Denique sic profecti sunt Israelitæ, vt non occurreret sibi azyma fermentare, Eiecerunt enim eos Aegyptij, & non potuerunt sustinere, apparatus sibi fecerant in viã. Referatur est igitur diem resurrectionis obseruandum post dies passionis. Qui dies resurrectionis non quartadecima luna debet esse, sed postea, vt vetus loquitur testamentum, quia dies resurrectionis is, cum egrediens populus de Aegypto in mari & in nube baptizatus, vt Apostolus dicit, * mortem vicit, panem spiritualem accipiens, & potum

* 1. Ioan. 2.

* Exod. 12.

* 1. Cor. 10.

*

tum de petra hauriens spiritualem. Nec passionem *Passionē Dōe*
 Domini die dominico posse celebrari, etiam si quar- *mini nunquā*
 tadecima luna in dominicam inciderit, adiungen- *licebit die dō*
 dam hebdomadam alterā, sicut & septuagesimote x- *minica cele*
 to anno die imperij Diocletiani factum est. Nam *brare.*
 tunc vigesimo octauo die Pharmutij mensis qui est
 septimo Kalendas Maij, dominicam paschæ cele-
 brauimus, sine vlla dubitatione Maiorum. Simul
 etiā lunæ cursus & ratio suffragatur, quoniam vige-
 sima prima luna proximum pascha celebrandum est.
 Nam vsque ad vigesimam primam lunam consue-
 uit extendi. Ergo cūm rot veritatis indicia concur-
 rant, iuxta Maiorum exempla festum publicæ salu- *Festū publica*
 tis læti exultantesque celebremus, postes nostros *sanis Chri*
 vbi est ostium verbi quod sibi Apostolus optat ape- *stiani lati ex*
 riri, fide passionis dominicæ colorātes. De hoc ostio *sultantesq; ce*
 dicit etiam Dauid: * Pone Domine custodiam ori *lebrabunt.*
 meo, & ostium circuitus labijs meis, vt nihil aliud ** Psal. 140.*
 nisi sanguinem Christi loquamur, quo mortem vici-
 mus, quo redēti sumus. Fragret in nobis odor Chri-
 sti. Ipsum audiamus, in illum & mentis & corporis
 oculos dirigamus, opera eius mirātes, beneficia præ-
 dicantes, super limen ostij nostri sacra redemptionis
 confessio resplendat. Sumamus seruenti spiritu sa-
 cramentum in azymis synceritatis & veritatis, pia
 doctrina gloriam Patris & Filij & Spiritus maiesta-
 tem indiuiduam concinentes. *Tom. 3. lib. Epist. 10.*
Epist. 83.

Si peccauerit in te frater tuus, increpa illū.] Quod *Christianos*
 si Iudæi sabbatum ita celebrant, vt & mensē, & an- *decet resurre*
 num totum quasi sabbatum habeant, quanto magis *tionē Domi*
 nos resurrectionem Domini celebrare debemus? Et *ni religiose ce*
 ideo Maiores tradiderunt nobis pētecostes omnes *lebrare.*
 quinquaginta dies vt pascha celebrādos, quia octa- *Apostolus az*
 uæ hebdomadæ initium pentecosten facit. Vnde *nouit diuersa*
 & Apostolus quasi Christi discipulus, qui sciret di- *tatem tempo*
 uersitatem temporum, scribens ad Corinthios:
 * Apud vos, inquit, forsitan manebo & hyemabo. ** 1. Cor. 16.*

Et infra: Manebo autem Ephesi vsque ad pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnū, itaque apud Corinthios hyemem agit, quorum erroribus angebatur, quod eorum circa Dei cultum frigeret affectus. Cum Ephesij pentecosten celebrat, atque his tradit mysteria, relaxat animum, quia fidei cernebat ardore feruentes. Ergo per hos quinquaginta dies ieiuniū nescit Ecclesia, sicut dominica qua Dominus resurrexit, & sunt omnes dies tamquam dominica. Tom. 5 lib. 8. Comment. in cap. 17. Lucæ.

A paschate ad pentecosten ieiunium nescit Ecclesia.

In vere pascha, in æstate pentecosten celebramus.

Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Vere resurgunt femina, & tamquam noua ætas naturæ viridantis adolescit. Vere pascha est, quando resurrectio nis gloriam celebramus ad instar futuri. Tom. 5. lib. 10. Comment. in cap. 21. Lucæ.

VI. Quomodo illud apostoli ad Galat. 4. Dies obseruatis & menses, accipiendum sit.

* Galat. 4.

* Psal. 117.

* Exod. 12.

Dicit Apostolus: * Dies obseruatis & menses, & tempora, & annos: timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Sed aliud est obseruare gentilitio more, vt qua luna quid adoriendum sit iudices, vt puta quinctam esse fugiendam, nihilque in ea inchoandum. Varios quoque cursus lunæ obeundis negotijs commendare, vel cauere quosdam dies, quemadmodū plerique posteros dies vel Aegyptiacos declinare consuerunt. Aliud est enim obseruantiam religiosæ mentis intendere in eum diem de quo scriptum est: * Hic est dies quem fecit Dominus. Nam etsi scriptum sit * quod pascha Domini quartodecimo die mensis primi celebrari debeat, & vere quartadecimam lunam ad celebrandum dominicæ feriem passionis inquirere debeamus: tamen ex hoc possumus intelligere, quod ad huiusmodi solemnitatem, vel Ecclesiæ perfectio, vel claræ fidei plenitudo queratur,

queratur, sicut dixit propheta cum loqueretur de Filio Dei: *Quia sedes eius sicut sol in conspectu meo, *Psal. 88. & sicut luna perfecta in aeternum manebit. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 83.

CAPVT DECIMVM

De Antichristi extremiq; Iudicij temporibus, ac deinceps futuro hominum tam electorum quam reproborum statu.

I. *Antichristum filium illum perditionis vnum alium quem particularem hominem futurum ex tribu Dan.*

DAn iudicabit populum suum tamquam vna tribus Israel. Et factus est ipse Dan serpens in via sedens, & in semita mordens calcaneum equi, & cadit eques retrosum, salutem expectans a Domino.] Simplex quidem intellectus hoc habet, quod etiam Dan tribus iudicem dederit in Israel. Etenim post Iesu Naue iudices fuerunt plebis de diuersis tribubus. Fuit autem & Samson de tribu Dan, & iudicauit Israel viginti annis. Sed non hunc propheta significat, sed Antichristum qui futurus est ex tribu Dan. Sæuus iudex & tyrannus immanis, iudicabit populum suum. Tamquam serpens in via sedens deijcere tentabit eos qui viam ambulat veritatis, supplantare cupiens veritatem. Tom. 4. lib. de benedictionibus Patriarcharum, Cap. 7.

Antichristus nascitur ex tribu Dan.

Qui edebat, inquit, panes meos: ampliauit super me supplantationem.] Qui supplantat, dolum facit quo aduersarium elidit aut vulnerat. Ideo & Iudas supplantasse dicitur, quia osculo suo vulnus infixit, quo inuadendi Saluatoris signum persecutoribus demonstrauit. Supplantauit ergo quasi serpens, quia serpens ore venenum infundit, & vulnerat dentem cal-

Iudas non dis- te calcaneum. Et hic enim non diuinitatem Christi,
similitate Chris- sed corporis extremum calcaneum vulnerauit. Le-
sti, sed corporis uauit etiam Iudas calcaneū quasi luctator insolens
extremū cal- & superbus, quo caput percuteret Saluatoris: sed ca-
caneū vulne- put Christi fetire non potuit, quia caput Christi De-
rauit. us. Suum sane caput in formis laquei nodo ligauit,
vt remedium sibi salutis auferret. Vide si pie po-
tes illud aptare quod in Genesi dixit sanctus patri-
archa Iacob cum de filijs prophetaret: * Dan iudi-
cabit populum suum tamquam vnam tribum in Is-
rael. &, Fiat Dan sicut serpens in via & in semi-
ta, morsu dēns calcaneum equi: & cadet eques retror-
sum, salutem expectans a Domino. * Legimus qui-
dem quod Samson de tribu Dan iudex fuit in Is-
rael. Sed alius hic significatur futurus, qui ex ea
tribu progressus populum supplicij sacrilegæ imp-
ictatis affliget, Antichristus ille, qui sedebit in
templo tamquam sit Deus, vere iudicium, quod ha-
bet interpretatio. Dan enim iudicium significatur.
Et pulcre dixit quia populum suum iudicabit: qui
perpetuæ pœnæ fiet obnoxius. Tom. 4. in enarratio-
ne psal. 40.

* Gen. 49.

* Iudic. 13.

Antichristus,
qui in templo
sedebit tam-
quam Deus,
ex posteritate
Dan prodibit.

II. *Quomodo intelligendus sit ille Apostoli lo-*
cus, 2. Thessal. 2. Nisi venerit discessio
primum, & reuelatus fuerit
homo peccati &c.

Rogamus autē vos fratres per aduentum Do-
mini nostri Iesu Christi, & nostræ congrega-
tionis in idipsum, ne facile moueamini a sensu ve-
stro, neque conturbemini, neque per spiritum, ne-
que per verbum, neque per epistolam tamquam à
nobis missam, quasi instet dies Domini. Ne quis
vos deducat vllō modo: quoniam nisi venerit defe-
ctio primum, & reuelatus fuerit homo ille peccati
filius perditionis qui aduersatur & extollitur super
omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in
templo Dei sedeat, ostendens seipsum quasi sit De-
us.]

Ante Christi
aduentum re-
uelabitur fili-
us perditionis.

us] Obsecrat eos ne leuiter & facile de aduentu quasi imminentis Domini opinionem recipent: & talia dat mandata, vt etiam si per spiritum aliquis velut propheta fuerit locutus, credi ei non debeat, neque sic per tractatum, aut per epistolam nomine forte Apostolorum scriptam, assensum tribuendum. Solent enim tergiuersatores, vt fallant, sub nomine clari alicuius viri epistolam fingere, vt auctori-
*Pseudoaposto-
 li sub noie cla-
 ri alicuius viri*
 tas nominis possit commendare, quod per ipsum recipi non possit. Hoc ideo, ne ipsa perturbatione dum incauti inuenirentur, possint seduci ad adorandum diabolum qui idcirco hæc iactabit, vt sub Saluatoris nomine apparens ac fallens sanctos, velit se adorari, vt decipat credentes in Christum. Sed vt locum aut occasionem fallendi quam se putat habere non habeat impudentissimus sathanas, tempus & signa aduentus Domini designauit, quia non prius veniet quam Regni Romani defectio fiat, & appareat Antichristus qui interficiet sanctos, reddita Romanis libertate, sub suo tamen nomine. Sciens enim venturum Dominum ad se comprimendum, nomen eius sibi vsurpabit: & vt regnum eius verum esse videatur, attrahet secum qui simul cum eo pereant, ita vt in domo Domini in sede sedeat Christi, ipsum Deū se asserat, non filium Dei: Vnde in Evangelio ad Iudæos Dominus ait: * Ego veni in nomine Patris mei, & non me recepistis. si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Quamobrem ex circumcisione, aut circumciscum illum venire sperandum est, vt sit Iudæis credendi fiducia illi. Itaque cum Thessalonicensibus scribit Apostolus, docet omnes in re huiusmodi cautos esse debere. Non meministis quod me adhuc apud vos agente, hæc dicebantur vobis? Et nunc quid detineat scitis, ad hoc vt reueletur ille in suo tempore.] Hoc superesse dicit vt reueletur ille qui ante Dominum venturus est, vt iam speretur & Dominus venturus, quod supra quasi sub velamine factus est, dicens: Nisi prius

*Christus ad
 indicandū nō
 prius veniet,
 quā Imperij
 Romani defen-
 sio fiat, et apa-
 pareat Antis-
 & christus.*

*Antichristus
 nomen Dei vō
 surpabit sibi.
 * Ioan. 5.*

vene-

venierit defectio, quam regni Romani abolitionem superius intelligendam memoravi: ut cum defece- rit & venerit Antichristus, tunc aduentus Domini imminere credatur. *Tom. 5. in cap. 2. Epist. 2. ad Thessal.*

Quādo Iudei Cum videritis circumdari ab exercitu Hierusa-
putari factā lem.] Vere Hierusalem ab exercitu obsessa est, & ex-
abominationē pugnata à principe Romano. Unde & Iudei putave-
desolationis. runt tunc factam abominationem desolationis, eo

Abominatio quod caput porci in templū iecerint, illudentes Ro-
desolationis est mani Iudaicæ ritum obseruantia. Quod ego nec fu-
exsecrabilis rens dixerim. Abominatio enim desolationis exse-
aduentus Ant crabilis aduentus Antichristi est, eo quod sacrilegijs
tichristi. infautis metium interiora contaminet, sedens iux-
ta historiam in templo, ut sibi diuinæ vindicet soli-
um potestatis. Iuxta interpretationem autem spiri-
talem pulcre inducitur stare, eo quod in affectibus
singulorum vestigium perfidiæ suæ confirmare de-
sideret, ex Scripturis disputās se esse Christum. Tunc
res.

Ex Scripturis appropinquabit desolatio, quoniam à vera religio-
probare cona ne plei ique lapsi errore descendent. Tunc erit Domi-
bitur filio per ni dies: quod etiam * Apollolus euidenter exposu-
ditionis se esse it, dicens obseruandum esse nobis, quasi instet dies
Christum. Domini, ne quis nos seducat vlllo modo: quia nisi ve-
* 2. Theß. 2. nerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo pec-
cati, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur
supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita
ut in templo Dei sedeat, pretendens se tamquam sit
Deus: Et reliqua. Ergo sedebit in templo, & in tem-
plo interiore Iudæorum, qui Christum negabunt: in
templo non inuiolabili, sed corruptelæ obnoxio,
quod aut perfidiæ inuoluat ruina, aut iracundiæ vis
subruat, aut cupiditatum ignis exurat. Et tunc bene
veniet dies Domini, & breuiabuntur dies propter ele-
ctos: quoniam sicut primus aduentus Domini pro-
pter redimenda peccata, ita secundus propter reprimi-
enda delicta, ne plures perfidiæ errore labantur.

* 3. Reg. 17.

Tunc pseudopropheta, tunc fames. * Repere mihi
Helix tempora, & inuenies tunc prophetas, tunc Ie-
zabel,

zabel, tunc famem, tunc ariditatem terræ. Quæ ratione: Quia abundauerat iniquitas, refixerat caritas. Denique iustus in deserto, iniquus in regno est. Est & *Diabolus etiã Antichristus* alius Antichristus auctor huius, diabolus scilicet, qui meam Hierusalem, meam animam, certe animam Dei, animã pacificam obsidere nititur suæ legionis exercitu. * Non est enim colluctatio nobis aduersus * *Ephes. 6.* carnẽ & sanguinẽ, sed aduersus principatus & potestates, aduersus mundi huius rectores tenebrarũ harũ. Tunc est discessio, cum anima à seipsa desceiscit. Et rursus cum Dominũ cogitat, tremat atque turbatur. Tuac eũ iste Antichristus tenet: donec de medio fiat, iustitia exfulat, iniquitas regnat. Tunc fides rara, vt ipse, quasi addubitans, Dominus dixit: * Tunc ueniens filius hominis, nõ quid inueniet fidem super terram? Vel in nostra vtique terra, vel in orbe terrarũ. Sic & alibi: * Dominus respexit super filios hominam, si est intelligens, aut requirens Deum: nõ quia dubitet Deus, sed quia ita rara erat in hominibus fides, vt secundum opinionem hominũ videretur esse dubitandum. Ergo quando in medio templi est diabolus, desolatio abominationis est secundum Danielem propheram. Cũ autem vnicuique laboranti Christi præsentia spiritalis illuxerit, tollitur iniquus è medio, & incipit regnare iustitia, quæ omnium fidelium mentibus euacuat principatum. Est etiam *Heretici oēs sunt Antichristi.* tertius Antichristus, aut Arrius, aut Sabellius, imo omnes sunt Antichristi, qui praua nos interpretatione seducunt. Et ideo qui legit, intelligat: qui intelligit, non seducitur vt credat falsa pro veris, more vtique Iudæorum, qui verum Christum negauerunt. Vnde consequens erit, vt credant verum esse qui falsus est. sic & Arriani quod negant Christo, Antichristo nõ negabunt. *Tom. 5. lib. 10. Commẽt. in cap. 21. Lucæ.*

111. Enoch & Eliam tempore Antichristi, qui tribus annis & sex mensibus regnabit, mundo predicaturos.

Dedit

* *Matth. 5.** *4. Reg. 2.*

Dedit etiam discipulis vt lux mundi essent per gratiam, qui erat ipse lux mundi. Et qui descensus esset e cælo, & in cælum ascensus, * Heliam ad cælum leuauit, inde eū terris placito redditurus tempore. *Tom. 1. lib. 1. de Peniten. Cap. 7.*

Puto enim, Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, quasi morti destinatos.] Hoc ideo personæ suæ deputat, quia semper in necessitate fuit, persecutiones & pressuras ultra ceteros passus, sicut passuri sunt Enoch & Elias, qui vltimo tempore futuri sunt Apostoli. Mitti enim habent ante Christū ad præparandum populum Dei, & muniēdas omnes Ecclesias ad resistendum Antichristo, quos & persecutiones pati & occidi, lectio Apocalypsis testatur. Horum ergo tempus suo tempori comparauit Apostolus dicens, quasi morti destinatos. Ad hoc enim venturi sunt vt occidantur. *Tom. 5. in cap. 4. Epist. 1. ad Corinth.*

Enoch et Helias vltimo tempore futuri sūt Apostoli.

Enoch et Helias futuri sūt Martyres.

Et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.] Subito saltū facit ad Heliā atque Enoch, qui temporibus Antichristi venturi sunt. Et pulcro sane ordine videlicet, vt qui Iudæorum deiectionem per figuram attrij protulerat, eorum reftaurationem tacite subnecteret. Constat enim Iudæos in fine mundi prædicatione Heliæ & Enoch, ad fidem Christi esse conuertendos. Ciuitatē itaque sanctam, id est, Ecclesiam, Antichristus & ministri eius calcabunt, id est, persequentur mensibus quadraginta duobus, qui faciunt tres annos & dimidiū. Et dabo duobus testibus meis, & prophetabūt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.] Testes duos Dominus Eliam & Enoch vocat, qui aduentum eius secundum præcurrent, sicut Ioannes præcurrit primum. Et si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos lædere, sic oporteret eum occidi.] Quia igitur Spiritus sanctus loquitur per ora sanctorum, sicut Dominus dicit in Euangelio: * Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur

Iudei prædicatione Heliæ et Enoch ad fidem Christi conuertendi sunt.

Antichristus tribus annis et sex mensibus dominabitur.

* *Matth. 10.*

quitur in vobis. Non incongrue verba sanctorum ignis vocatur, sicut Psalmista dicit de Domino: * *Psal. 118.*

Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud. Ignis igitur exiet de ore sanctorum, & deuorabit inimicos eorum: quia doctrina eorum *Doctrina He- ita errores Antichristi destruet, vt omnibus sanam lra & Enoch mentem possidentibus, nihil videatur esse quod as- euerteret Anti- ferere conabuntur Anrichristus & ministri eius. christi errores.*

Tom. 5. ad cap. 11. Apocalyp. B. Ioannis Apost.

IIII. Corpora defunctorum omnium, tam piorum quam impiorum in extremo die iudicij resurre- ctura; & pioram quidem, vt vna cum ani- mabus suis aeterna fruantur felicitate; impiorum vero, vt igne corporeo inextinguibili perpetuo excrucientur.

Gentiles plerumque se consolantur viri vel de commoditate ærumnæ, vel de iure naturæ, vel de immortalitate animæ: quibus vtinam sermo constaret, ac non miseram animam in varia porten- torum ludibria formasque transfunderent. Quid igitur nos facere oportet, quorum stipendium re- surrectio est, cuius gratiam quoniam negare pleri- que non possunt, fidem abnuunt? Et ideo non vno argumento aliquo sed pluribus modis vt possumus astruamus. Equidem omnia aut vsu, aut ratione, aut exemplo, aut eo quia decorum sit ea esse, ideo esse creduntur, & ad finem singula suffragantur. Vfus, quia mouemur. Ratio, quia quod mouet, virtutis al- terius conuenit aestimari. Exemplum, quia genera- uit ager fruges, & ideo generaturum esse præsumi- mus. Decorum, quia vbi fructum non putamus, de- cere tamen credimus, vt virtutis opera minime de- seramus. Singula igitur singulis adstruuntur. Tribus tamen euidentius colligitur resurrectionis fides, quibus omnia comprehenduntur: Ratione vniuer-

Philosophi animorū im- mortalitatem agnoscunt. Stipendium nostrum resurrectio est.

Tribus argu- mentis asseri- tur resurre- ctionis fides.

Anima sine corpore in iudicio vocari non potest.

fitatis, exemplo, testimonio rei gestæ, quia plurimi surrexerunt. Ratio evidens est, quia cum omnis vite nostræ vsus in corporis animæque consortio sit, resurrectio autem aut boni actus præmium habeat, aut pœnam improbi, necesse sit corpus resurgere cuius actus expenditur. Quomodo enim in iudicium vocabitur anima sine corpore, cum de suo & corporis contubernio ratio præstanda sit? Resurrectio omnibus erit, sed ideo difficile creditur, quia non nostrum meritum, sed Dei munus est. Prima igitur resurrectionis fides vsus est mundi, rerumque status omnium, generationum series, successuum vices, obitus ortusque signorum, diei & noctis occasus, eorumque quotidie tamquam rediuiua successio. Temperamenti quoque genitalis huius aliter ratio subesse non posset, nisi humoris istius quo omnia terrena generantur, quantum diurni solis æstus extorret, tantum rore nocturno dispositio diuina repararet. Nam quid de fructibus loquar? Nonne tibi videntur occidere, cum decidunt, resurgere cum reuifescunt? Quod satum est resurgit, resurgit quod mortuum est, & in eadem genera, in eadem species reformatur. Hos terra primum reddidit fructus, in his primum natura nostræ speciem resurrectionis est imitata. Quid dubitas de corpore corpus resurgere? Granum feritur, granum resurgit: pomum decedit, pomum resurgit. Sed flore granum induitur, folliculoque vestitur. *Et hoc mortale oportet induere immortalitatē, & hoc corruptibile induere incorruptionem. Flos resurrectionis immortalitas est. Flos resurrectionis incorruptio est. Quid enim vberius quiesce perpetua? Quid locupletius securitate diurna? Hic est multiplex fructus, cuius proventus pullulat fecundior hominum naturam post mortem. Sed miraris quemadmodum putrefacta solidentur, dispersa coeant, absunta reparantur: non miraris quemadmodum semina vapore & compressu terræ soluta viridescant? Nam utique etiam ipsa

Plata & arbores occidunt, & renouiscunt.

* 1. Cor. 15.

An corpora putrefacta consolidari & dispersa coire possint.

terreno

terreno cohalitu putrefacta soluntur, & cum occa-
 ta soli genitalis succus animauerit, quodam calore
 vitali spiritum quendam herbæ viridantis exhalant,
 Deinde paullatim teneram spicæ adolescentis æta-
 tem culmo erigit, & vaginis quibusdã natura tam-
 quam sedula mater includit, ne pubescentem glaciẽs
 adurat aspera, atque à nimio solis defendat ardore.
 Frugem quoque ipsam adhuc quasi primis erum-
 pẽtem cunabulis, mox adultam, ne pluuia decutiat,
 ne aura dispergat, ne auium minorũ morsus interi-
 mat, vallo aristarum sepire consuevit. Quid igitur
 miraris si homines quos acceperit terra restituat,
 cum seminum corpora quæ cum vi susceperit, viuifi-
 cet, erigat, vestiãt, muniãt, atque defendat? Desine
 ergo dubitare quòd depositum generis humani ter-
 ræ fides reddat, quæ commendata sibi semina vsura-
 rio quodam scẽnore multiplicata restituat. Nam
 quid de generibus arborum loquar, quæ posito sur-
 gunt de semine, fructusque resolutos rediuiua fo-
 cunditate resuscitant, & formæ veteri atque imagi-
 ni suæ reddunt, multasque ætates quædam arborum
 corpora reparata transmittunt, vt ipsa durando vin-
 cant secula? Putrescere videmus acinum, vitem re-
 sargere: furculus inseritur, arbor renascitur. An de
 reparandis arboribus diuina est prouidentia, de ho-
 minibus nulla cura? Et qui ea quæ ad vsus hominum
 dedit, perire non passus est, hominem perire patie-
 tur, quem ad imaginem sui fecit? Sed incredibile ti-
 bi videretur vt mortui reuiuiscant. * Inspiciens tu, ipse
 quod seminas, nõnne prius moritur, vt viuificetur? *Sere quemlibet fructum arenem, resuscitatur. Sed*
 habet succum: Et nostrum corpus habet sanguinem
 suum, habet humorem suum, hic nostri succus est
 corporis. Vade illud quoque explosum arbitror,
 quòd arenem furculus quidam reuiuiscere ne-
 gant, idque ad præiudicium carnis deriuare nitun-
 tur. Non enim caro arida, cum caro omnis è limo
 fit, limus in humore, humor è terris. Denique multa

*Deus cum sua
 prouidentia
 arbores mor-
 tuas reparat,
 tuas reparat,
 quomodo ho-
 minem perire
 patietur?
 * 1. Cor. 15.*

*Corporum res-
 surrectionem
 futuram esse
 quidam ne-
 gant, quòd*

numquam videamus furculum arenentem reuiuiscere.

Natura contentaneum est reuiuiscere.

An ij quos mare absorpsit et bestia dilaniarunt resurgere possint.

Deo nõ est difficile dispersa conciliare, & dispersa sociare.

Phœnix mortuus reuiuiscit Vide Tom. 4. li. 5. Hexaem. cap. 23.

gignentia quamuis iugi serenitate, humo arida arenosaque nascuntur, quoniam ipsa sibi terra ad humorem sufficit. Num igitur in hominibus terra generat, quæ omnia regenerare consuevit? Vnde claret non esse dubitandum quod secundum naturam magis quàm contra naturam est. Ex natura enim est resurgere nascentia omnia, contra naturam, interire. Sequitur illud quod gentiles plerumque perturbat, quomodo fieri possit ut quos mare absorberit, feræ dilacerauerint, bestia deuorauerint, terra restituet? Quo ita demum veniatur necesse est, ut non de fide resurrectionis, sed de parte dubitetur. Esto enim ut laceratorum corpora non resurgant, resurgunt ceteri. Nec resurrectio destruitur si conditio excipitur. Miror tamen cur vel de his dubitandum putent, quasi non omnia quæ ex terris sunt, in terram redeant, & in terram resoluantur. Mare quoque ipsum quæcumque corpora humana demerserit, vicinis exspuit vnda plerumque littoribus. Quod ni ita esset, difficile credo Deo foret dispersa contere, dissipata sociare, cui mundus obtemperat, muta obsequuntur elementa, seruit natura: quasi non maioris miraculi sit limum animare quàm iungere? Auis in regione Arabiæ, cui nomen est Phœnix, rediuuo suæ carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit reuiuiscit. Solos non credimus homines resuscitari? Atqui hoc relatione crebra, & scripturarum auctoritate cognouimus, memoratam auem quingentorum annorum spatia vitali vsui habere præscripta, eamque cum sibi finem vitæ adesse præsaga quadam naturæ suæ æstimatione cognouerit, thecam sibi de thure & myrrha & ceteris odoribus adornare, completoque opere pariter ac tẽpore intrare illam, atque immori, ex cuius humore oriri vermem, paulatimque eum in auis eiusdem figuram con crescere, vsúmque formari, subnixam quoque remigio pennarum renouatæ vitæ officia munere pietatis ordiri. Nam thecam illam vel tumultum corporis,

ris, vel incunabulum resurgētis, in qua deficiens occidit, & occidēs resurrexit, ex Aethiopia in Lycœniam vehit, atque ita resurrectione auis huius locorum incolæ completum quingentorum annorum tempus intelligunt. Ergo isti aui quingentesimus resurrectionis annus est, nobis millesimus. Illi in hoc seculo, nobis in consummatione mundi.] Plerique *Phœnix ex faucibus suis reuiviscat.* etiam opinantur quod auis hæc rogum sibi ipsa succendat, & rursus de fauillis suis & cineribus reuiviscat. Sed fortasse natura discretior, fidei quoque discretionem videatur afferre. In originem principumque hominis procreandi mens nostra redeat. Viri eius, sc̄minæ estis: quæ humana sunt, non ignoratis: & si qui ignoratis, ex nihilo putatis esse quod nascimur, quàm ex paruo quanti exurgimus? Etsi non exprimimus, intelligimus tamen quid velimus, vel potius quid nolimus dicere. Vnde hoc caput, & vultus iste mirabilis, cuius artificem non videmus, opus videmus, in varia officia vsusque formatur? Vnde forma erectior, status excelsior, faciendi vis, sentiendi viuacitas, gradiendi facultas? Ignota certe nobis sunt naturæ organa, sed nota ministeria. Et tu semen fuisti, & tuum corpus semen est resurrecturi. Audi Paullum, & discite quia semen es: * *Seminatur in corruptione, surgit in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surgit in gloria. Seminatur in infirmitate, surgit in virtute. Seminatur corpus animale, surgit corpus spiritale. Et tu ergo seminaris vt cetera, quid miraris si resurgis vt cetera? Sed illa credis quia vides, ista non credis quia non vides.* * *Ioan. 10.* Beatiores qui non viderunt, & crediderunt. *Et deus*

de post pauca subiicit:

Si terra renouatur & cœlum, cur dubitemus hominem posse renouari, propter quem terra facta & cœlum est? Si præuicator seruatur ad pœnam, cur iustus non perpetuatur ad gloriam? Si vermibus non moritur peccatorum, quemadmodum interibit caro iustorum? Hæc est enim resurrectio, sicut verbi

Terra renouatur & cœlum, non itaque dubitandum hominem posse renouari.

Divina iustitia requirit ut animi & corporis eadem sit conditio idemq; iudicium subeat.

ipsum sono exprimitur, ut quod cecidit, hoc resurgat: quod mortuum fuerit, reviviscat. Et hæc est series & causa iustitiæ, ut quoniam corporis animique communis est actus, quæ animus cogitavit, corpus efficit: utrumque in iudicium veniat, utrumque aut pœnæ dedatur, aut gloriæ referretur. Nam prope modum absurdum videtur, ut cum animi legem lex carnis impugnet, & mens plerumque quod odit hoc faciat quando inhabitans in homine peccatum carnis operatur: animus subdatur iniuriæ, alienæ reus culpæ: caro quiete potiatur auctor ærumnæ: & solus atteratur qui non solus erravit: aut solus gloriæ referat, qui non solus gloriæ militavit. *Tom. 3. in oratione de fide resurrectionis.*

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque propria corporis sicut gessit, siue bonum, siue malum. Quam cito causam probavit, qua corpus resurgit. Oportet enim carnem resurgere, quæ remunerationem suorum adeptæ est gestorum, ut quæ in corpore gessimus, in corpore recipiamus. *Tom. 1. in exhortatione ad virgines.*

Vermis quidam in variis formis se transmutat.

Et quia de volatilibus dicimus, non putamus alienum ea complecti quæ de verme Indico tradidit historia, vel eorum relatio qui videre potuerunt. Fertur hic corniger vermis conuerti primum in speciem caulis, atque in eam mutari naturam, inde processu quodam fieri bambilius: nec eam tamen formam figuramque custodit, sed laxis & latioribus folijs videtur pennas assumere. Ex his folijs mollia illa Seres depectunt vellera, quæ ad vsus sibi proprios diuites vindicarunt. Vnde & Dominus ait: * *Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Chamæleon quoque diuersas species fertur vario colore mentiri. Lepores certe, quod de proximo facile cognouimus hyeme albescere, æstate in suum colorem redire non dubium est.*

* *Matth. II.*

Chamæleon diuersas species fertur vario colore mentiri.

est. Hæc ideo libaui, vt ad commutationis fidem *Lepores hyæ*
 quæ in resurrectione futura est, etiam ista exempla *me albescunt,*
 nos prouocent, sed ita, vt commutationem illam di- *estate in su-*
 camus quam Apostolus euidenter expressit dicens: *um colorem*
 * Omnes quidem resurgemus, non omnes autem *redeunt.*
 immutabimur. Oporter enim corruptibile hoc in- **1. Cor. 15.*
 duere corruptelam, & mortale hoc immortalita-
 tem. Tom. 4. lib. 5. Hexæmeron. cap. 23.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo
 omnes uiuificabuntur.] Hoc dicit quia sicut Adam
 peccans mortem inuenit, & omnes ex eius origine
 tenuit vt dissoluantur, ita & Christus non peccans, *Christus omnia*
 & per hoc vincens mortem: quia qui non peccat vin- *bus qui sunt*
 cit mortem, quia mors ex peccato, omnibus ergo *ex eius corpore*
 qui sunt ex eius corpore acquisiuit vitam, id est, re- *acquisiuit re-*
 surrectionem. Quamuis ergo generalem tribuerit *surrectionem,*
 resurrectionem, vt sicut in Adam omnes siue iusti,
 siue iniusti moriuntur, ita & in Christo omnes tam
 credentes quam dissidentes resurgent, licet ad pæ- *Increduli re-*
 nam, increduli tamen uiuificari videntur, quia cor- *surgunt vt*
 pora sua recipient, iam non morituri sed passuri pæ- *cum corpora*
 nam in eis sine fine quod credere noluerunt. Tom. 5. *bus eternam*
 in cap. 15. 1. ad Corinth. *penam susti-*
 ueant.

V. Ambrosij etate exstitisse hereticos, qui mor-
 tuorum resurrectionem negarent.

AN non & vnus substantie, (Arrium alloquitur)
 quod in scripturis non putas contineri, me-
 cum pariter profiteris, nisi quia illic habuisti quo-
 modo malignos sensus tuos occulta fraude in vtro-
 que contegeres, sed mecum hoc ipsum sono vocis
 exprimeres, sed tamen longe dicti intelligentiam
 separes: sicuti & illi heretici qui resurrectionem
 carnis negant ad decipiendas animas simplicium,
 dicunt his quia in carne non resurgant. Sed si discuti-
 as eos cur hoc dixerint, cum scias illos carnis re-
 surrectionem omnino negare, dicent tibi: Vtique
 ille erit qui in carne baptizatus non fuerit, vt anima

Heretici qui-
 dam carnis
 resurrectionem
 inficiantur.

ipſius dum in corpore eſt, de morte delictorum ſuorum, & de ſepulcro criminum per baptiſma in eadem reſurgat. Solius enim animæ per lauacri vitalis gratiam, reſurrectionem in carne defendent, nam & ipſius carnis ſalutem excludunt. Et hi per veriſimilem confessionem innocentium mentes occulta fraude ſeducunt. Et vt ſolet letale poculum mellis dulcedine temperatū ſuauitate fallente perimere, ſic & hoc malum per blandimentum aurium audientium ſenſus quadam labe contaminans, contagione vitij adhaerentis inficit. *Tom. 2. lib. de fide contra Arrianos, Cap. 3.*

FINIS. An. poſt Ch. natum MD. LXXIII.
LXXX. XXIV. Aprilis.

INDEX